

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

**Nagy a baj! Mit tehet
egy lelkipásztor?**

Bonhoeffer utolsó napjai

A pedagógia teológiai háttere

A Zsinatról

Sajtó és média

70

1995/6

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

A tolerancia csak az első lépcsőfok... – <i>Hk.</i> –	201
<i>Dr. Schulek Tibor:</i> Bornemissza Péter gyónó imádsága	202

Tanuljunk együtt

Nagy a baj! Mit tehet egy lelkipásztor – <i>Börönte Mária</i> –	203
Bibliamagyarázat – <i>Dr. Herényi István</i> –	207
Meghalt Carl Mau	209
II. János Pál pápa kanonizálta Jan Sarkandert	209

Evangélikusok a nagyvilágban

Interjú dr. Pósfay György lelkésszel	210
Interjú Gabriel Edlanddal – <i>G. P.</i> –	211

Kitekintés az ökumené világába

<i>D.dr. Nagy Gyula:</i> Egyházi Világhíradó	212
Missziói hírek – <i>Terray László</i> –	216
Beszámoló a koppenhágában tartott Társadalmi kérdésekkel foglalkozó Világescúcs Konferencia munkásságáról – <i>Pásztor János</i> –	217

Lelkész-szemmel

Könyvszemle – <i>HK.</i> –	218
<i>Eberhard Betge:</i> Bonhoeffer utolsó napjai <i>Fordította: Thurmay Béla</i>	219
„...állta a viharokat”	222

A teológia szomszédságában

<i>Szebik Imre:</i> A pedagógia teológiai háttere	224
<i>Thiering Etelka:</i> Nevelés, oktatás, pedagógus (nevelő)	226

Fórum

Néhány megjegyzés az „Új hang a Zsinat ügyében” címmel írt hozzászóláshoz – <i>Dr. Boleratzky Lóránd</i> –	228
„Szükséges, hogy ujjonnan születsetek!” – <i>Id. Magassy Sándor</i> –	229

Az igehirdető műhelye

Szentháromság ünnepe utáni negyedik vasárnap – <i>Varga György</i> –	231
Szentháromság ünnepe utáni ötödik vasárnap – <i>Varga György</i> –	231
Szentháromság ünnepe utáni hatodik vasárnap – <i>Lászlóné Házi Magdolna</i> –	232
Szentháromság ünnepe utáni hetedik vasárnap – <i>Kiss János</i> –	233
Szentháromság ünnepe utáni nyolcadik vasárnap – <i>Kiss János</i> –	233
Szentháromság ünnepe utáni kilencedik vasárnap – <i>Tóth Attila</i> –	234
Szentháromság ünnepe utáni tizedik vasárnap – <i>Tóth Attila</i> –	235

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

<i>Dr. Frenkl Róbert:</i> A Zsinatról	236
Sajtó és média – <i>Id. Magassy Sándorné</i> –	237
<i>Bohus Imre</i> – <i>Havasi Kálmán:</i> Márk evangéliuma (Gyermek-bibliaköri anyag folytatása)	239
Több törődést érdemelnek pedagógusaink (Csendes hétvége Gyenesdiáson)	Borító III.
Protestáns Missziói Tanulmányi Intézet	Borító IV.

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: dr. Hafenschner Károly, 1052 Budapest, Deák tér 4. Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelő kiadó: Tóth-Szóllós Mihály

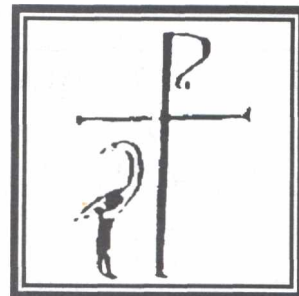
Készült a DomiPrint® gondozásával. 95/6.

Előfizetési díj: havi 190,- Ft, fél évre: 1140,- Ft, egy évre: 2280,- Ft.

Nyugati terjesztésben: számonként 10 DM.

ISSN 0133-2821

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

A tolerancia csak az első lépcsőfok...

Ahol közösségben élnek, dolgoznak emberek, ott feszültség, nézeteltérés, véleménykülönbség is van. Gyakran nehéz elviselni a másikat. Amennyi áldást jelenthet a közösség, annyi veszély forrása is lehet. Keserűség, sértődés, akarva-akaratlanul egymás megbántása, félreértés, meg nem értés ronthatja jó akaratú emberek kapcsolatát is. Tudatosan ápolni és védeni kell ezt a drága értéket: a munkaközösséget. Négy lépcsőfokot ajánlok. Próbáljuk ki: felfelé haladva van kijárat a közösségi problémákból. Tolerancia–elfogadás–befogadás–együtt szolgálát – ez a négy lépcsőfok...

Tolerancia. Ezt az évet (1995) az ENSZ a tolerancia évének deklarálta. Tűrni, eltűrni, elviselni valahogy a másikat – ez a cél egyesek és népek világában. Ha meg akarjuk tartani emberhez méltó körülményeinket, ez a *conditio sine qua non*. De vajon elég-e? Jóízű szó volt számban, szépdallamú szó fülemben az évi szekuláris Losung: *tolerancia*. Aztán az év első hónapjában egy keresztény-zsidó dialógus alkalmából hallottam egy főrabbi (dr. Schmiedeg) professzor tiltakozó szavát. „Engem ne toleráljanak, ez megalázó. Tekintsenek egyenrangú embernek, ha rosszat teszek, szidjanak meg, ha jót, dicsérjenek, de kevés, hogy csak megtűrnek, tolerálnak...” Megkeseredett e szó a számban, s már hallok zavaró zörejként e megjegyzést. *Tolerancia? Úgy látszik nem elég.* Lehet, hogy a közösségi élethez valóban kevés! Több kell, feljebb kell lépni egy lépcsőfokot.

Elfogadás. Ez a józan értelem belátása. Tudomásul veszem: van *más* is, nem csupán én. Nemcsak *én* élek – *ő* is él. Irtózom az objektív *másság* szótól. Túlságosan elvont, csinált, mester-

kélt. Inkább használom így: *ő* – *más*. Egyénileg és közösségben egyaránt kihagyhatatlan lépcsőfok. Házasságban, családban, szomszédok között, tantesületben, munkahelyen józanul számolnom kell azzal, hogy *van, aki más*. – Emberi közösségeknek is kollektíve tudomásul kell venniük: *vannak mások*. Etnikai, kontinentális, globális méretekben egyaránt, számolni kell másokkal. Egyházi közösségeknek is el kell fogadniuk a realitást: vannak más közösségek is. Evangélikus vagyok, de tudom, átélem, vannak orthodoxok, anglikánok, római katolikusok, reformátusok, baptisták, metodisták és még sokan mások. De ennek a tényfelmérésnek is hiányérzet a következménye. *Nem elég* elfogadnom ezt a valóságot – s aztán tovább élnem a magam, magunk életét. *Több kell!* Van egy magasabb lépcsőfok is:

Befogadás. Ez már melegebb, emberibb, testvériesebb magatartás. „Fogadjátok be egymást, hogyan a Krisztus is befogadott titeket” írja Pál apostol a Római levél 15. fejezetében. A befogadás azt jelenti, hogy kívülről belülré került a másik. Közel a szívemhez: átölelem és lelkembe engedem. Az említett fejezetben olvashatunk a reménység Istenéről, aki teljes örömmel tölthet be és teljes békecséggel. Mi kell a befogadáshoz? A páli hármastétel: *hit* – a másikat is szerető Istenben, *reménység*, hogy lehet együtt élni a másikkal, *szerelem*, ami kiváltképpen való út a közösségi életben: a feltétel nélküli, viszonzást nem váró, fantáziadús, leleményes szeretet. Még mindig kevésnek érzem azonban a befogadást, mert jelenthet mozdulatlanságot, egy helyben topogást, passzivitást. Még egy lépcsőfokot kell és lehet felfelé lépni.

Együtt szolgálát. A közösség élete úgy egészséges, ha nemcsak harmónia van, hanem együttlépés, együtt-haladás, közös munka, közös feladatvállalás, közös feladatvégzés. Pál apostol óva int az „ataktos” magatartástól, vagyis, amikor kiesünk a taktusból. Isten rendjéből (1Thessz 5,4). Egyszerű, de hasznos igazság a Prédikátor bölcs szava: „Könnyebb a kettőnek, mint az egynek.” (4,9–11). Egymást segítik az úton, egyik ha elesnék, segítse a másik „egyikünk, ha roskad, emelje a másik” írja Tersteegen, a protestáns misztikus (444. ének szerzője). Jézus kettesével küldte ki a tanítványait, mert *egy tanítvány nem marad sokáig tanítvány*. Tudják ezt az ortodox zsidó rabbiképzőben – ahol kettesével tanulnak a főiskolán a tanulók, s tudták ezt a valdensesek, akik kettesével járták az országot, hirdetvén Isten országát és tudja minden gyakorló keresztény: *egyedül nem megy*. A másik nem akadály – hanem segítség, s a másiknak én is fontos lehetek! Ez már nem az *én* és az *ő* kapcsolata, hanem az *én* és a *Té* személyes kapcsolata (Buber, Heim). Húsvét után is sokan egymagukban akarják járni az utat. „Sokan árván, egymagukban, sírnak gyötrő bánatukban, míg Jézus nem kérde meg: *Miért nehéz a szíved?*” – énekeljük a 221. énekünkben. Bizony, nem jó az embernek egyedül lenni... a lelkésznek sem, de nem is szükséges! Ismerem az érem másik oldalát is: Nem jó az embernek közösségben, emberek között lenni – sokszor. De nem lehetetlen a közösségi élet! – Talán „ez a négylépcsős megoldás” segít.

Tolerancia? kevés. Elfogadás – nem elég! Befogadás – közös, együttes szolgálát: itt a kijárat bonyolult közösségi életünk labirintusából!

HK.

BORNEMISSZA PÉTER GYÓNÓ IMÁDSÁGA

Az alábbi bűnvalló imádság a magyar evangélikus imádságirodalom legnevezetesebb, egyben legelfeledettebb darabja. 1577-ben találjuk először *Bornemissza Péter ágendájában*, azután kisebb-nagyobb módosításokkal viszont látjuk Beythe Istvánnál (1582), a Keresztúri Ágendákban (1598, 1615), a Somorjai Ágendákban (1650), és valamennyi 17-18. századi kéziratos evangélikus ágendában, hogy aztán sajnálatos módon eltűnjék szemünk elől és teljesen feledésbe merüljön evangélikus területen.

A református egyházban viszont nagy elterjedettségre tett szert. Melotai Nyilas István Kolozsvárt 1621-ben megjelent ágendájában csiszoltabb és tömörebb formát vett, néhány találó kiegészítő mondattal a református úrvacsora lelki hasznainak szolgálatába állt. „Ez az imádság századok számára készült remekbe, s nyomtalanul viharzott el felette az idő. Az Úriüma és az Apostoli Hitvallás után a legszívhezűnebb egyházi szöveg, amely századokon át változatlan erővel tolmácsolta Isten előtt nemzedékek bűnbánatát.” Így ír róla kitűnő forrásfeltáró tanulmányában Kathona Géza.

Bornemissza imádságára, vagy annak Melotai-féle emendációjára¹ épül Alvinczi Péter közgyónása (1622), Szcenzi Molnár Alberté (1625), Samarjai Jánosé (1636), Paksi Györgyé (1643). Melotai ágendájának 1622-es kolozsvári, 1634-es debreceni és 1653-as váradi kiadásai az egész országban elterjesztik e klasszikus imádságot; hasonlóképpen a sárospataki 1658-as, a kolozsvári 1680-as ágendák, valamint Zoványi György 1733-as, Kármán József 1787-es, Révész Bálint 1853-as és 1889-es ágendái, s végül a mai napig² hivatalos használatban lévő 1927. évi Ravasz László szerkesztette liturgiás könyv Melotai átformálásában mind Bornemissza Péter gyónó imádságát őrzik és ápolják az úrvacsorai gyakorlatban.

Ez a legpatinásabb és legelterjedtebb református bűnvalló imádság a 17. századtól napjainkig. Ez volt a legpatinásabb és legelterjedtebb evangélikus gyónó imádság is a 16. század második felétől a 18. század közepéig.

A legérdekesebb pedig az, hogy végső gyökerében a Rituale Strigoniense-re, a középkori katolikus confessio generalisra megy vissza, amint azt Kathona Géza rendkívül érdekes tanulmányaiban feltárta (Samarjai János gyakorlati teológiája – Debrecen, 1939; és A római katolikus Confessio Generalistól a Melotai ágenda gyónó imádságáig – Debrecen, 1941).

Bornemissza Péter alábbi imádsága tehát nemcsak önmagában érték, hanem *ökuménikus szempontból is legértékesebb* eucharisztikai kincseink közül való. Egyrészt becses középkori örökséget

tart fenn az evangélium szellemében megtisztított és elmélyített formában, másrészt megindítója egy olyan imádság-gyakorlatnak, amely – ha el is sorvadt minálunk egy időre –, a református egyházban a Melotai-féle továbbalakításban ma is él, és az egész magyar református területen, határokon innen és túl, használatban van.

Elismerem, hogy a Melotai szöveg valamivel rövidebb és csiszoltabb, mint Bornemiszánké, mégis az ő eredeti szövege mellett álllok; egyrészt, mert így hordoz nagyobb *ökuménikus tradíciót két irányban* is, másrészt, e közgyónatot – azaz confessio generalis-t – az egész gyülekezet számára alkalmasabbnak tartom. Ezt jól együtt-imádkozhatja az is, aki nem készül az oltári szentséget magához venni, s jól fogadhatja rá az absolutio-t a kommunikánsokkal együtt. Megkönnyíti tehát azt a terjedő igyekezetet, hogy az egész gyülekezet együtt maradjon az úrvacsoraozítás végéig, imádság- és szeretet-közösségben.

Akik a szöveget első hallásra túl régiesnek tartják (némi nyelvi simítások már történtek rajta), és a mai fül számára nehezen elfogadhatóak, azoknak hadd mondjam meg, hogy 1937 óta használok rendszeresen mind saját szolgálati helyeimen, mind vendégfunkcióimkor. Sehol nem kifogásolták, sőt, gyakran szótartették a hívek megilletődésüket veretes tartalmán.

Kathona Géza helyesen sejtje, hogy itt régi, begyökerezett, a középkorig visszanyúló liturgikus fordulatokkal van dolgunk. – *A hitvallásilag nem vállalható ballasztól megszabadítva, ezek az igazi evangélikus folytonossági tudat kifejezései is voltak, s méltó őket így meg is őriznünk.*

E régi elemeket mi sem bizonyítja jobban, mint az 1566-os Váradi Énekeskönyvben először olvasható 20 versszakos penitenciális ének: Mindenható Ur-isten..., amelynek egyes versszakai mintha csak szószerint kerültek volna át Bornemissza szövegébe.

(„Mert mi igen vétkeztünk...”)

4. Gonosz szóval, szándékkal, látással, hallással,

Irigységgel, mordsággal, rágalmazásokkal,

5. Szitkos, átkos voltunkkal, haragtartásunkkal,

Hamisan mi hitünket gyakran mondasunkkal,

6. Isteni káromlással és hitetlenséggel,
Mi nyomonúságunkban békétlenséggel.”
Az összefüggés az ének és az imádság szövege között nyilvánvaló. Valószínűleg mindkettő egyazon középkori (A Telegdi-féle Agendarius-ban található nál bővebb) magyar szövegre megy vissza.

Íme, az imádság, éljünk vele kegyelettel:

**Gyónom tenéked, én édes Istenem,
mert te vagy énnekem Uram, Teremtőm
és édes Megváltóm:
vagyok bűnös te szent Felségednek**

**vakságomban,
hitetlenségemben,
békétlenségemben,
tebenned való kétséges voltomban,
régí nagy sok bálványimádásomban,
testemnek fertelmes voltában,
te szentséges nevedet segítségül nem hívásomban,
háládatlanságomban,
te szentséges igédet buzó lélekkel nem tanulásomban,**

és minden engedetlenségemben:

**szómban, szándékomban,
látásomban, hallásomban,
irigységemben,
rágalmas voltomban,
haragtartásomban,
hamis hitemet mondasomban,
te szent parancsolatodat meg nem tartásomban,**

**és minden némű gonosz bűneimben
hagym te szent Felségednek bűnössé magamat.**

**Szánom, bánom minden gonosz bűnömet,
de kérem te szent Felségedet,
mint Uramat, Teremtőt és Megváltót,**

**hogy a te áldott szent Fiadnak,
a mi Urunk Jézus Krisztusnak
dicsőséges szent haláláért,
szent vére hullásáért**

**légy kegyelmes, légy irgalmas
énnekem, szegény nyomorodott bűnös embernek,**

**és bocsásd meg az én bűneimet,
mikkel te szent Felségedet megbántottam.**

**És adjad Szentlélek Istennek ajándékát,
kit az én bűneimért éntőlem elszakasztottál,
kivel világoztasd meg az én megromlott természetemet.**

**Uram Isten, adjad a te szent ajándékodat,
hogy bűneimet igazán gyűlölhessem,
téged, örök Isten, mindenek fölött szerethesselek,
és felebarátomat, mint önnön magamat.**

**Adjad, Uram Isten,
hogy rendelhessem életemet a te szent parancsolatod szerint,
és élhessek a világon
teneked tisztességedre,
felebarátom előmentére,
és énnekem üdvösségemre.**

**Adjad, Uram Isten,
teneked tisztességedre mind holtom napiglan halát adhassek,
holtom után menyországban téged láthassalak
és örökké tisztelhessek.
Ámen**

Ez az írás dr. Schulek Tibor kiadatlan kéziratai közül való. A család juttatta el a szerkesztőhöz, köszönet érte. A kézirat dátuma: 1954. október 2.

¹ Kijavítás.

² A cikk 1954-ben íródott.

Tanuljunk együtt

Nagy a baj! Mit tehet egy lelkipásztor?*

Orvos-teológus párbeszéde az etikáról és további kiegészítés

BEVEZETÉS

A Bevezetésben szeretném elmondani, hogy miért ezt a témát választottam: Orvos-teológus párbeszéde az etikáról. Évekkel ezelőtt gyülekezetünk (Rákosszentmihály) egy meghívást kapott a kerületi Nevelési Tanácsadó egyik megbeszélésére. A közös párbeszéd mellett egy konkrét eset is szóba került: egy 17 éves lány, Bea (megváltoztatott név) öngyilkosság kísérlet szándékával esett be a Nevelési Tanácsadó egyik nevelőjéhez. Olyan rossz volt az állapota, hogy bevitték az egyik kórház pszichiátriai osztályára. Az osztály rendszabályzatában az állt, hogy a betegeket csak az édesanya látogathatja. Beát az édesanyja nem látogatta. A nevelő, akihez kötődött, nem mehetett hozzá. Isteni gondviselésnek tartom, hogy ismertem a kórház igazgatóját, és az ő külön engedélyével bemehettem Beához, és tudtunk beszélgetni. A naptár talán 1989-et mutatott.

Megérintett az eset, és egy kicsit kitekintettem ifjúságunk családi körülményeire. Az egyik gyermeknek az édesapja öngyilkos lett, a másik gyermek az édesanyját gyászolta, a harmadik gyermeknek az édesapja alkohollal próbálta enyhíteni bánatát. A negyedik gyermeknek az arcán kézzel fogható fájdalom volt: kicsi volt még, amikor édesanyja meghalt, és a gyermek napokig halott anyja mellett volt. Úgy törték rájuk az ajtót. Mindenhol találkozunk ilyen nehézségekkel.

A kitekintés után azt éreztem, kevés vagyok ahhoz, hogy segíteni tudjak, tovább kell tanulnom. Gyökössy Bandi bácsi szavaival élve: „Nemcsak a magot akarom megismerni, hanem a földet is”, vagyis az embert. Nemcsak Isten Igéjét kell ismernünk, hanem az embert is, akinek bizonyosságot teszünk.

Számomra az orvos egyik legnagyobb etikai dilemmája: Megmondjam vagy ne mondjam meg, hogy a beteg orvosilag menthetetlen? Kinek mondhatom meg egyáltalán? A következő kérdés: Ha megmondom, akkor hogyan?

Lelkipásztorként ezt a kérdést úgy ültettem át a mi szolgálatunkra, hogy milyen lelkész legyek? Itt is kétesélyes a megoldás. Az egyik lehetőség, hogy megtartom a hittanórát, elvégzem a szolgálatot és becukom a parókia ajtaját, úgymond lehúrom a rolót. A másik lehetőség, amit hallottunk *Fabiny Tamás* ígéhirdetési előkészítésében: „Az életünk odaadása sem drága ebben a szolgálatban”. Vagyis a lutherkabát szögre akasztása után is lelkipásztorok maradunk. *Reményik Sándor*: Akarom című versének kezdő sora jól megfér itt: „Akarom: fontos ne legyek magamnak.”

Egy egyszerű példában szeretném ezt a gondolatot érzékelteni. Egy hittanórán észreveszem, hogy az egyik gyermek szomorú és hallottam róla, hogy meghalt hozzátartozóját gyászolja. Mit teszek? „Leadom az anyagot” és tovább megyek, átlépek rajta, vagy odamegyek hozzá, hogy enyhítsem a bánatát. (?)

Feladatom ez? Nem a feladatom? Továbbmenjek, ottma-

radjak? Nehéz erre válaszolni, mert tudjuk jól, hogy sok gyülekezetben a lelkész harangoz, ő a könyvelő, templomot épít, mindenes. Mégis vállalja fel még a SEGÍTŐ SZEREPÉT is? Miért? Talán a következő idézetek választ adnak erre.

Molnár Annamária: Az abortusz elutasítása bibliai elvek alapján című dolgozatából (Tál és Kendő Keresztény Orvosok lapja): „1950–1989 közt közel négy és fél millió terhességmegszakítás történt az országban. Ez hazánk lakosságának csaknem a felével egyenlő, ez a szám a második világháború magyar áldozatainak a tízszerese. Ezt némelyek »belső Mohácsnak«, »magyar Holocaustnak« nevezik.”

Bodrog Miklós A százarcú öngyilkosság című cikkében írja (Lp. 1975/270): „Másfél percenként egy öngyilkosság... s hozzá 10 másodpercenként egy öngyilkossági kísérlet”.

Új Magyarország, öngyilkos kisdíák, tudósítás, 1995. január 18. szám: „Szörnyű tragédia történt hétfőn... T. István 14 éves általános iskolás tanuló otthonában elővette apja vadászfegyverét, s föbe lötte magát.”

Nagy a baj. Segítségre szoruló, nyomorult emberek vesznek körül bennünket. Mindenkinek el kell dönteni: átlépek a másikon, vagy vele maradok, és megpróbálok segíteni.

En az ottmaradás útját választottam, és ennek a döntésnek a fényében írtam meg ezt a dolgozatot. Céljaim között szerepel egy elméleti ráhangolódás elősegítése, sok segédanyag átadása, a segítő beszélgetés módszerének az ismertetése, pozitív példák megemlítése. Mindezt azért, hogy velem, a nyomorgóval együtt maradhassunk.

Egy versszóval zárom a Bevezetést, mely ars poeticám:

„Azért van síró, hogy vigasztald,
és éhez, hogy teríts asztalt.
Azért van seb, hogy bekötözze kezed,
Vak, elhagyott azért van, hogy vezesd.
Azért van annyi árva, üldözött,
hogy oltalmat leljen karod között.
Azért roskadnak mások vállai,
hogy terhüket te segítsd hordani.
Az irgalmat kínok fakasztják,
s mélység felett van csak magasság,
Ha más gyötrődik, vérzik, szenved,
azért van, hogy te megmutathasd,
hogy mennyi szeretet van benned.”

Bódás János: Ki van jelölve a helyed (részlet.)

1.

Élet-halál kérdése

Nagyon nehéz volt számomra a felkészülés, mert a téma óriási. Sok mindent lehetne érinteni. Miről beszéljek? Mi a fontos? Hol kezdjem el? Minden téma egy külön LMK-t igényelne. Nehéz volt a felkészülés, mert egyházunkban nincs írott állásfoglalás ezekről a problémákról, csak vélemények és más dolgozatok vannak jelen.

Arra az álláspontra jutottam, hogy bármelyik problémá-

*Pesti Egyházmegyei LMK, 1995. április

hoz, témához nyúlok – gondolok itt az euthanasia, az öngyilkosság, az abortusz, a gyászunka, a válás, az értelmi fogyatékos emberek problémájára... – mindben van egy közös pont: ÉLET-HALÁL kérdésről van szó.

Példaként az öngyilkosság kérdését emelem ki. Az öngyilkosság szó hallatán rögtön a halál, a pusztulás, a mély fájdalom jut az eszünkbe. Arcunk elszomorodik, szívünk gyorsabban ver, hangunk elcsuklik, pedig az élet is ide tartozik. Az öngyilkosság előtt ott van az elkövető élete. Csak a tett elkövetése után áll a halál. ÉLET – öngyilkosság – HALÁL. Halál nincs élet nélkül. Az élet viszont nem kerülheti el a halált. Minden ember részese az életnek s halálnak. Az öngyilkosság csak némelyeket sújtja.

Ha az élet-halál kérdéséről van szó minden említett problémánál, akkor érdemes feltenni azt a kérdést: Mi az élet? A hívő ember erre így válaszol: „Azután megformálta az Úristen az embert a föld porából és élet lehelét lehelte az orrába. Így lett az ember élőlény”. (1Móz 2,6) Az életünket ajándékba kaptuk Istentől.

Más véleményt is szeretnék felsorakoztatni az életről, hogy teljesebb legyen az ismeret, de számunkra a Szentírás az irányító. Buffon: „... az élet egy minotaurus, mely a testet felfalja.” Az Enciklopédia: „... az élet a halál ellentéte.” Kant: „az élet a tevékenység belső tényezője”. Dugés: „az élet a szerves testek speciális tevékenysége, vagyis: az élet az ÉLET”. (Séda Ernő: Az öngyilkosság című könyvében gyűjtötte össze az élet definícióit.)

Az élet végén pedig ott található a halál. Ezt a két pontot egy híd köti át, ezen a hídon megyünk. Ki a széles halál a kettős halál felé, ki a keskeny hídon az örök élet felé.

A halál lezárja a földi életünket, de a hívő tudja és vallja, hogy nincs egyedül a halálában sem. „Ha a halál árnyéka völgyében járok is, nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy.” (23. Zsolt 4)

A hívő számára az életet Isten adja, és a halálban is az Úr van velünk. Csakhogy nem mindenki gondolja így, és a hívő ember is meginoghat. Az élet századunkban nagyon olcsó lett. A halálhoz való viszonya az embernek megváltozott. Ez a két tény óriási probléma forrása. Mire gondolok itt?

Manapság a pénz fontosabb az életnél. A haszonelv vezető az embert. Emberi kapcsolatok mennek tönkre az anyagi javak miatt. A másik ok: „Korunk legfélelmetesebb paradoxona, hogy miközben egyre tágabb lehetőségeket biztosít a személyiség kiteljesedéséhez, nem mer szembenézni az egyén az élet elmúlásával, a halállal.”¹ A XX. század embere nem szívesen beszél a halálról. Félelem fogja el egy másik ember halálhíre hallatán, és nem tud mit kezdeni a saját elmúlásával. A halál tabu téma lett. A modern ember inkább az öregedés folyamatát próbálja lelassítani.

Mit tehet ebben a „káoszban” a lelkipásztor? Erre keresem a választ a következő fejezetekben.

2.

Hogyan látja a lelkipásztor az euthanasia kérdését, és mit tehet?

Az euthanasia szót így lehet lefordítani: jó halál, szép halál, kellemes halál. Kicsit groteszk a fordítás, mert úgy érezzük, a halál nem lehet jó. Senki nem akar meghalni, aki az életét szereti.² A szó szerinti értelmezés mégiscsak ez: jó halál. Ez ment át a köztudatba. Tudományos közegeben fájdalommentes halált jelent. Korunk pedig a legizgalmasabb kérdést látja az euthanasia kérdésében.

Története az ókorba nyúlik vissza. Ekkor még az euthanasia tiszta fogalma áll fenn. Bartuschka ezt így fogalmazza meg: „Az euthanasianak valódi, tulajdonképpen (tiszta) formáján az élet megrövidítése nélküli euthanasiát értjük.” Becsület, méltóságteljes halálról van itt szó. Az embernek fel kell készülni a méltóságteljes halálra.³

A XX. századra a szó tartalma nagy átalakuláson megy keresztül. Tartalma kibővül a kegyelemölés, az önkéntes halál fogalmával. Cicely Saunders pedig a társadalom katasztrófájának tartja.

Az euthanasia kérdése talán nem lenne probléma, ha megőriztük volna az eredeti értelmezést és emberi mivoltunkhoz híven készülnénk a halálra. Az eredeti értelmezést az ember mégis átalakította és elindult 1939 októberében Hitler euthanasia programja. A program emberirtó gépezet

beindítását jelentette. A nemes szándékot, ami az euthanasia szóban megmaradt, teljesen kiirtották. A parancs deformált gyermekeket, felnőtt elmebetegeket, cigányokat ... vett célba. 270 ezer ember halt meg az euthanasia programjában. 1941-ben leállt a pusztítás, mert az áldozatok családjai és a papság Galen püspök személyében tiltakozott az emberirtás ellen.

Az euthanasián belül beszélnek aktív és passzív euthanasiáról. Az aktív euthanasia jelentése: „Pozitív, könyörület és szándékos cselekedetet takar, hiábavaló szenvedés vagy értelmetlen lét végetvetése céljából” (Russel). A halál beálltát egy adag kábítószer is jelentheti. Ezt általában a beteg kéri, a beleegyezésével történik, önként vállalja a halált. A törvények szerint ez emberölésnek minősül.

A passzív euthanasia: „rendkívüli életbentartó eszközök vagy »heroikus« életmeghosszabbító erőfeszítések beszüntetését vagy el sem kezdését jelenti olyan esetekben, amikor az élet meghosszabbítása a szenvedés vagy az eszméletlen állapot felesleges elnyújtását jelenti” (Russel). A beteg eszméletlen, nem tudja a beleegyezését adni.

A keresztyén orvosok erről másként vélekednek: „Az euthanasia mindenképpen káros és elkerülendő, keresztyén orvosi szemszögből elfogadhatatlan. Nem alkalmazzuk az aktív és passzív euthanasia megkülönböztetését sem, mivel ez megtévesztő és kétértelmű” (Tál és Kendő, 1994. V. évf. 3. sz.).

Nyíri Tamás véleménye az euthanasiáról: „Erkölcsei kötelességünk tanítja az egyház, hogy nekünk, embereknek kötelességünk segítségére lenni embertársunknak a meghalás folyamatában. Csakhogy ez a segítség nem arra szolgál, hogy átsegítsük őt a halálba, hanem ahhoz nyújtunk segítséget, hogy a meghalást emberhez méltó módon tudja megvalósítani.”⁴

Keken András írásai között találtam a következő gondolatot: „A mi dolgunk, hogy enyhítsük a kínokat, az élet kínjait, a meghalás kínját is, a testi kint is, a lelki kint is.”

Az euthanasia kérdésével kapcsolatban is a Szentírás a vezérfonalunk. „Isten számon kéri az ember életét.” (1Móz 9,56) „Számon kérem az ember életét: egyik embertől a másiktól”, mivel saját képére és hasonlatosságára teremtette Isten az embert, saját lelkét lehelte belé, majd feláldozta egy-szülött Fiát érte.⁵

Könyörületességből való emberölésre se jogosít fel a Biblia, nem alkalmaz ilyen irányú megkülönböztetést és felmentést a Ne ölj parancsot.

Az ember önnrendelkezése sem fogadható el. „Vagy nem tudjátok, hogy testetek a bennetek lévő Szentlélek temploma, amit Istentől kaptatok és ezért nem a magatokéi vagytok. Mert áron vettétek meg: dicsőítsétek tehát az Istent testetekben” (1Kor 6,19)

Úgy gondolom, hogy az euthanasiát elfogadni nem lehet, mert az 5. parancsot értelmében bűn, a társadalom is bűncselekménynek tartja. Nem lehet szó az életvédő parancsot bármilyen enyhítéséről. Se egyén, se bizottság nem dönthet az ember életéről, csak Isten. A zsoltáros erről így ír: ÉLET-TEM IDEJE A TE KEZEDBEN VAN URAM.

Úgy érzem, az euthanasia nem lenne kérdés, ha a szeretet felől közelítenénk. A szeretet az euthanasiát teljesen kiszorítja. Ha Istentől kapott szeretettel közeledünk a haldoklóhoz, akkor nincs euthanasia kérdése.

A lelkipásztor feladatának érzem, hogy tiltakozzon mindenféle emberpusztítás ellen, ahogy Galen püspök tette; az euthanasiát nem szabad elfogadnunk. A második feladatként azt látom, segíteni kellene, hogy a környezetünkben (család, gyülekezetünk vagy családja) a halál ténye természetesebb legyen. A harmadik feladatnak azt érzem, hogy a haldoklót tudjuk szeretetteljesen végigkísérni. A SZERETET pedig nem más, mint ISTEN.

Konkrét segítő példákat is szeretnék megemlíteni: 1. Hittanórákon, ifjúsági alkalmakon ... többet és nyíltabban kellene beszélni a halálról; 2. A kőbányai evangélikus gyülekezet újságában olvastam, hogy a gyülekezet ifjúsága kiment a temetőbe és gyertyát gyújtottak, lerótták tisztelőtükét elhunytaknál. Nagyon jó példának tartom. Miért? A gyermeknek így természetesebb az elmúlás, a halál, a temető. Jobban megbecsüli az életet. Jobban tiszteli a gyülekezet múltját, volt hívő tagjait; 3. A Magyar Evangélikus Rádiómisztió (2142 Nagytárs, Pf. 19.) kiadott egy kazettát 2x10 percben gyászolóknak, „Úzd el homályomat...” címmel. Készségesen küldenek kazettát. Adjunk a temetés bejelentésénél minden gyászoló családnak egy kazettát. Lehet, hogy soha többé nem találkozunk a családdal, de így Isten Igéjét, vígasztaló szavát

hallhatják otthon is. Becsüljük meg ezt a lehetőséget! 4. Több helyen van már olyan kórház vagy részleg, ahol a haldoklókat emberi, méltó módon kísérik végig. Egy konkrét cím: Hospice, Budapest XXI., Koltói Anna u. 12., tel.: 276-22-44.

A halál természetes volta mellett a gyász munka is könnyebben végbemehet az emberben. A tragédia súlya enyhébb. Ezért jó, ha a kicsi gyermek elől ezt a témát nem hallgatjuk el, ha gyertyát gyújtunk velük közösen a temetőben. Nem szabad elvinnünk tőlük az esélyt, hogy ők is lássák vég-ső útjára kísérni az elhunytat és gyermeki módon önmaguk-ban elbúcsúzhassanak. Érdekes tény, de inkább a Teremtő Isten gondviselése, hogy a gyermekek sokkal jobban tűrik a gyászt és saját haláltusájukat – tanulhatnánk tőlük. (Polcz Alaine: A halál egészen más című könyvében írja le ezeket a tapasztalatokat.)

A halál ma már azért sem természetes, mert elhospita-lizálódott, különösen városban. Régen ugyanabban az ágyban születtek és haltak meg. Falun még néhol él az a szokás, hogy fiatalon elkezdik hímézni, varrni a temetési ruházatot. Ké-szülnek a halálra „egész életen át”. Ma sokszor akár 40 éve-sen találkozik először az ember hozzátartozójának a halálá-val. Nem tudja feldolgozni. Fél, retteg. A feldolgozatlan gyász generációs probléma lehet, továbbadjuk a következő generá-ciónak családon belül. Halmazódik a probléma, pedig elég lenne, ha kicsi kortól hozzá lennénk szoktatva a természetes-höz.

Többször találkoztam olyan teológussal, aki még tanulmá-nyai alatt „fél” a temetési szolgálattól. Rövid beszélgetésből kitűnt, hogy nem az igehirdetés nehézségétől félt, hanem egyáltalán a temetőtől, a haláltól; még soha nem volt temet-ésen. Pedig aranszabály: amíg le nem rendezzük a halállal való kapcsolatunkat önmagunkban, addig jól nem segíthe-tünk.

A fejezet záró mondata, összefoglalása: A Szerető Isten az, aki segít nekünk ebben a nehéz problémában megállni.

3.

Hogyan látja a lelkipásztor az öngyilkosság kérdését, és mit tehet?

Az emberben az életfenntartás ösztöne nagyon nagy. Van, aki Isten áldását látja benne. Hogy mennyire ragaszkodik az ember az életéhez, egy kérdő gondolattal szeretném érzékel-tetni.

„Miért kiált éhségében a végső nyomorba döntött ember se-gély után, és miért emeli kiaszott karjaival oly mohón száraz aj-kához az odavetett hívány falatot? Mert ezzel a legdrágább kin-csét, életét véli megmenteni. A rideg éghajlat alatt tengődő esz-kimő az odúval egy rangban álló kunyhója mellett épp úgy ör-venéd életének, mint a természet pazar ajándékaival megáldott forróöngő lakói. Az élet öröme oly nagy, hogy az ember az életét sokszor gyalázattal, könnyek áradatával, sőt gonosz tettekkel védte meg.”⁶

Mindennek dacára az ember elcsügged és öngyilkosságot képes elkövetni. Önpusztító szándéka erősebb lesz, mint az életösztöne. Az ember, aki legjobban képes az élet kifejezé-sére: öngyilkos „lehet”, azaz saját maga szakíthatja meg a szá-mára kijelölt életutat és ez megdöbbentő igazság.

Mit jelent a teológus számára az öngyilkosság fogalma? Boda László szerint: „Az öngyilkosság a saját élet direkt vagy indirekt kioltása.” Gyökössy Endre erősebben fogalmaz: „Ag-resszió, támadás, amit saját személye ellen követ el az öngyilkos, tehát az élet elleni agresszió.”

A szeretet felől közelítve – ezt vallom én is –, „az öngyl-kosság nem más, mint kiáltás szeretetért.” Nem tudom, hol ol-vastam ezt a számomra elfogadható megközelítést, de nagyon igaznak találok. Úgy érzem, hogy aki a szeretetet érzi, az soha, semmilyen körülmények között nem lesz öngyilkos. Az öngyilkosság elsődrendű elősegítő forrása – a tett elkövetésé-ben – a szeretet hiánya. Ahol a szeretet csirája él, ott az öngyilkosság gyökeret nem ereszhet: Isten szeretete olyan csodálatos, hogy nemcsak elűzi az öngyilkosság gondolatát, ha-nem a megtörtént, eredménytelen öngyilkossági kísérleteknél is gyógyír. *Nohl* lelkész gondolata megerősíti a fenti véle-ményt: „Senki sem öli meg magát addig, amíg a számára legfon-tosabb szeretett személy szereti őt úgy, amilyen...”

A lelkipásztor elsődleges feladata számomra az öngyilkos-ság kérdésében, hogy a Szerető Istenről bizonyosságot tegyen

és szeretettel hordozza híveit, amennyire erejéből futja. Ha elfogy a szeretet belőlünk, Istentől mindig kérhetünk és Ő készségesen megadja, hiszen Ő A SZERETET.

A lelkipásztor feladata tehát nem ott kezdődik, hogy a megkísérelt, sikertelen eset után az öngyilkost megpróbáljuk életben tartani. A feladatunk ebben a kérdésben a szeretet felismerésével kezdődik, amit Istentől kaptunk. Ha a szeret-et felismerésével és annak továbbadásával éljük mindennap-jainkat, akkor megtesszük az első és a leglényegesebb lépést. Mi készlet erre? Jézus Krisztus új parancsolata: „Új paran-csolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást.” Jn 13,34. Így a szeretet az öngyilkosjelölt és a halál közé állhat.

A második feladatunk, hogy az öngyilkosság tényét meg-felelően, pásztori módon tudjuk kezelni. Mire gondolok itt? Az öngyilkosság az euthanasia egyik formája. Így minden gondolat itt is helytálló, ami az előző fejezetekben elhangzott. Az öngyilkosság is bűn, vét az 5. parancsolat ellen, de nem megbocsáthatatlan bűn. Sokan megbocsáthatatlan bűnnek tartják, mert úgy gondolják, nincs ideje megbánni az egyén-nek a tettet, és így biztos elveszti az örökéletet. A pillanat túl-becsüléséről van itt szó.

Barth is így látja. Isten kegyelmes és az egész embert nézi a születésétől a haláláig. A Gondviselő az ember egész életét mérlegeli, és a szíve igazsága szerint ítél. Nem szabad azon-ban elfelejtenünk, hogy az utolsó óra is az élethez tartozik. Visszaélnék Isten kegyelmével, ha úgy gondoljuk, hogy az utolsó percek nem számítanak. Barth tehát nem tartja meg-bocsáthatatlan bűnnek az öngyilkosságot, de Isten elleni lá-zadásnak véli.⁷

Ez a gondolat számomra kiemeli a kegyelmet. Nem szab-ad tehát ítélkeznünk az öngyilkosról, és nem szabad megfe-ledkezni Isten kegyelméről. Az öngyilkosjelölt a kísértés söt-étségében él. Nem ismeri fel Isten hollétét. Egyedül, magá-nyosnak érzi magát, akit nem vesz körbe senki. Leadja utol-só segélykiáltását (Cry for help). Aki nem ismeri Istent, an-nak az érzésvilága még negatívabb ebben az állapotban.

Ebben a sötétségben már nem visszatartó erő az öngyl-kosnak az 5. parancsolat. A tiltó szót, a kötelességre felhívó parancsot nem hallja meg. A csábítás nagyobb, mint a „paran-csoló szó”. Nem szabad tehát krízisben lévő embernek azt mondani: Ez bűn, amire gondolsz. Élned kell, tudod, a csalá-dod! Mi lesz a három gyerekkel? Kötelességeid vannak! Ezek a szavak még mélyebbre lökik a kétségbeesett embert. A krí-zisben levőknek pedig engedni kell, hogy beszéljen, beszéljen, beszéljen... A mi feladatunk itt az EGYÜTTÉRZŐ HALL-GATAS.

Az öngyilkos felé a „muszáj élned” elv helyett a „szabad élned” elvet kell közvetítenünk. (E két elnevezés barthi fogal-lom.) Az élet lehetőségét Istentől kaptuk és az Ő szavait tol-mácsoljuk, ha a szabadságra hívjuk fel a figyelmet. Az Evan-gélium szava: „szabad élned”. Szabad elfogadni a kegyelmet. Drágák vagyunk Istennek, még ha kudarcok közepette is élünk, mert szeret bennünket. Ezt a gondolatot kell megérez-tetni a kétségbeesett emberrel. Ekkor megkezdődik a párbe-széd Istennel. A fény bevilágít a sötétségbe.

Bonhoeffer is így vélekedik: *egy új élet lehetőségét kell meg-éreztetni az emberrel, és nem a parancs, tiltás izét.*⁸

Nem szabad elfelejtenünk, hogy mindig felebaráttal állunk szemben. Nincs jogunk ítélkezni, feddő szavakat mondani, vádolni. „Szeresd felebarátodat, mint magadat” (Mt 22,39) – hangzik az útbaigazítás. Mindezt a törvéynél nagyobb sze-retet „elv” fényében.

Összefoglalás: Feladatunk kétféle lépésű az öngyilkosság problémájában. Az első lépcsőn az a felirat áll: Adj szeretet-et! A másik lépcső felirata: A tett elkövetése után mutass egy új életlehetőséget, amelyben az Úr vezet és gondoskodik ró-lunk szeretete által. VAN KEGYELEM!

4.

Hogyan látja a lelkipásztor az abortusz kérdését, és mit tehet?

Az abortusz kérdését sokkal súlyosabbnak érzem, mint az euthanasia és az öngyilkosság kérdését, mert több embert érint, és számomra döbbenetes volt az abortusz-túléás szindróma fogalma.

Egy párbeszédet szeretnék ismertetni, egy orvos beszél a

betegével, de a lelkész is beszélgethetett volna egyik gyülekezeti tagjával.

„A beteg: Doktor úr, szörnyű állapotban vagyok. Depresszió gyötör, gyakran gondolok öngyilkosságra. Nem tudok örülni az életnek. Úgy érzem, nem használtam föl megfelelően a képességeimet és a lehetőségeimet. Ez így volt egész életemben, és most, hogy ráadásul munkanélküli lettem, még rosszabbra fordult a sorsom. Folyton arra gondolok, kedvelnek-e az emberek, és szorogok, hogy elutasíthatnak. Nem bízom bennük. Képtelen vagyok bizalmat érezni a szüleim iránt. Mintha gonosz szellem fészkelne bennem. Úgy érzem, nem érdemlem meg, hogy éljek. Doktor úr, mi lehet velem?

Az orvos: Azt hiszem, Ön abortusz-túlélő. Az ön összekuszálódott érzelmei, kétségei, félelmei, önpusztító gondolatai talán onnan származnak, hogy anyja elvetette testvéreit, vagy fontolgatta, hogy Önt elveteti.

A beteg: Éppen most tudtam meg teljes bizonyossággal, hogy anyámnak volt egy abortusza. Már régen gyanítottam.”

A fogalom kapcsán azt észlelték, hogy egy abortusz-túlélés szindrómában szenvedő konfliktusa igen hasonló egy nagy veszteséggel rendelkező egyén konfliktusával. A veszteség lehet egy hozzátartozó váratlan elvesztése is. Nyolc típusát különböztetik meg az abortusz-túlélés szindrómának. Néhányat szeretnék ismertetni.

Az olyan környezet – és most itt földrajzi környezetre gondolok –, ahol sok abortuszt engednek meg, rádöbben a fiatalokat a hírek, információk hallatán, hogy vajon őket szívesen várták a szülők, vagy őket is halálra akarták adni. A fiatal akkor is elgondolkozik, ha őt szeretettel várták. A kérdés megfogon benne, mert sok információt hall az abortuszról.

Ez a jelenség fennáll akkor is, ha a magzat élete fölött mérleget készítenek. Megtartsák vagy ne? Merre billenjen a mérleg? Ezt általában titkolják a szülők, de kiderül, és ekkor nagyon nehéz ez a szülő és gyermek számára. A gyermek érzelmi életében, fejlődésében láthatók ennek a negatív nyomai.

Nagyon nehéz egy olyan fiatalnak segítenünk, akinek ezt a „mérlegelést” meg is mondják szemrehányóan: Minek jöttél a világra? Jobb lett volna, ha meg sem születesz. Arra már nem akarok gondolni, hogy mit jelent, ha valaki túléli a megkísérelt abortuszt. Mindkét eset formája az abortusz-túlélés szindrómának.

Az abortusz tehát nemcsak ott jelentkezik problémaként, ha valaki bekopog hozzánk áldott állapotban és tanácsot kér. Ott is probléma, ha hittanórán egy érzelmileg teljesen összetört gyermekkel találkozunk és esetleg tudjuk, hogy az abortusz-szindróma egyik formájának túlélője. Az is nehéz, ha valaki lelkében büntudattal él évtizedek óta, mert valami miatt úgy döntött, a „nem” felé billenjen a mérleg. Nagyon nehéz megállnunk ebben a kérdésben, mert hívő emberként az élet mellett voksolunk. Nehéz, mert a nem hívő ember nem is érti, mit mondunk. Esetleg neki a „parányi sejt” nem is élet.

A hívő ember számára a magzat élet még akkor is, ha a Biblia teljes felvilágosítást nem ad, csak útmutatást a továbbgondolkodásra és a szeretetteljes megoldásra ebben a kérdésben. A Biblia olyan kifejezéseket használ a magzatra, amelyeket megszületett személyekre szoktunk alkalmazni. „Mezítelenül jöttem ki anyám méhéből, mezítelen is megyek el.” (Jób 1,21) „Te alkottad veséimet, te formáltál anyám méhében. Csontjaim nem voltak rejtve előtted, amikor titkon formálódtam. Alaktalan testemet már látták szemeid, könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük.” (139Zsolt 13,16) A magzat számunkra élet, és a magzat életének a kioltása bűn.

Az abortusznak számtalan határesetre van és számtalan kérdést sugall: Mi történjen, ha a gyermek fogyatékosan jönne a világra? Mi legyen, ha az anya és gyermeke életveszélyben vannak? Kinéz az életét mentse meg? Nem kívánok belemélyedni a válaszadásba, mert úgy érzem, ezekre a kérdésekre személyesen kell válaszolni mindenkinek, aki ilyen helyzetbe kerül. Személyes hitvallás, személyes tusakodó imádság, az Úr válaszána a meghallgatása, igei vezetése a megoldás. A döntés után pedig nincs joga ítélni emberfiának, csak a bűnbocsátó Istennek, és akkor is pásztorolnunk kell a másikat, ha úgy döntött, hogy „méhének gyümölcsét” nem tartja meg. Ekkor kell még jobban a tett után szeretettel melléállnunk, mert nemcsak egy életet oltottak ki, hanem az anyában is meghalt valami, üressé lett.

Az abortusz kérdésében sem a tiltást, a törvénykezést, az

erőszakot, a megszegyenítést látom megoldásnak, hanem a pozitív példák elmondását, a pozitív életigenlést. Gyermekeinket egyházi alkalmakon az élet szeretetére kell nevelnünk. Isten azért teremtett minket, hogy boldogok legyünk, hogy örüljünk, hogy az öröm birtokosai lehessünk. Beszéljünk a szerelemről, annak igaz voltáról (nagyon jó könyv ehhez a témához Josh Mc Dowell: A szerelem titka című könyve). Beszéljünk a házasságról. Mit jelent Isten rendje szerint szerelmesnek lenni, házasságot kötni?...

Nagyon kedves együttlétek számomra a havonta egyszer megtartott családi istentiszteletek alkalmai. A szülő megfogja a gyermeke kezét vagy fordítva, és együtt jönnek az Úr házába hálát adni. A szülő és gyermek érezze, hogy a gyülekezet nagy családjának is tagja. Áldottak a családi gyülekezeti kirándulások is. A mi személyes példamutató magatartásunk is pozitív példa lehet a gyermeknek, a szülőnek. Az elmúlt év a CSALÁD ÉVE volt, nem véletlen. Az abortuszt megelőző lépcső tehát: a Krisztusban való élet megmutatása, hogy másként is lehet élni.

Összefoglalás: A cél sok pozitív példa átadása, hogy másként is lehet élni, hitben, szeretetben, az örök öröm fényében; és egy cím, ahol segíteni tudnak: HÍD Családsegítő Központ, 1138 Budapest, Jakab József u.2-4., tel.: 129-08-04.

5.

A segítő beszélgetés egyik „módszere”

„János evangéliumának 5. fejezetében a gyógyulásra váró békés arra panaszkodik az őt kérdező Jézusnak, hogy nincs embere. Nincs embere, aki hozzásegítené őt a gyógyuláshoz. Ez a felkiáltás ma is elhangzik, sokan vannak közöttünk olyanok, akik nem képesek testi-lelki nyomorúságaiktól megszabadulni, mert 'nincs emberük.'”¹⁰ Ígéretes dolog viszont az a tény, hogy egyre több mű jelenik meg, ahol megtanulhatjuk, hogyan segíthetünk, hogyan lehetünk a rászoruló emberévé.

A megjelent „szakirodalomban” találkozhatunk a segítő beszélgetést elősegítő rogersi „módszerrel” (illetve a pontosabb kifejezés: rogersi fogalom és gondolatkör). Kulcsszava: HITELESÉG – ELFOGADÁS – EMPÁTIA. A „módszerrel” a Mentálhygiénés képzés segítőbeszélgetés tárgyú óráján ismerkedtem meg. (De jó lenne, ha teológusaink tanulhatnának erről a „módszerről” és gyakorlatban elsajátíthatnák!) Miről is van szó?

Két ember beszélgetése több, mint szóváltás. A szavak tartalma mögött ott van az egyén érzelme is. „A beszélgetés tartalma mögött tehát van egy 'többlet', amely lényegesen befolyásolja, érzelmi területet érint. A beszélgetésünk sikere vagy sikertelensége rendszerint nem szavainktól, hanem érzelmeinktől függ.”¹¹ A szavak tartalma mögötti érzelmek szólhatnak örömről, szorongásról, szimpátiáról, antipátiáról... Zavaró tényező lehet az érzelem a kapcsolat kialakításában, ha nem ismerjük fel, vagy csak a tartalomra figyelünk.

A kapcsolat kialakításának első állomása, hogy kialakuljon a bizalom. A bizalom létrejöttét tönkretelheti, ha nem vagyunk hitelesek. Itt jön be a „módszer” HITELESÉG kulcsszava. Egyetlen egy példa ehhez: Valaki lelkipásztori beszélgetést kér, leülünk, elkezdődik a „párbeszéd”. A szavainkkal azt mondtuk ki, hogy ráérünk, beszéljen a másik nyugodtan, közben pedig állandóan az óránkra nézünk, gondolatainkban pedig már máshol vagyunk. A szavak nem azonosak a tettekkel. A hitelesség pedig pont ezt kívánja meg.

A jó kapcsolat alapfeltétele a „pozitív ELFOGADÁS”, másnéven „a másik mellé állás”. Feltétel nélkül elfogadom, amit a másik mond. Tiszteletben tartom a másik érzelmeit, gondolatait. A krízishelyzetben lévő ember számára ez EGYÜTTÉRZŐ MELLEALLAST jelent. „A visszautasítás, a szeretet elvesztésének félelmétől, szorongásától mentes légkörben lehetővé válik az önmagunk rejtett erőforrásaira való ráta-lálás.”¹²

A harmadik fontos fogalom az EMPÁTIA: a másik érzelmi világába való belehelyezkedés. Mindig gyümölcsöző, ha megpróbáljuk magunkat a másik helyzetébe beleérezni. Ez nem jelent teljes érzelmi azonosulást, bizonyos távolságtartásra szükség van a beszélgetők érdekében. Ide kapcsolódik a „visszatükrözés” fogalma. Átéltük a segítséget kérő érzéseit, amelyeket szavakban kifejezett, és ezt az érzést tükrözzük

vissza. Így segítünk abban, hogy a másik a nehézségeit, érzéseit újra fogalmazva hallhassa. A káoszban rátaláljon a rendre. Az összekuszálódott érzésekben vegye észre a megoldáshoz vezető utat. Itt a segítő nem mond többet, nem ad megoldást, kíséri a másikat, nem dogmatizál, nem moralizál. Azt segíti, hogy a segítséget kérő saját erejéből képes legyen megoldani a nehézségeit (non-direktív).

A sok jó módszer közül egyet emeltem ki, egy elméleti ráhangolódásról van szó, amit gyakorolni kell.

Néhány mondatot emelek ki ismétlésként. Nagy a baj. Segítenünk kell. A Szeretet minden problémára ad megoldást, a Szentírás mindig irányít az életünkben.

„...ha kenyeret adsz az éhezőknek,
és jól tanod a nyomorultat,
akkor fölragyog a sötétben világosságod,
és homályod olyan lesz, mint a déli napfény.
Az Úr vezet majd szüntelen...”

„... olyan leszel, mint a jól öntözött kert,
mint a forrás, amelyből nem fogy ki a víz.”
Ézsaiás 58,10–11

Börönte Márta

- ¹ Juszts László–Zeley László: A halál egészen más...? (7. oldal)
- ² Blasszauer Béla: A jó halál (132. oldal)
- ³ Blasszauer Béla: Id. mű (135. oldal)
- ⁴ Juszts László–Zeley László: Id. mű (70. oldal)
- ⁵ Csáky Tünde: Euthanasia – Tál és Kendő 1994. V. évf. 3. sz.
- ⁶ Seda Ernő: Az öngyilkosság (45. oldal)
- ⁷ Karl Barth: Die Kirchliche Dogmatik (460. oldal)
- ⁸ Dietrich Bonhoeffer: Ethik, München (113. oldal)
- ⁹ Ferencz Antal: Az abortusz-túlélés szindróma – Tál és Kendő
- ¹⁰ H. Faber–E. van der Schoot: A lelkipáncszoói beszélgetés lélektana (7. oldal)
- ¹¹ H. Faber: Id. mű (11. oldal)
- ¹² H. Faber: A segítő beszélgetés (75. oldal)

Bibliamagyarázat*

A Lelkipásztor hosszan foglalkozott a Biblia magyarázatának kérdéseivel. Úgy látszik, ennek ellenére nem szaporodott meg az exegézissel (interpretatio) foglalkozó hasznos cikkek száma, holott a helyes bibliamagyarázat alfája és omegája az igehirdetésnek, sőt az igaz hitnek.

A bibliamagyarázat minden embernek szól: hívőnek és hitetlennek egyaránt. Míg azonban a kizárólag racionálisan gondolkodók csak a racionális magyarázatokat fogadják el, addig a transzcendentálisan gondolkodók a transzcendentális magyarázatokat is.

Bolyki János professzornak a Hermeneutikai füzetek 3. számában a 68. oldalon tett megjegyzése keltette fel bennem az érdeklődést, hogy úgy is mint jogász, úgy is mint történész megszólaljak. „Nem kellene tehát nekünk teológusoknak jobban becsülnünk, nem, ez túlságosan kevés, jobban bevonnunk az egyház tanulmányi munkájába a hozzá hasonló „laikus” filologus, filozófus, történész, jogász és más szakembereinket?”

Az első kérdés mindenesetre az, hogy Pilatus szavaival élve: mi az igazság. Van-e igazság? S ha van, megismerhető-e?

A magyar igazságon érti mind az erkölcsi, mind a logikai igazságot. Az indogermán nyelvek ezt két szóval jelölik: iustitia, veritas (aleteia, dikajoszüné).

A Biblia magyarázatában főleg a logikai igazságra kell törekednünk, de azért az erkölcsi igazságot sem zárhatjuk ki.

Jézus szava: az igen legyen igen, a nem nem, mindkét igazságra vonatkozik.

Míg az erkölcsi igazságnak nincsenek korlátai, addig a logikai igazságnak

vannak. Kant Immanuel fenomenológija szerint mi a dolgoknak csak a fenomenjeit (jelenségeit) ismerjük meg, a dolgok valódi lényegét (Ding an sich) nem ismerjük, de nem is ismerhetjük.

Ezek előrebocsátása után a Biblia magyarázatának nyelvészeti, irodalmi, történelmi és jogi aspektusaival foglalkozunk.

Minden bibliamagyarázatnak elsősorban *nyelvinek* kell lennie. Meg kell vizsgálni az eredeti szövegeket és kipuhatólni, hogy a szöveg keletkezése korában az a szó, mondat, fejezet stb. mit jelentett? A szövegnek az alapértelmét kell minden áron kipuhatólni. Persze nem a szavakat elkülönítve, hanem a szövegbe ágyazva, tehát quasi irodalmi egységként kezelve egy-egy bibliai részletet (példázat, novella stb.). Ez *filológiai* tudást feltételez, eltekintve az eredeti nyelvek tudásától.

Nem képzelhető azonban el a nyelvi és irodalmi meghatározás mellett a *történelmi* meghatározás sem. Hiszen minden bibliai szöveg egy bizonyos történelmi szituációban keletkezett. De a történészek nem csak a keletkezés idejét kell felderítenie, hanem a bibliai szövegnek a történetét is egészen korunkig.

Dékány István A történettudomány módszertana (Bp. 1925.) című könyvében így ír:

A történelem rekonstruáló tudomány. Minden rekonstruáló tudománynál háromféle mozzanat jön tekintetbe:

1. A rekonstruálandó tartalom: az, amit vissza akarunk állítani, vagyis maga a történelmi múlt;

2. A rekonstruáló eszköz: az, aminek segítségével, aminek alapján valamit vissza akarunk állítani; ezt a történész nyelvén „forrásoknak” nevezzük;

3. A történelmi elme: aki visszaállítja a múltat, vagyis az az elme, aki foglalkozik a múlttal, akár mint kutató, akár pedig mint olvasó, tehát a történetíró vagy történetvizsgáló.

A történelem egy eltűnt múlt visszaállítása, rekonstrukciója. Ez bonyolultabb, mint a természet vizsgálata, mert az utóbbinál maga az a tárgy, melyet meg akarunk ismerni, megvan, míg a történelemben ez nem is lehet közvetlenül a kutató előtt, hanem csak külső megnyilvánulásaiban.”

„A forrás bárminő megmaradt dolog, mely a múltból származik s alkalmas arra, hogy a múlt életét rekonstruálhassuk belőle. A forrás életkifejezés. A benső élet kisugárzása a külső valóságba.”

„Kifejezéseink:

a) *múltó kifejezések*, amelyeknek el kell veszniük a késő utókor számára; ezeket „eltűnő ismeretforrásoknak” mondjuk; ilyen az élőbeszéd; (ma már a magnetofon korában az élő beszéd is maradandó kifejezésnek tekinthető)

b) *maradandó kifejezések*: csakis ezek alkalmasak arra, hogy forrásként szerepeljenek. Ilyen az írás, az érem, a festmény, a zenei feljegyzés. Ilyenek a gyakorlati tárgyak, pl. szerződéslevelek, törvénytáblák stb.”

„A forráskutató önvizsgálata (objektivitás)

a) „Minden történetírón erőt vesznek kisebb-nagyobb mértékben kora fogalmai (Salamon Ferenc). Ettől ellenőrzés útján kell szabadulnunk.”

b) „A források mindig töredékesek; ez arra indítja önkéntelenül a történészt, hogy a hézagokat maga töltsse ki

*Az Evangélikus Értelmiségi Műhely egyik összejövetelén volt szó az igehirdetés kérdéséről. Ehhez kapcsolódik a fenti cikk.

(kitöltéstendencia, kikerekítéstendencia).

aa) Sok történelmi előadásnak veszedelme az, hogy nagyon ki van kerekítve, s nem tűnik ki, mi a hézag.

bb) Vannak kérdések, amelyek végérvényesen el nem dönthetők. A történészek jeleznie kell a valószínűséget. (Történelmi hipotézis)

c) Van rá eset, hogy a történetíró egyetlen adat is megnyugtató és úgy érzi, eredményt ért el. A történetírónak higgadtságát meg kell őriznie, odáig türelmesen kell várnia, míg az összes feltehető és megbízható források egyértelműen vallanak.

d) „A történészek nem szabad valamely mozgalmat általánosítani, kiterjeszteni sem helyben, sem időben.”

A források elemzése és bírálata.

a) *Tévedések és hamisítások indítókai.*

A tévedés alapulhat a történetíró hi sékenységén, de felelősségén is.

A hamisítás is lehet kétirányú, nevezetesen az önzés, önérték által meghatározott (egoisztikus hamisítás), vagy az elhunytak dicsőítésére irányuló (altruisztikus hamisítás).

b) *A kútfőírő önállósága, szövegrontás és betoldás.*

A kútfőírónak önállónak kell lennie. Aki csak a már ismert anyagot publikálja: kompilátor. Emellett főleg a régebbi korokban az elírás, a szövegrontás, betoldás, glossza, szövegbeli interpoláció stb. is előállhat.

A történelmi írott források kritikájának első kelléke a szöveg helyreállítása. Ez a munkálat filológiai, a történelmi kutatásnak nem része, hanem előmunkálata.

c) *Az írott forrás keletkezési helye és ideje.*

Fontos körülmény: vajon hol találjuk meg az illető forrást eredeti alakjában, de kiderítendő az is, hogy hogyan került oda.

Az időt tekintve: rendszerint annál nagyobb a tudósítás hitelessége, minél közelebbi időben rögzítik meg a leírt eseményt.

d) *A forrás szerzőjének megállapítása.*

A kútfő megbízhatóságának megítéléséhez nem minden, de legtöbb esetben szükségünk van arra, hogy megállapítsuk, ki a szerzője.

e) *Önálló és párhuzamos források, ősforrás.*

Minél több oldalról figyelnek meg egy eseményt és jegyeznek fel, és minél egyöntetűbb az előadásuk, annál biztonságosabb vagyunk az illető adat felől.

Vizsgálat a források egybehangzósága nem bizonyít semmit, csak abban az esetben szolgál bizonyítékkul, ha a források egymástól függetlenek. Ehhez továbbá hozzá kell járulnia a „belső szavahihetőségnek.”

f) *A külső és belső kritika*

A külső kritikához tartoznak a hitelesség bizonyítékai:

aa) hol keletkezett a forrás,

bb) mikor írták,

cc) ki írta vagy ki közölte,

dd) mi a függetlensége más forrásokkal szemben.

A belső kritika lélektani mérlegelés.

g) *A forrás ellenőrzése. Belső szavahihetőség.*

Belső szavahihetőségnél feltesszük a kérdést:

1. Vajon oly helyzetben volt-e a szerző, hogy helyesen látott, tapasztalt vagy értesült.

2. Minő őszintén írja le azt, amiről tudósítani képes bennünk.

3. Volt-e oly kifejezőképesség birtokában, hogy bennünket éppoly értelemben tudósít, amely értelem, „intenció” előtte lebegett akkor, amidőn írt vagy másféle kifejezésmódon közölni óhajtott.

Szabály: ha szavahihetőnek és őszintének találjuk a forrásíró egész egyéniségét, abból még nem szabad azt következtetnünk, hogy egyes adatai sorjában helyesek.

Második szabály az, hogy a perdöntő fórum az összes rendelkezésünkre álló adatok pontos összevágása, harmóniája.

h) *Ellentmondó forráshelyek. Egyetlen előfordulás. Argumentum ex silentio.*

Ha két forráshely szöges ellentmondásban van; ilyenkor vagy módunkban van az egyik valószínűbb voltára rámutatni, vagy felfüggesztjük ítéletünket.

Ha pedig csak egy forráshely áll rendelkezésünkre, jelezni kell, hogy „általólag” a dolog így áll, ámbar annak ellenőrzése nem áll módunkban.

Példa az ex silentio argumentumra: egy ütközetről két leírás maradt, az egyik győzelmet ír, a másik hallgat erről. Ha mindkettő hallgat, akkor valószínűleg nem volt győzelem.

i) *Különböző forrásfajok egymáshoz mérése. Komplexitás.*

A különböző forrásfajokat egyenként és összességükben össze kell vetni. Ez igen sokszempontú is lehet.

j) *Ellenőrzés a hagyomány és a maradvány egésze által.*

A hagyomány és a maradvány, azaz mindennemű forrás befolyása alatt kell keresztüztűz alatt tartanunk az egyes adatot, mindennek össze kell vágnia.

Az analitikus történetkutatást kell hogy kövesse a szintézis.

A szintetikus történelem fokán egyre inkább kiderül, hogy minden kor más. A történetíró egy kor sem menti fel az alól, hogy újból keresse a „vezető szempontokat”, a szelektálás fő irányait.” (Dékány István nyomán)

És most elérkeztünk dolgozatunk utolsó állomására. Vajon a jognak van-e mondanivalója a bibliamagyarázat kérdésében? Bizonyosan van. A történész a múlt bírója, a bíró a jelen történésze. Közös alapokra mutat a szó görög alakja, a kritész.

A bíró, amikor ítéletet mond, lényegében ugyanazt teszi, mint a történész a múltra vonatkozólag. Példaként csak hivatkozunk a magyar polgári perrendtartás ítéletre vonatkozó paragrafusaira, de ugyanígy hivatkozhatnánk a büntető perrendtartásra vonatkozó szakaszaira is, sőt az egységes Európa modern államainak hasonló jogszabályaira.

Pp. (Polgári perrendtartás) 221. §-a mondja: „az ítélet indokolásában röviden elő kell adni a bíróság által megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével, hivatkozni kell azokra a jogszabályokra, amelyeken a bíróság ítélete alapszik. Meg kell röviden említeni azokat a követelményeket, amelyeket a bíróság bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, végül utalni kell azokra az okokra, amelyek miatt a bíróság valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a felajánlott bizonyítást mellőzte.

A jogász két alappillérrre figyelmeztet: az adaequat kauzalításra és a freie Beweiswürdigungra. Tehát csak az odaillő és szükséges bizonyítékok előszámlálása, valamint a szabad bizonyítékok mérlegelése alapvetők.

A bírói mérlegelést most már alkalmazva a bibliamagyarázatra, a következőket tegezhettük le.

1. Valós tényállást kell megállapítani.

2. A valós tényálláshoz fel kell sorolni az odaillő és szükséges bizonyítékokat.

3. Hivatkozni kell azokra a tudó-

mányban elfogadott nyelvi, irodalom-történeti, történeti és jogi normákra, amelyekben a tényállás megállapítása alapszik.

4. A mérlegelésnél irányadó elvekre rá kell mutatni. (Szabad mérlegelés.)

5. Végül az adaequáltság kérdésében azokat az okokat is fel kell sorolni, ami-

ket a bibliamagyarázó nem talált bizonyítottak, illetve a bizonyítást bizonyos kérdésekben miért mellőzte.

Gyakorlatilag azt kell mondanunk, hogy nem mindenki tudja a fentieket megfelelő képzés hiányában elvégezni. De azok, akik a Bibliával foglalkoznak, tehát az igehirdetők, igemagyarázók és igeolvasók, feltétlenül meg kell hogy ismerkedjenek a modern tudománynak a

Bibliára vonatkozó magyarázataival. Ezzel lesz igehirdetésünk, igemagyarázatunk és igeolvasásunk hiteles. Persze a legjobb igemagyarázat, Biblia-magyarázat sem mentes a jóindulatú tévedésektől. *Végül mindezekhez járul a teológiai módszer.*

Dr. Herényi István
ny. ügyvéd, törvényszéki bíró,
a történettudomány kandidátusa

Meghalt Carl Mau az LVSZ főtitkára – egyházunk jó barátja 1922-1995

Régen tudtuk, hogy nagy beteg – mégis megrendített halálhíre: 72 éves korában Des Moinesben (Washington állam, USA) 1995. március 31-én elhunyt. Az LVSZ könyomatos a április 3-én közölte a gyász hírt ilyen címen: *Főtitkárként Kelet-Nyugat között hídverő volt: temetése április 7-én a moinesei Grace Lutheran Churchben tartott isztentisztelet keretében történt, a genfi központban április 15-én volt gyászisztentisztelet.* – A részletes életrajzhoz mi joggal tehetjük hozzá, hogy a *Magyarországi Evangélikus Egyház jó barátja volt.* 1957 óta (Minneapolis) ismertem, becsültem és szerettem. Tudom, 1984 óta, a budapesti LVSZ világggyűlés óta sokat és különböző módon írtak róla. – Magam részéről vallom, hogy Genfben alig volt még valaki, aki úgy ismerte és szeretne volna egyházunkat, mint ő. Több mint két évtizedig állt a Világszövetség szolgálatában, „kritikus időben szolgált és fáradozott a teljes szószék- és úrvacsora-közösségért” – vallotta róla az új főtitkár, *Noko*, és az amerikai püspök *Chilstrom* egyöntetűen. „Egy nemzedékben egy két olyan egyházi embert ad Isten az Egyesült Államokban, mint Carl Mau volt” – fűzte hozzá a püspök.

Már a Helsinkiben tartott világggyűlés előkészítésében részt vett (1963), három világggyűlés közvetlen előkészítője volt: *Evian*, *Dar es Salaam*, Budapest. Megkísérelte érvényesíteni azt az elvet, hogy minden nép és tagegyház egyenlő eséllyel legyen jelen, nők és férfiak, lelkészek és nem lelkészek egyaránt.

Egy részletesebb életrajz közlése reményében, Isten iránti hálával búcsúzunk a világ evangélikussága e jelentős szolgáltójától!

HK.

II. János Pál pápa kanonizálta Jan Sarkandert

A magyar protestáns sajtóorgánumok közül elsőnek az Evangélikus Élet foglalkozott az eseménnyel *Fájó ellentmondás* címen (1995. június 4. pünkösdi szám) *Nem a harciárd kiásása akart lenni az a cikk nálunk egyre javuló ökumenikus légkörben, hanem annak tudatosítása, hogy egy harcias ellenreformátor szentté avatására mi is érzékenyek vagyunk és valóban értetlenül állunk ezzel a pápai lépéssel kapcsolatban.* Most az ENI (Ecumenical News International) május 23-i számából hozunk néhány megállapítást a csehországi pápa-látogatásról. A cikk címe: *Protestánsok protestáltak az ellen, ami árnyékot vetett a cseh pápa-látogatásra.* (Bulletin – 95-0191) – Háromnapos látogatásra érkezett a Cseh Köztársaságba II. János Pál pápa. A protestánsok ellenállásával találkozott Jan Sarkander szentté avatásával kapcsolatosan. A cseh történelem ellentmondásos alakja volt Jan Sarkander, akit úgy lehet, jellemezni, hogy *előfutára volt a cseh protestánsok erőszakos rekatolizálásának.* – *Pavel Smetana*, aki vezetője mind a Csehtestvérek egyháznak, mind a Cseh Ökumenikus Tanácsnak, bojkotálta a találkozót a pápával, miután három éven át hiába kérte a pápát, hogy ejtse el ezt a tervét.

A harmincéves háború kezdetekor (1618) a térség evangélikus vezetői azzal vádolták Sarkandert (római katolikus papot), hogy együttműködik a megszálló lengyel katolikus hadsereggel. Nyolc hónappal a Fehérhegyi csata előtt (ez az ütközet vezetett a római katolikus uralom visszaállításához cseh földön) halt meg a katolikus lelkész kínzások között 1620-ben. – Smetana szerint Sarkander elfoglalt protestáns gyü-

lekezeteket erőszakkal, barbár módon kényszerített protestánsokat arra, hogy részt vegyenek misén... Smetana állítása szerint „meggyőző történelmi bizonyítékok állnak rendelkezésünkre, hogy ki volt az agresszor és ki volt az áldozat.” Most egy olyan férfit ávatnak szentté, aki az erőszakos totalitárius rendszer szolgálatában állt, sőt úgy állítják be, mint példaképet mind a hívők, mind a nem hívők előtt. – Eről Smetana már 1922-ben írt a pápának, de ez év májusáig nem kapott választ. Ekkor Cassidy bíboros személyesen nyújtotta át a pápa levelét Smetanának. Ebben a késői válaszeleveléért bocsánatot kér a pápa és reményét fejezi ki a személyes találkozás lehetőségére. A szentté avatást azzal indokolja, hogy kifejezheti sajnálatát a vallásháborúk áldozatai iránt (17 sz.) – mind protestáns, mind római katolikus részről. „Jan Sarkander maga is áldozata volt ezeknek a szerencsétlen konfliktusoknak, amelyek oly sok szenvedést okoztak az Ön országának, abban az időben” – A pápa megkísérelte biztosítani a protestánsokat, hogy a kanonizálás nem jelenti az egykori erőszak igazolását és kifejezte reményét egy valóban új felekezeti viszony létrejötte iránt a jövőben.

Június 30 – július 3. között a pápa előreláthatóan a szomszédos Szlovák Köztársaságban szentté avatja a három kassai mártírt. „Az ilyen szentté avatások akadályai lehetnek az ökumenizmusnak” – jelentette ki *Jean Fischer*, a EEK főtitkára a rk. Európai Püspök Konferencia tagjai előtt –

Mi is így gondoljuk.

HK.

Evangélikusok a nagyvilágban

Interjú dr. Pósfay György lelkésszel

Genf, 1995. március 16.

Lp.: Mi volt a legfontosabb gazdag életutadon?

Hála magyarországi és külföldi teológiai tanárainknak, megtanultam azt, hogy mi a legfontosabb szolgálat azon a pályán, amely felé elindultam: az Ige (Krisztus) hirdetése (tanítása). Ezt próbáltam mindenütt, ahová kerültem, vagy hivatalos elhívás, vagy a fennálló lehetőségek felhasználásával (az utóbbi esetben az egyetemes papságból eredő elhívásom következményeképpen) megtenni és végezni. Mivel az evangéliumhirdetés egy egész világra szóló megbízás, engem nem hozott zavarba az, hogy életem körülményei úgy alakultak, hogy sok országba elkerültem. Jólrosszul, de igyekeztem Krisztust hirdetni, mégpedig nem csak anyanyelvemen, hanem tanult nyelveken is.

Lp.: Életedet javarészt külföldön töltöted. Miért?

1946-ban Svédországba kerülve, elsősorban mások biztatására, majd körülményeim alakulása miatt, de saját érdeklődésem következményeképpen is, sokat foglalkoztam a lutheri egyházfoglalommal, amely segített abban, hogy világosan lássam, mi az egyház. Így elsősorban megtanultam felismerni azt, hogy mit kaptam egyháztól, a MEE-től és hogy azért nagyon hálásnak kell lennem. Ez biztatott arra, hogy amikor külföldön szolgálatot vállaltam, kérjem a MEE-t, hogy bocsásson el ilyen munkára. A MEE hozzájárulását 1950 tavaszán meg is kaptam Kemény Lajos püspökhelyettestől. Tengerentúli szolgálataim nem engedték meg a személyes kapcsolatok ápolását, sőt a levelezési kapcsolatok fenntartása is sokszor nehézségekbe ütközött. De mindig

szem előtt tartottam azt, hogy van Magyarországon sok hűséges evangéliumhirdető személy – köztük volt évfolyam- és teológustársaim is –, akik lelkiismeretesen végzik igen nehéz szolgálatukat, és vannak olyanok, akik hallgatják az Igét, hisznek az Evangéliumban és néhez körülmények ellenére is igyekeznek Krisztust követni. Tudtam, hogy az ige és a szentségek körül gyülekező kis sereg elsősorban az egyház, és e közép-pont felé irányítva figyelmemet, könnyebb volt a tájékozódás, majd 1971 után, amikor visszakérültem Európába, a kapcsolatok ápolása.

Lp.: Fontos szakasz életedben a latin-amerikai szolgálat. Hogy kerültél oda?

A latin-amerikai szolgálatot nem magam kerestem, oda engem meghívtak. Amikor odakerültem, hamarosan felismertem, hogy ott az európai és amerikai helyzettel teljesen eltérő körülmények között kell munkámat végeznem. Ez nem csak azt jelentette, hogy gyakran több nyelven kellett az Igét hirdetnem, de – amint ezt Pál apostol megtette – lehetőleg azonosítani kellett magamat az általam szolgált csoportokkal, ideszámítva az ország bennszülött lakosságát is. Bár eleinte a köztük való szolgálat csak igen kis mértékben folyt, de tudtam, hogy még ilyesmire is szükségem van a földrész és népei történelmének, jelenlegi helyzetének és gondolatvilágának, valamint vágyainak alapos megismerésére. Így hamarosan kialakult kapcsolataim a dél-amerikai valósággal is. Igyekeztem azt éreztetni mind latin-amerikaiakkal, mind az ott élő, főleg bevándorlókból álló híveimmel, hogy venezuelai szolgálatomat élethivatásnak tartom, és ezért nem is

kerestem máshol szolgálati lehetőséget. A Dél-Amerikához való kapcsolataimat nagymértékben erősítette az 1959-ben történt házasságkötésünk után feleségem, aki szüleivel még gyermekkorában került a földre erre a részére és iskoláinak nagy részét Argentínában végezte, majd felnőtt életének első szakaszát is ott élte le. Két leányunk is Dél-Amerikában született és a nagyobbik életének első 10 éve Venezuelához kapcsolódott, míg a kisebbiknek csak 3 és fél éve. Így nem csoda, hogy a latin-amerikaiak, főleg az evangélikusok, onnan való eltávozásom után, még Genfben is saját képviselőjüknek tekintettek és áptolták velem kapcsolataikat, noha tudták, hogy én nem földrészükön, hanem Magyarországon születtem.

Lp.: Mit jelent az LVSZ Neked?

Életem úgy alakult, hogy – ilyesmire svédországi ösztöndíjam elfogadásakor nem is gondolva – részt vehettem a *Lutheránus Világszövetség* megalakulását jelentő közgyűlésen, amelyet 1947-ben, a svédországi Lundban tartottak, és ezt követően más, ökumenikus jellegű összejöveteleken is jelen lehettem. Mindezek hozzájárultak ahhoz, hogy az anyaszentegyház egységéért munkálkodó mozgalmakat jól megismerhettem, megláthattam azok értékeit, de nehézségeit is. Dél-amerikai gyülekezeti munkám nagyrészt a Lutheránus Világszövetség védőoszármányai alatt folyt és így megtapasztaltam, hogy mit jelenthet egy ilyen szervezet a számban és anyagi erőben gyenge szórványgyülekezetek számára.

Amikor 1971 tavaszán meghívtak Genfbe, akkor nem volt kétségem afelől, hogyha a meghívást elfogadom, egy olyan szolgálatot vállallok, amely egy, az

Úristen által kezeink közé helyezett munka végzését is jelenti. Alapjában ez a véleményem nem változott meg 1986-ig, amikor elérkezett nyugdíjba menetelem ideje. Persze, munkámat e szervezetben sem végeztem másképpen, mint amikor gyülekezetekben szolgáltam, azaz igyekeztem elsősorban lelkipásztor marad-

ni. Ma is hálás vagyok a jó Istennek, hogy egy, az egész világra kiterjedő munkát végző egyházi szervezetben dolgozhattam, amely lehetővé tette, hogy sok egyénnek, gyülekezetnek és egyháznak tanácsadással, lelki és anyagi támogatás felajánlásával szolgáljak. Ezért elmondhatom, hogy a Világszövetség

munkájában eltöltött 15 év élményei többségükben olyanok, amelyekre szívesen gondolok vissza. Több volt munkatársammal ma is kapcsolatban vagyok és időközönként látogatásokat teszek a nemzetközi egyházi szervezeteknek helyi adó genfi Ökuménikus Központban, ahol mindig szívesen fogadnak.

Interjú Gabriel Edlanddal

a Norvég Rádiómisszió (NOREA) munkatársával,
aki 8 napos missziói előadói körutat tett hazánkban

– *Mióta van kapcsolata hazánkkal és a magyar evangélikussággal?*

– Már sok éve annak, hogy érdeklődni kezdtem a magyarországi egyházi élet, a magyar keresztyénség iránt. Mint köztudott, a norvég rádiómisszió évtizedek óta hordozza a magyar nyelvű adások felelősségét. Még a kommunista uralom közepén, 1963-ban indultak ezek az adások. Nagyon örülök annak, hogy ez a munka most Norvégiából Magyarországra települhetett át 1992-től, mióta az ország nyitottá vált. Így most mindazok a programok, amiket korábban Norvégiában állítottunk elő, most már Magyarországon készülnek. Ott, ahol a lelkipásztorok együtt élnek a néppel, és így mindenkinél jobban tudják, mire van valóban szükség. Így hozhatnak lelki egészséget a rádióprogramokon keresztül. Örülök, hogy nem csak a rádióprogramok készítése került át Magyarországra, hanem egy új szolgálat is elindult, a kazettamisszió. Több helyen megfordulva Magyarországon, jól láthattam, milyen nagy igény van ezekre a kazettákra. A gyülekezeti alkalmak végén sokan vártak, hogy kaphassanak ezekből a kazettákból. Úgy gondolom, hogy keményen kell majd dolgoznia a kazettasokszorosítóknak, hogy a jövőben ki tudjanak elégíteni minden igényt. Öröm látni, hogyan fejlődik, szélesedik ez a szolgálat. Azt is örömmel tapasztaltam, hogy egyre inkább lehetővé válik a magyar keresztyének bekapcsolódása a világmiszió munkájába. Emlékszem még arra az időre, amikor Norvégiában *Terry László* készítette a rádióprogramokat és elmondta, hogy milyen nagy szükség van a missziói információkra Magyarországon. Tudom, hogy az idősebb nemzedék tagjai még emlékeznek a kommunizmus előtti időkre, és az akkori missziós lehetőségekre. Ők tudatában vannak a világmiszió jelentőségének. Most az a nagy feladat áll előttünk, hogy az ifjabb nemzedék missziói tudatát, felelősségét is felébresszük. Ők nem sokat tudnak a misszióról, éppen ezért nem is nagyon

törődnek vele. Ezért nagyon fontosnak tartom, hogy lehetőséget kaptam több gyülekezet meglátogatására és beszélhettem a kínai misszióról, ami Isten egyik nagy csodája napjainkban. S jó tudni, hogy ennek a missziói munkának az úttörői között olyan nagyszerű magyar misszionáriusok is voltak, mint *Kunst Irén*. Az a munka, amit többek között ő is elvégzett, sok-sok gyümölcsöt hozott napjainkra Kínában.

– *Mit tapasztalt a meglátogatott gyülekezetekben? Van esély a külmisziói felkészítésre?*

– Öröm volt tapasztalni a misszió iránt ébredő érdeklődést azokban a gyülekezetekben, melyeket az elmúlt 8 napban meglátogathattam. Érzékeltem, hogy a magyar keresztyének óriási feladatok előtt állnak. Sok templomot kell tatarozni. Sok helyen eltűntek a fiatalok a gyülekezetekből. Égető szükség utánnuk menni és elérni őket újra. De minden ezen sürgető belső feladatok, belmissziói tennivalók mellett, úgy vélem, áldást hozhat a magyar egyházra, ha újra részévé válik a világmiszióknak. Gondolok például a rádiómisszióra, melynek magam is munkatársa vagyok, s melyet napjainkban Isten egyik legnagyobb missziói eszközének tartok. Ez a misszió

ói munka modern formája, mellyel leginkább lehet elérni a világnak missziói szempontból különben elérhetetlen területeit. Kína is egyike ezeknek a nehéz területeknek. A rádiómisszióban nem tudunk önmagunkban szolgálni. Együtt kell dolgoznunk! Éppen ezért a rádiómisszió szolgálata nemzetközi munka, melyben a magyar evangélikus egyház is részt vállalhat. Nem számít, hogy ez milyen szerény mértékű részvállalás. Akkor is nagyon fontos, és örömmel hirdetem, hogy ebben minden magyar keresztyén részt vállalhat: partnerek lehetnek napjaink világmisziói szolgálatában. Nem számít, hogy ez a részvállalás milyen nagy vagy milyen kicsi. Emlékezzünk a bibliai kisfiúra, akinek csak öt kenyere és két hala volt. Milyen semmisségnek tűnt ez az ötezer embernek? A tanítványok nem is akarták igénybe venni ezt a jelentéktelennek tűnő segítséget. De Jézus áldásával mégis mindenki számára elegendő lett a kevés. Ne feledjük a lényegét: amink van, bármily kevésnek tűnik is, merjük bátran és hittel Jézus kezébe tenni. Ő meg tudja áldani, és ez a legfontosabb!

G. P.

(Az interjú elhangzott az *Evangélikus Rádiómisszió június 10-i Missziói Híradójában*)

PROTESTÁNS POSZTGRADUÁLIS TANFOLYAM

Budapest, 1995. július 3-8.

A „Felzárkózás az Európai Felsőoktatáshoz” – elnevezésű alap megnyerésével 1992 óta három tanfolyamot tartottak meg közösen a Budapesti Református Teológiai Akadémiával az Evangélikus Teológiai Akadémián. Most újból elnyerték a pályázatot és ez lehetővé teszi a negyedik (1995) és ötödik tanfolyam (1996) megtartását. A célkitűzés most is ez: „magasszintű teológiai továbbképzés lehetőségét biztosítani gyakorló lelkészek, doktoranduszok, gyakorló hittanárak, valamint érdeklődő nem teológusok részére.”

A tanfolyam előadóiul neves külföldi és hazai szakembereket igyekeztek meg-

nyerni. A tanfolyam helye az Akadémia épülete (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 163-6451). Időpontja: július 3-8. Szállást a Teológus Otthonban tudnak biztosítani.

Jelentkezni még lehet a fenti címen. (Jelezni kell a szállásigényt is.) A jelentkezőknek a tanfolyam ügyvezetője: dr. Szentpéteri Péter adjunktus programfüzetet küld.

Részvételi díj: naponként 100,- Ft. Éjszakai szállás 250,- Ft. Egyszeri reggeli: 80,- ebéd: 200,- vacsora: 120,- Ft.

Kérjük az érdekelteket, hogy jelentkezésüket sürgősen küldjék el az Akadémiára!

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

– 1995. április –

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Április első hetében háromnapos hivatalos látogatást tett a Vatikánban dr. Konrad Raiser, az Egyházak Világtanácsa főtitkára. II. János Pál pápa április 6-án magánkihallgatáson fogadta a világ 324 ökumenikus tagegyházát és mintegy 400 millió protestáns, ortodox, anglikán és szabadegyházakban élő keresztyént képviselő német teológust.

A keresztyén világ két legismertebb vezetője mindenekelőtt megerősítette az általuk képviselt egyházak erős reménységét, hogy a világ egyházaiban élő hívők a nem távoli jövőben együtt ünnepelhetik majd az Úr szent vacsoráját. Ennek jeléül átnyújtotta a pápának azt az úrvacsorai készletet, amely a legutóbbi, 1991-es canberrai ökumenikus világyűlés oltárán volt használatban.

Megvitaták Jézus Urunk születése kétezredik évfordulójának közös, világméretű keresztyén megünneplése terveit. Megegyezték egy közös munkabizottság fölállításaiban ezzel a feladattal. Megvizsgálják majd többek között, hogy az évezredforduló

Április hónapja ismét az ökumenikus egyházi kapcsolatokra irányította a figyelmet az egyházi és a világi sajtó, a rádió és televízió világában. Nagy érdeklődést keltett világszerte az Egyházak Világtanácsa legfőbb vezetőjének, dr. Konrad Raiser német evangélikus teológus-főtitkárnak első hivatalos látogatása a Vatikánban és találkozása II. János Pál pápával. A világ két legnagyobb keresztyén közössége vezetőinek találkozása, a sokoldalú dialógus során felfigyelt a világ-kommunikáció egyfelől a genfi főtitkár kritikájára az „Evangelium Vitae” legújabb pápai enciklikával kapcsolatban; másfelől az ökumenikus együttműködés közösen bejelentett megerősítésére a harmadik keresztyén évezred kezdetének megünneplésében és a két egyházi világszervezet, az Egyházak Világtanácsa és a Vatikán ezutáni szorosabb együttműködésére az ENSZ-szel és egymással, a világproblémák, nemzetközi feszültségek és konfliktusok békés megoldásában.

Személyi vonatkozásban világszerte megemlékeztek az egyházak Dietrich Bonhoeffer német vértanú-teológus és a zsidó vallású mártír-leány, Anna Frank halálának ötvenedik évfordulójáról. Az evangélikus világban dr. Carl Mau, a Lutheránus Világszövetség 11 éven át hűséggel szolgált főtitkára halála keltett széleskörű részvétet.

A világegyház többi hírei közül kiemeljük még a svéd evangélikus államegyház és a svéd kormány közötti feszültség háttéréről, az osztrák római katolikus egyházban támadt személyi krízis rendeződéséről szóló híreket, végül a legújabb véres etnikai tragédiáról szóló jelentéseket (Burundi) a fekete kontinensen.

A híryanagy lezárása: 1995. április 30.

ra kölcsönösen elismerik-e a másik egyházban végzett keresztesztelést és hogy 2000-ben már együtt ünnepelhetik-e a Húsvétot valamennyi keresztyén egyházban?

Szóba került a pápa és a főtitkár között a legújabb pápai enciklika (Evangelium Vitae) témája is. Kitént, hogy a nagyszámú etikai-morális egyezések mellett vannak olyan különbségek is – hangsúlyozta későbbi nyilat-

kozatában Raiser főtitkár –, amelyek akadályozzák az egyetértést bizonyos erkölcsi kérdésekben.

A főtitkár megbeszélései az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsának vezetőivel jelentős megegyezéshez vezettek. A jövőben erősíteni kívánják együttműködésüket egymással és az ENSZ-szel a világot gyötrő, súlyos mai konfliktusok békés megoldásában, a vallásszabadság kér-

déseiben és általában az emberi jogok területén, főleg Kelet-Európában, a Közel-Keleten és Közép- valamint Dél-Amerikában. Ez a Vatikán részéről javasolt szorosabb együttműködés volt a látogatás „egyik szenzációja” genfi körökben.

ENI – cv inf

*

Nagy figyelmet keltett nyilatkozatot tett a frankfurti egyházi sajtó-fórumon Raiser főtitkár az Egyházak Világtanácsa munkájának egyik fő irányvonaláról, közelebbről az „Igazságosság, béke és a teremtett világ építésének megőrzése” szociáletikai programjának (JPIC) új értelmezéséről.

Ebben a nyilatkozatban „egy új, világot átfogó etikai kultúráért” való fáradozásra hívta fel a világ társadalmait és egyházait. A mai világ legnagyobb nyomorúsága – hangzik a nyilatkozatban – az alapvető erkölcsi értékek föl-bomlása: az anyagi javak és élvezetek hajszolása, a kíméletlen önzés és harc az érvényesülésért. A szükséges „új etikai kultúra” fő tartalma: a szeretet, a szabadság, a jólét és biztonság kölcsönös megosztása egymással, a szolidaritás, a dialógus, az erőszakmentes megoldások keresése és a Föld anyagi javainak igazságos megosztása a népek és emberek között.

Az egyházaknak ma nem annyira bizonyos gazdasági és politikai rendszerek elleni

küzdelemre, hanem a társadalmak és az emberiség alapvető erkölcsi normáinak a helyreállítására kell koncentrálniuk tevékenységüket etikai területen. Az egyházak megújulásának „alulról és belülről” kell kiindulnia: a gyülekezetekből és a belső, lelki megújulásból – hangsúlyozta az EVT főtitkára.

ev inf

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Az evangélikus egyházak 56 milliós világszervezete és tagegyházai kegyelettel és hálával emlékeztek meg az elmúlt hetekben a LVSZ tizenegy évén át (1974–1985) volt főtitkára hosszú, hűséges szolgálatáról. Március végén, 72 éves korában rákbetegségben halt meg az Egyesült Államokban.

D. Carl Mau kivándorolt német evangélikus lelkészcsaládból származott. A II. világháború után (1950–1957) a hannoveri LVSZ-segélyközpont vezetőjeként jelentős része volt a német egyházi élet gyors újjáépítésében. A hatvanas évek közepétől Genfben számos területen végzett szolgálatot. A nekrológok világszerte úgy méltatták, mint a Nyugat- és Kelet-Európa közötti evangélikus egyházi kapcsolatok „nagy hídepítőjét”. Ő készítette elő és szervezte meg az evangélikus világszervezet találkozóját 1984-ben Budapesten, amelyet számos sajtónyilatkozatában a LVSZ egyik legfontosabb világgyűlésének nevezett. Mindig a szívében viselte a kisebbségi egyházak sorsát a „vasfüggöny” mögött. Sokféle módon – anyagiakban is – segítette hazai egyházunk életét. Jelentős volt ökumenikus szolgálata, főleg a római katolikus, ortodox és metodista egyházakkal való dialógus területén. Utolsó éveiben Washingtonban végzett gyülekezeti lelkészi szolgálatot. Egyike volt a Lutheránus Világszövetség jelentős vezetőinek az elmúlt fél évszázadban. Emlékét hálával megőrizzük.

lwi d e – ev inf

A vallások közötti dialógus szélesítését a Lutheránus Világszövetség egyik fontos jövőbeli feladatának jelölte meg legutóbb dr. Ishmael Noko főtitkár. Különösen a kereszténység és az iszlám, a világ két legelterjedtebb vallása közötti közeledést, az előítéletek és bizalmatlanság párbeszéd útján való fokozatos leépítését nevezte korunk egyik fontos, ökumenikus és egyházi feladatának világszerte. A más vallások, világnézetek és kultúrák iránti türelem megteremtésében különösen a keresztényen nevelésnek vannak fontos feladatai – hangsúlyozta a nyilatkozat.

lwi e

A koppenhágai nagy szociálétikai világkonferencia után új és fontos feladatokat jelent a világ egyházai számára, hogy őrkdjenek az ott hozott, nem mindenben kielégítő, de mégis bizonyos előrelépést jelentő határozatok és ajánlások végrehajtásán, elsősorban a saját országaikban. Legyenek az egyházak a saját kormányaik „élő lelkiismerete” a szegények, az éhezők, a betegek, az elnyomottak védelmezésében – mondta Rebecca Larson, a LVSZ genfi svéd referense.

lwi d e

Az afrikai evangélikus egyházak küldöttei március végén arról tanácskoztak a kenyai Nairobban: mit jelent Afrikában a „teljes egyházi közösség” (koinonia) az evangélikus egyházaknak egymáshoz és a többi afrikai egyházakhoz való viszonyában? A konferencia hivatalos témája így hangzott: „Az evangélikus egyházak közössége egymással a sokféle hitű és kultúrájú Afrikában”.

Emellett ezen a Világszövetség teológiai és missziói osztályai által összehívott nemzetközi konferencián az egyik legfontosabb téma az volt: hogyan lehetne erősíteni a kapcsolatokat a Lutheránus Világszövetség 120 tag-egyháza és a nemrégiben

megalakult, 3 millió 300 ezer hívő evangélikust tömörítő, LVSZ-en kívüli Nemzetközi Evangélikus Tanács között, amelyhez főleg az észak-amerikai Missouri Synod egyháza és annak más világrészekén élő hívei tartoznak.

lwi e

Negyvenéves, fáradhatatlan és megszakítatlan nemzetközi szolgálat után megválik hivatalától dr. Brian Neldner, a Lutheránus Világszövetség Világsegély Osztályának ausztráliai származású igazgatója. A Lutheránus Világszövetségben végzett négy évtizedes szolgálatát 1955-ben kezdte, a világ számos részéből Ausztráliába özönlő menekültek között. Majd 1963 után, a LVSZ Világsegély szervezete megalakulását követően, hosszú időn át Afrikában, főleg Tanzániában irányította az evangélikus nemzetközi segélyszolgálat munkáját. Genfben 1973 óta teljesít ilyen szolgálatot, először a Világsegély helyettes, majd 1991-től fő vezetőjeként.

Bücsönyilatkozatában kijelentette: 1963-ig főleg a legszegényebb országok gazdasági fejlődését segítette a LVSZ; azóta azonban a hívek áldozatából és a tagegyházak támogatásából évente összegyűjtött sok száz millió dolláros segélyeket – sajnos – elsősorban a nagyméretű éhségkatasztrófák, a háborús konfliktusok sok millió áldozata és a természeti katasztrófák által sújtott milliók közvetlen megsegítésére kellett fordítani. A LVSZ Világsegélye szorosan együttműködik a nemzeti és nemzetközi ökumenikus segélyszervezetek és az Egyesült Nemzetek hasonló segélyakcióival, mégpedig az áldozatok vallására, fájára vagy politikai meggyőződésére való tekintet nélkül.

lwi d e

REFORMÁTUS VILÁGSZÖVETSÉG

A református egyházak világszervezetének hivatalos

küldöttsége legújabbán látogatást tett Angolában és Mozambikban, Afrika déli részének ebben a véres polgárháborútól leginkább sújtott két országában. Angolában is, Mozambikban is két-két (presbiteriánus és kongregacionalista) tagegyháza él.

Angolában a szembenálló polgárháborús felek békekötése még nagyon törekeny. Mozambikban a tartós béke-re kedvezőbbek a kilátások. A RVSZ tagegyházai – az országok más egyházaival együtt – konkrét szerepet vállalnak mindkét országban a súlyos vérontás után a társadalmi kiengesztelődésben, a béke és a demokratikus átalakulás segítésében – írja a Református Világszövetség sajtótudósítója.

WARC – Update

VATIKÁN

Március végén került kibocsátásra a nagy érdeklődéssel várt új pápai enciklika az élet védelméről (Evangelium Vitae – Az élet evangéliuma). Széleskörű nyilvánosságot kapott és heves vitákat váltott ki a világ tömegtájékoztató médiumaiban.

A 222 oldalas teológiai dokumentum az emberi élet elpusztítását annak minden formájában – az abortusztól az euthanáziáig – Isten és az emberek elleni legsúlyosabb bűnné nyilvánítja, amely semmiféle érveléssel sem igazolható. Ma az egész emberiség és minden egyes ember válságon áll: választania kell a „halál kultúrája” és az „élet kultúrája” között – jelenti ki az enciklika.

Nem hallgatja el korunk sok jó eredményét az emberi élet védelmezése területén: küzdelem az emberi jogok széleskörű érvényesítéséért világszerte, az éhségkatasztrófák, a háborúk és etnikai vérengzések, a betegségek és a tudatlanság ellen, természeti környezetünk megőrzéséért, stb. Ugyanakkor századunk új és súlyos veszélyeket is hozott az emberi élet ellen: a helyi politikai, etnikai és vallási konfliktusok, a botrányos fegyverkereskedelem és a

terrorizmus, a kábítószer-világkereskedelem és a szexuális romlás, kizsákmányolás, az erőszak elterjedése, az ökológiai környezetrombolás, de főleg az élet elpusztítása az abortusz engedélyezése és az euthanázia jóváhagyása révén.

Egyértelműen elítéli az enciklika „az ártatlan emberi élet szándékos elpusztításának minden formáját”; élesen állást foglal az állam, a társadalom és a közvélemény minden olyan irányzata és minden olyan törvénye ellen, amely az emberi élet elpusztítását „az individuális szabadság perverz eltorzításával” nemcsak eltűri, hanem még anyagi támogatást és büntetlenséget is biztosít számára. Ezenkívül egyértelműen elítéli az enciklika az öngyilkosságot, az embriók kísérleti célokra való felhasználását, valamint a mesterséges fogamzásgátlást. A szegény országok túlnépesedése elleni küzdelmet a születésszabályozás elrendelése helyett a komoly, segítő családvédelem és szociálpolitika útján látja csak keresztülvihetőnek erkölcsi értelemben. Éles kritikával fordul a pápa a tömegtájékoztató médiumok – a könyvek, sajtó, rádió és televízió – minden olyan magatartása ellen is, amellyel ezeket az élet elleni bűnöket a szabadság és a haladás nevében védelmükbe veszik. Felhívja a keresztnyeket személy szerint is, hogy mint politikusok és orvosok, nevelők, lelkiismereti alapon tagadják meg részvételüket az emberi élet bármilyen formában történő elpusztításában.

A pápai enciklika, amely korunk legtöbbet vitatott etikai kérdéseivel foglalkozik, *nagy vitákat váltott ki világszerte*. Protestáns egyházi körökben, a *reformáció egyházaiban* egyfelől messzememenően egyetértenek az emberi élet Isten törvénye szerinti és a szeretet belső elkötelezése alapján történő sokoldalú védelmének szükségességével. Egyértelműen szembeállnak az individuális, Istentől elforduló és eltorzított „autonóm szabadság” mindenfajta hamis értelmezésével. Másfelől azonban arra is figyelmeztetnek, hogy az en-

ciklika sokszor egyoldalúan csak a morális törvény és az elítélés útján jár és nincs tekintettel a keresztyén lelkiismeret Isten előtti döntési szabadságára bizonyos végső határhelyzetekben, amikor egyoldalúan elítéli a terhesség-megszakítás minden formáját, a terhesség elleni „mesterséges védekezést” és a születés-szabályozás minden formáját a mérhetetlen nyomorúságban élő „harmadik világban”.

Az *Egyházak Világtanácsa* nyilatkozatában kritikát gyakorol a Vatikán sokszor csak a törvény útján járó etikai magatartásán a fogamzásgátlás, az abortusz és az euthanázia súlyos határhelyzeteiben. Sok nő és sok millió szegény, akik rendkívüli szükséghelyzetekben vannak, „elítélő szavak és belső konfliktusok helyett *lelkipásztori segítséget* várnak az egyháztól” – mondja a nyilatkozat.

ev inf

NÉMETORSZÁG

Az egész országban megemlékeztek *Dietrich Bonhoeffer*, a flossenbürgi hitlerista koncentrációs táborban 50 évvel ezelőtt kivégzett nagy evangélikus teológus, az ellenállási mozgalom mártírja haláláról. „Bonhoeffer örökségét mindig újra kell tanulnunk”: a keresztyén hívő kiállását a társadalomban az idős és magányos, beteg emberek, a munkanélküliek és az oltalmat keresők, a társadalom szélére sodródtak mellett, a faji megkülönböztetés minden formájával, a zsidók és a cigányok iránti gyűlölettel szemben – mondta *Klaus Engelhardt* püspök, az EKD Tanácsának elnöke, a flossenbürgi emlékünnepe.

Az angliai *Coventry* szétbombázott katedrálisában az angol és a német egyházak képviselői együtt méltatták Bonhoeffer életművét: az „egyház másokért” nagy tanítását és az egyház „őrálló hivatalának” jelentőségét a „pervertált felsőbbbségekkel szemben”.

Az *Egyházak Világtanácsának* főtítkára, *dr. Konrad*

Raiser, arra emlékeztetett: Bonhoeffer hitének szoros kapcsolata a felelős szociális és politikai cselekvéssel máig ható példaadás az egyházak számára.

ev inf

*

Az Egyesült Német Evangélikus Egyház (VELKD) márciusi püspöki konferenciáján a Lutheránus Világszövetség és a Vatikán sokéves teológiai tárgyalásainak eredménye, a „*Közös Nyilatkozat a megigazulásról*” állt a középpontban. *Horst Hirschler* püspök, elnök arra hívta föl az egyes tartományi egyházakat, adjanak választ az irat elfogadása és az eddigi kölcsönös tanbeli elítélések visszavonása kérdésében a Lutheránus Világszövetségnek. *Cassidy* kardinális, a Vatikán jelenlévő képviselője arra figyelmeztetett, hogy a „kiengesztelődött egység a különbözőségben” ökumenikus modellje még sok további közös teológiai állásfoglalást kíván a hit, a szentségek és az egyházi hivatal vitatott kérdéseiben.

lwi d

*

A müncheni Zsidó Múzeumban kiállítás nyílt meg *Raoul Wallenberg* svéd evangélikus diplomata emlékére, aki 1944-ben Budapesten svéd védő okmányokkal és a „svéd házak” mentessége útján mintegy 100 ezer zsidó üldözöttet mentett meg a deportálás borzalmaitól. Wallenberget diplomáciai mentessége ellenére 1945 januárjában a szovjet csapatok elhurcolták. Sorsáról, haláláról sokféle hír keringett. Egy bizonyos: szovjet börtönben halt meg a következő évek során. Budapesten egy utca, egy megragadó szobor és a sok megmentett üldözött hála-őrzi emlékét.

ev inf

SVÉDORSZÁG

Heves támadások érték a svéd kormány részéről *Gunnar Weman* evangélikus

érseket azért, mivel a Svéd Egyház szembeszállt a kormány döntésével és a lakosságot felszólította „a menekültek elrejtésére”. Az egyház és állam közti feszültség mögött az a tény áll, hogy 5 ezer, horvát útlevelel rendelkező boszniai menekültet a svéd kormány kiutasított az országból; viszont az egyházkerületek felében evangélikus gyülekezetek a templomokban „*menedékhelyet*” (*asylum*) adtak a kiutasított menekülteknek. A kormánynak a közvélemény fölháborodása miatt vissza kellett vonnia a kiutasítást. Az „asylum-adást” megelőzően az érsek a püspöki karral közös pásztorlevelet adott ki a menekültek egyházi védelméről.

Az állam és az államegyház közötti konfliktust megelőzően a Svéd Egyház vezetősége nevében *Weman* érsek egy nyilatkozatban kifejezte reménységüket, hogy az új keresztyén évezred kezdetéig – egy új és modern bibliafordítással együtt – létrejön az egyház és a gyülekezetek nagyobb szabadsága az állammal szemben, és ezzel együtt „erősödnek az egyház kapcsolatai a társadalommal”. Ez a gyakorlatban azt jelentené, hogy „nekünk mint egyháznak sokkal inkább foglalkoznunk kell majd olyan kérdésekkel, mint a munkanélküliség, a menekültek gondozása és a szociálisan gyengék, valamint az ifjúság jövője” – hangzik a Svéd Egyház nyilatkozatában.

lwi d e

DÁNIA

A Dán Missziói Társulat főtítkára a legnagyobb dán keresztyén napilapban úgy nyilatkozott, hogy a *képzett teológusok hiánya az egyház missziói munkájában*, „végül is annak halálához vezethet”. A megdöbbentő nyilatkozat háttere az, hogy a dán missziói társaságoknál jelenleg 25 teológiaiul jól képzett misszionárius hiányzik szolgálatuk folytatásához. *Johannes Aagaard* teológiai professzor, a missziói tanulmányok vezetője az egyetemi

képzésben, ezt a szomorú helyzetet azzal magyarázza, hogy a gyülekezeti szolgálat mellől hiányzik a misszionáriusi munka megbecsülése a mai dán egyházban.

lwi e

HOLLANDIA

Hollandiában és a világ számos országában is sokféle megemlékeztek egy tragikus évfordulóról. Ötven éve annak, hogy a bergeni-belseni német hitleristi koncentrációs táborban tífuszban meghalt egy 15 éves holland fiatal lány, *Anna Frank*. Szüleivel és nővérével 1942 és 1944 között egy amszterdami ház szűk hátsó traktusában rejtőzködtek az elrendelt deportálás elől. Itt írta meg az akkor még 11 éves zsidó kisleány később világhírűvé lett naplóját szenvedéseikről. Ez a megrendítő napló azóta 20 millió példányban és 55 nyelven jelent meg. Az amszterdami szűk kis padlásszoba pedig az emberiség egyik legszomorúbb múzeumává lett a világon, amelyet több mint 600 ezer látogató keres föl évenként. *Anna Frank* naplója az antiszemitizmus és a rasszizmus sokmillió ártatlan áldozatának ad látható arcot – mondta a múzeum egyik munkatársa.

ev inf

AUSZTRIA

Ausztria római katolikus egyházában és az osztrák társadalomban az elmúlt hetek során súlyos feszültség alakult ki *Hans Hermann Groer* bécsi bíboros-érsek körül. Az érseket egyik volt tanítványa ugyanis fiatal korában ellene elkövetett szexuális visszaéléssel vádolta meg a *Kronen-Zeitung* hasábjain. A sajtó és a tömegkommunikációs média heves támadásait az érsek ugyan visszautasította, de közelebbről nem nyilatkozott a vádakról; egyidejűleg lemondott az osztrák püspöki konferencia elnöki tisztéről. A konferencia új elnöke *Johann Weber* grazi érsek, bejelentette, hogy a sú-

lyos vádat gondosan ki fogják vizsgálni. *II. János Pál pápa* Groer kardinális mellé *Schönborn* érseki koadjutort nevezte ki helyetteséül, utódlási joggal. A katolikus egyházban és a társadalmi-politikai életben meglepéssel fogadták a pápai intézkedést. *König* volt bécsi bíboros-érsek, aki ma is nagy tiszteletnek örvend az egyházban, ezzel összefüggésben a püspöki kinevezéseknél a pápai kúria és az egyes helyi egyházak közötti szorosabb kapcsolatokra hívta föl a Vatikán „bürokratikus apparátusát”. A püspöki konferencia új elnöke ugyanakkor egy püspökökből és világi egyháztagokból álló „bölcsek tanácsa” fölállítását jelentette be az egyház mai helyzetének és a személyi krízisnek a megvizsgálására.

ev inf

Miután a múlt év áprilisában Burgenland evangélikus gyülekezetei *Gertraud Knoll* lelkész nő személyében először választottak női szuperintendens, most a Tiroli-Salzburg szuperintendúrája is lelkész nőt hívott el erre a tisztségre, *Luise Müllert*. A német eredetű, új szuperintendensnő Ausztriában végzte teológiai tanulmányait és egy tiroli gyülekezetben választották lelkésszé. Férje is evangélikus lelkész, három gyermekük van. Az 1966-ban alakult kis egyházkerületben 30 ezer evangélikus él, 13 gyülekezetben. A 42 éves szuperintendensnő, amikor fiatalságára utaltak, ezt válaszolta: „Még elég fiatal vagyok ahhoz, hogy jó kapcsolataim legyenek az ifjúsággal és hogy elég új feladathoz kezdhessenek hozzá, húsz év szolgálati tapasztalataival.” Az új szuperintendensnő a kilencedik választási menetben nyerte el a választó testületben a szükséges kétharmados szavazat többséget.

lwi d e

SZLOVÁKIA

Dr. Julius Filo pozsonyi evangélikus püspök a lausan-

nei World Evangelization (Világ-evangélizáció) című folyóirat róla megjelent cikkében úgy nyilatkozott: egyháza legnagyobb gondja, hogy a 330 lelkészi állás közül 96 nincs betöltve; „az emberek azonban úgy csatlakoznak a gyülekezetekhez, mint soha azelőtt”. „Szükségünk van a szociális egyházi szolgálatok megszervezésére, nagy szükségünk van keresztény iskolákra és szükséges fejlesztenünk kapcsolatainkat országunk legnagyobb egyházával, a római katolikusokkal” – idézi a lap Filo püspököt.

lwi e

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az 5,2 millió lélekszámú, nagy észak-amerikai evangélikus egyház (ELCA) augusztusban fogja megválasztani *D. Herbert Chilstrom* nyugalmoba vonuló vezetőpüspök utódját. Chilstrom püspök imádságra hívta föl a 37 területi zsinat (synod) minden gyülekezetét a fontos választás előtt, az amerikai társadalom nagy átalakulása közepette. Azt valom, növekszik közöttünk annak a felismerése, hogy gyülekezeink többé nem „szilárd vallásos intézmények”, hanem mint közösségek sokkal inkább missziói előőrsek egy mindinkább egyháziatlanná váló társadalomban – írja Chilstrom a gyülekezetekhez intézett körlevelében.

lwi e

BURUNDI

A tavalyi véres ruandai etnikai polgárháború után, amelynek egyes hírek szerint legalább egymillió halottja és több millió menekült áldozata van, a tavasz folyamán a szomszédos kis testvérállamban, Burundi alakultak ki véres összecsapások a hutu és tutszi törzsek között. A hírek már több ezer áldozatról szólnak a hutu menekültek táboráiban. Míg Ruandában a polgárháború előtt a hutuk voltak uralmon, addig Bu-

rundiában a tutszi kisebbség gyakorolta a hatalmat. A két rivális törzs tagjai a tavalyi véres események után is harcban állnak egymással. A legújabb vérengzés a Burundi menekült hutuk táboráiban történt, a tutszi törzshöz tartozó katonák részéről. Az események kivizsgálása folyamatban van.

Az egyházak genfi nemzetközi szervezetei – a nagyszabású segélyprogramok fenntartása mellett – a helyi egyházak bevonásával továbbra is nagy erőfeszítéseket tesznek a két ellenséges törzs közötti gyűlölet feloldásáért és a két ország társadalmi békéjéért. Hosszabb távon csakis ettől várható a rendkívül súlyos, pengeteg áldozatot követelő etnikai feszültség feloldása Közép-Afrikában.

ev inf

ETIÓPIA

Az Etiópiai *Mekane Yesous* Evangélikus Egyháznak 1959-ben még csak 19 ezer tagja volt. Ma 1,6 millió gyülekezeti taggal Afrika egyik legnagyobb evangélikus egyháza. Lelkéseinek képzése Addis Abeba főváros egyik külső kerületében, a Mekane Yesous Teológiai Szeminárium épületeiben történik. Az etióp egyház, lélekszámának erős megnövekedése miatt, azzal a kéréssel fordult a genfi Lutheránus Világszövetséghez: nyújtson kezdeti anyagi segítséget a Szeminárium keretében egy külön *Vezetőképző Intézet* felállításához. Ez egyéves tanfolyamokon egyházi, közelebbről lelkészi, diakóniai, adminisztratív és gazdasági vezetőket képezne ki, külön diplomával járóan, a hatalmas ország gyülekezetei számára. Erre az évre már 20 jelölt jelentkezett teljes idejű kiképzésre az Intézetben.

lwi e

HÍREK A TEOLÓGIA VILÁGÁBÓL

A müncheni egyetem evangélikus teológia karán

búcsút vettek a nyugalomba vonuló *Wolfhart Pannenberg* professzortól, aki a rendszeres teológiai tanszéken „nemzedékeket tanított meg ökumenikusan gondolkodni és cselekedni” – mondta *Hermann von Loewenich* bajor püspök méltató beszédében. A most 66 éves, világszerte ismert teológus századunk egyik jelentős teológiai gondolkodója. Teológiai életművét elsősorban ökumenikus nyitottsága és az az *ismert tétele* jellemzi, amely szerint a *keresztény hit nem csupán privát személyes meggyőződés, hanem a modern szellemi életben is az egyetemes igazság igényével rendelkezik.*

Legismertebb, *alapvető művei:* Grundfragen systematischer Theologie (A rendszeres teológia alapkérdései), 1980. – Grundzüge der Christologie (A krisztológia alapvonásai), 1982. Élete fő műve azonban a legutóbbi években megjelent, hatalmas összefoglaló munkája, a „Systematische Theologie” három nagy kötet (1988–1994).

*

A Lutheránus Világszövetség és a Vatikán Keresztény Egység Titkársága közösen bocsátott ki egy úttörő jelentőségű kis könyvet, *öt biblia-tanulmánnyal*, evangélikus és római katolikus gyülekezetek közös használatára, *közös megvitatásra.* A kötet részleteket közöl a már ismertetett közös, evangélikus-római katolikus teológiai dokumentumból (Az egyház és a megigazulás), megfelelő bibliai textusok feldolgozásával. Újszerű kísérlet ez a kis könyv a két egyház közötti teológiai közeledés előmozdítására a *gyülekezetek szintjén.*

lwi d e

A szélviharok, ciklonok nemcsak az Egyesült Államok és Kelet-Ázsia déli vidékein dühöngenek, hanem érik Madagaszkár szigetét is. A szigetország keleti partján fekvő missziói süketnéma-intézetet érte így tavaly nagy kár. A ciklon letépte az épületek tetőzetét, s ezzel nagy károkat okozott az elektromos berendezésben és a bútorokban is. A norvégiai süketnéma-igyelekezetek külön gyűjtést indítottak a károk javítására.

*

Új kínai bibliafordítás készül, és pedig a római katolikus és protestáns egyházak együttműködésével. A jelenleg használatban levő bibliafordítások még az Isten szóra is más-más kifejezést használnak. Az Újtestámentum új fordítását 1996-ra készülnek kiadni.

*

Mexikóban 70 különböző nyelvet használnak a lakosság. A fő nyelv a spanyol, de sok az indián nyelv, amelyek annyira különbözőek, hogy nem lehet egységes bibliafordítást használni. A különböző törzsek nyelvére való fordításban bennszülött segítők működnek közre.

*

125 évvel ezelőtt alakult az indiai szantál nép első keresztény gyülekezete. Ennek hét tagja volt, akik egy dán és egy norvég misszionáriustól hallották először az evangélium örömhírét. Ebből a kis gyülekezetből nőtt ki az Eszak-Indiai Evangélikus Egyház. Az idén ünnepek keretében emlékeznek meg az első kezdetről. A hét első keresztényből 125 év alatt hetvenezer keresztény lett Indiának ebben a részében, s ma már ők küldenek ki misszionáriusokat más országokba.

*

Az evangéliumi kereszténység erősen növekedőben van Japánban. 1950 óta két-

Missziói hírek

Terray Lászlótól

százazerről 750 000-re nőtt a számuk. Ma 7500 gyülekezet van az országban, de ezek között csak 10-15 olyan van, amelynek 500-on felüli a létszáma. A gyülekezetek legnagyobb része kis létszámú, tagjaik száma 10 és 20 között van.

*

Az etiópiai evangélikus egyház alighanem a világ leggyorsabban növekvő egyházai közé tartozik. 1994-ben az egyháztagok száma 17%-kal növekedett s most 1,6 millió. A templomok tele vannak, s az ország valamennyi evangélikus templomában minden vasárnap három istentiszteletet tartanak, hogy mindenkinek legyen helye. A Norvég Missziótársaságnak jelenleg 10 misszionárius van Etiópiában.

*

Kínában egy bibliai szótár vagy más szóval konkordancia 10 000 példányát nyomtatták ki nemrég a nankingi „Barátság” nyomdában, amelyet egy nemzetközi missziótársaság állított fel. Megkapták az engedélyt, hogy könyvkereskedésekben is szabadon lehessen árusítani a bibliai szótárt.

Szerkesztői üzenetek

Tisztelettel köszöntöm az Olvasót!

Rohanó tempóban, sűrű programú világunkban havi lapot szerkeszteni nehéz, hiszen a lapnak egy hónappal megjelenése előtt kell nyomdakész állapotban lennie s az események, amikhez volna mondanivalónk, torlódnak s mire az Olvasó elé kerülnek, már ismét újabb történések kívánnának kommentárt, a korábbiak már nem is olyan érdekesek. Válogatnunk kell és a maradandó jellegűek kerülnek előnybe. Néha téved, vagy rosszul dönt a szerkesztő. Mégsem adhatjuk fel a Lelkipásztor újság jellegét a hosszútávon is érvényes, nem naphoz kötött anyaggal együtt.

Vigyáznom kell, hogy ki ne szoruljon több, egész társadalmunkat, sőt térségünket érintő jelenség pl. március 12 – drasztikus gazdasági megszorítások, Nemzeti Alapterv legújabb változata, jóvedelem-aránytalanságok: 16 milliós végkielégítés és 3-4%

nyugdíjemelés, jelentős nemzetközi és felekezeti konferenciák mondanivalója, a pápálatogatások ellentmondásos következményei, Berlin 1945-1995 – ott jártam május 8-án 9-én, a Római Katolikus Világkáté és az egyházmegyei (r.k.) szinódusok, fundamentalizmus sokféle formája ma, a hírközlő eszközök szerepe, az európai integráció, a Magyarok Világszövetségének új struktúrája, az európai integráció és akik kívül maradnak, a nemzedékprobléma –nemzedékek együttélése, fogyó nemzet – apadó létszámú társadalom, a magyar könyvkiadás sorsa – meddig vagyunk még olvasó nemzet?, hírünk a nagy világban stb. stb. – Reméljük, a nyári kibővített számban sok mindent pótolni tudunk és sok használható anyagot tudunk közreadni. – Addig is kérem az Olvasó türelmét és ha tehetik, ezután is keressenek fel soraikkal.

Szerkesztő

BESZÁMOLÓ

A TÁRSADALMI KÉRDÉSEKKEL FOGLALKOZÓ VILÁGCSÚCS KONFERENCIÁRÓL

Koppenhága, 1995 március 6-12.

A küldöttség vezetője Konrad Raiser főtitkár, tagjai: James Ottley püspök, a Canterbury-i Érsek állandó ENSZ képviselője, két harmadik világból való (Kenya, Jamaica) egyházukban aktív közgazdász, 2 EVT tisztviselő (Rainer Lingscheid, Rob van Drimmen) és John Newbury, az új ökumenikus sajtószolgálat (ENI) képviselője, valamint e sorok írója.

A küldöttség végig együttműködött a Lutheránus Világszövetség jól szervezett, magasszintű delegációjával.

A koppenhágai konferencia az 1992-ben Rio de Janeiro-ban az ENSZ által rendezett világcúcs. Akkor az ökológiai kérdéseket tárgyalták. *Koppenhágában a világ szociális problémái kerültek középpontba.*

1. Konferencia munkarendje: a *Plénum*, melyen előbb 3 napon át a résztvevő országok társadalmi kérdésekkel foglalkozó minisztere (Magyarország esetében Kőkényi Mihály népjóléti államtitkár) mondott beszédet. *Jelentős kivétel, hogy a jelenlévő több száz NGO közül a Vöröskereszt és az EVT (Konrad Raiser) képviselője is szólhatott a plénumon. Raiser főtitkár beszédében az ENSZ hatalmának és tekintélyének, valamint a polgári társaságoknak az erősítését javasolta.* Arra is rámutatott, hogy a gazdasági növekedésnek a társadalmi és az ökológiai kérdések iránti felelősség gyakorlásával együtt kell járni. Javasolta a fejlődő országok adósságainak teljes és a fejlődésben átmeneti helyzetben levő (middle income) országok adósságainak 50%-os törlesztését. Raiser főtitkár beszéde a világ periferiára szorult népei szószólójának mutatkozott. A konferencia második felében az államfők – köztük Göncz Árpád elnök – szóltak a plénumon.

Közben igen komoly viták helye volt a *Főbizottság*, melynek néha hajnalig tartó ülésein a nagy kérdések eldőlték.

2. A másik párhuzamos gyűléssorozat az NGO küldöttségek sokszínű programja volt. A szerdai nap (márc. 8.) volt a vallások napja. Dél előtt a különféle vallások képviselői együtt vizsgálták a társadalmi problémákat. Az előadók között volt keresztény teológus, zsidó rabbi, hindu parlamenti képviselő és arab muzulmán sejk. Ez a délelőtt nem valami szinkretisztikus, vallásokat összehasonló jellegű beszédet elmondásával telt. Hanem pontosan avval, ami a *ma a világ megmaradásáért annyira fontos, hogy különbözőképpen gondolkodó emberek – a maguk hitéről vallást téve, azt nem megtagadva – tudjanak közös súlyos kérdéseikről beszélgetni.* (Az összejövetel végén – hozzászólásom után – odajött

hozzám egy külföldi akcentussal angolul beszélő fiatalember, és elmondta, hogy amit csinálunk, az a Nagy Parázna, Babilon tette. Jel 17-et próbálta így „értelmezni.”)

Szerdán du. keresztény gyülekezésre került sor, melynek vitaindító bevezetését Konrad Raiser, Antoine Haddad libanoni orthodox laikus közgazdász és e sorok írója mondta. A délutáni összejövetelen egy amerikai fundamentalista nyilvánosan zavarta meg a gyűlés békéjét.

3. A Dán Evangélikus Egyház mindent megtett annak érdekében, hogy az egyházi küldöttségek eredményes munkát végezhesenek. Ők segítettek az EVT és LVSZ delegátusok másfélnapos orientációs konferenciájának megszervezésében is. A koppenhágai katedrálisban tartott ökumenikus istentisztelet jelentette az egyházi megnyitást. Ezen a Lutheránus Világszövetség főtitkára prédikált, én imádsággal szolgáltam.¹ Lehetőségünk volt több gyülekezetbe ellátogatni, és az egyház szociális/diakóniai munkájába is betekinteni.

4. Az EVT és LVSZ delegációk tagjai minden délben találkoztak kb. egyórás megbeszélésre, tapasztalatcserére és a feladatkörök elosztására. Ezek nagyon jó légkörű hasznos találkozók voltak.

5. A konferencia során nagy feszültség alakult ki a hivatalos delegációk és az NGO-k között. Az utóbbiak szinte valamennyien negatívan értékelték a hivatalos megnyilatkozások jórésztét. Valóban sok ellentmondás mutatkozott egy-egy állampérfi szavai és kormányának magatartása között. De még a jobb akaratúak sem voltak hajlandók igazi áldozathozatalra. A legtöbb vitát kiváltó javaslat szerint minden fejlődő országnak juttatott segély 20%-a, és a kormányok költségvetésének 20%-a (az ún. 20/20) szociális kiadásokra fordítandó. De ebből se lett kötelező rendelkezés, csak ajánlás.

Pozitívan értékelték azt a tényt, hogy a szociális problémák egy világkonferencia központi kérdésévé lettek, és *kitűzték célul a szegénység gyökeres kiirtását (eradication, not only alleviation of poverty).*

6. Az NGO-k és a sajtó jórésze látása szerint kibékíthetetlen ellentét mutatkozott a célok és a hozott intézkedések között. Ezért az *NGO-k saját külön deklarációjukat jelentették meg: THE COPENHAGEN ALTERNATIVE DECLARATION* címmel. Ennek summája a következő:

Az NGO-k osztják a szebb, igazságtalanságoktól és társadalmi feszültségektől

kevésbé gyötört világ látomását a kormányokkal, és azt remélték, hogy e kérdések gyökeres vizsgálat alá, majd konklúziók levonására is sor kerül. Elismerték, hogy egyes kritikus kérdések előkerültek, de gyakorlati lépések nem történtek a problémák megoldására. A hivatalos vélemények a senki által nem ellenőrzött szabadpiaci erőkre való kizárólagos hagyatkozást tekintik irányadónak. Pedig – mondja a nyilatkozat – „az uralkodó neoliberális rendszer, mint a fejlődés egyetlen modellje kudarcot vallott.” A strukturális változtatásokat előíró IMF és World Bank programok aláásták az egészséges gazdasági/szociális fejlődést. Az évtizedek óta tapasztalt folyamat – melyben a szegények egyre szegényebbek és a gazdagok egyre gazdagabbak lesznek – folytatódik. Ennek során a gazdasági, pénzügyi, politikai, katonai és technológiai hatalom tovább koncentráldott.

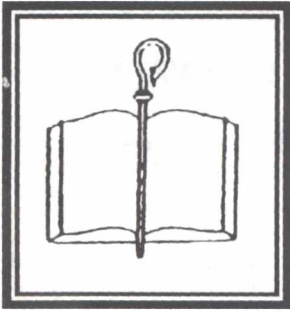
A deklaráció részletes ajánlásaiból kiemelhetjük egy új „Észak-Déli Szerződés” létrejöttét, mely a fejlődő világ adósságainak teljes elengedésével kezdődjön, melyben nagy nemzetközi pénzügyi intézmények – (pl. TNC) – munkássága áttekinthető és az érdekeltektől ellenőrzött legyen. A világ-krízis megoldására kevés idő van, mert a helyzet állandóan romlik.² Kormányok és társadalmi szervezetek osztoznak a felelősségen.

7. A jelenlévő EVT és LVSZ delegátusok egy csoportja rövid deklarációjában azokat a pontokat hangsúlyozta, melyeket *Konrad Raiser* terjesztett a plénum elé.

Dr. Pásztor János
ref. teol. dékán

¹ Az ima szövege: *Úr Jézus Krisztus, aki az elesett emberi nemzetség iránti irgalmasságotból emberré lettél, hogy váljál az elesettek, a kitaszítottak, a társadalmak peremére szorultak sorsát; hogy őket is megszabadítsd, vezesd úgy Egyházadat, hogy részesedhessünk a Te indulatodban, és vállaljuk mi is a kicsik és elesettek sorsát, és az értük való küzdelmet. Vezesd azokat, akik a népek sorsáért felelősséget hordoznak, hogy igazabb, és emberibb társadalom megvalósításáért küzdenek. Így adassék béke és igazság minden népnek.*

² E beszámoló készítésének napján tették közzé a Berlinben tartott ökológiai világcúcs „eredményeit.” (1995. április 8.) Itt is általános csalódást keltek a gazdag országok, mert nem voltak hajlandók elkötelezni magukat a káros anyagok kibocsátásának korlátozására.

Lelkész-szemmel

KÖNYVSZEMLE

Grünvalszky Károly: *Ábrázolt Egyháztörténet I-II.*
– Evangélikus Sajtóosztály, Bp. 1994 –

A Lelkipásztor már egyszer foglalkozott ezzel a vaskos egyháztörténet könyvvel (Lp. 1995/4. 142. 1.). Ez a szerencsétlen sorsú tankönyv példátlanul sok sajtóhibával és a forrásmunkák rossz helyre került jegyzet-számozásával bosszantóan nehezen használható, pedig égetően szükség volna rá gyülekezeti és iskolai oktatásban, hiszen a több évtizeddel ezelőtt kiadott Súlyom-Wiczián egyháztörténeti könyv után nincs ilyen jellegű kiadványunk. Az olvasó nem értheti, kit terhel a felelősség (szedés, nyomás), csak keserűen állapíthatja meg, hogy megint valami nem sikerült egészen. Mi most a tartalmával, módszerével, szándékával foglalkozunk. A szerző felöleli az ókortól a reformációig, sőt az 1700-as évekig terjedő több, mint másfél ezer évet.

Koncepciójában merőben új tankönyv ez, mert az egész gyülekezet számára íródott, nemcsak gyermekeink, de nem is csak a felnőttek használhatják. Kipróbált anyag (a Bp. Józsefvárosi gyülekezetben már tanításra került). Eredetileg Luther születési évfordulójára (1983.) készült el, sajnálatos, hogy akkor a LVSV Világgyűlése előtt nem láthatott napvilágot.

A könyv szerzője, noha tudatosan evangélikus alapállásból ír, műve mégis egyetemes, ökumenikus jellegű, valóban átfogó írás. Szinte sajnáljuk, hogy nem ismerhette Hans Küng, azóta magyarul is olvasható *Világvallások etikája* című könyvét, mert úgy még szélesebb kontextusba állíthatna volna mondanivalóját. Mind az öt megjelent fejezet kettős jellegű: egyfelől a szekuláris háttérrel, másfelől a legjellemzőbb egyháztörténeti vonást veszi számba.

A szerző szándéka, hogy olyan összképet adjon, amibe minden olvasó (pedagógus) saját felfogása szerint tudja

elhelyezni az egyháztörténet eseményeit, más szóval szinte a lehetetlent próbálja meg, ti. próbál objektív lenni, anélkül, hogy időrendi krónikát adna csupán. Ez a fajta egyháztörténet-írás mindig nehéz feladat volt (Eusebiustól Fabiny-ig mindig motiválta az előadottakat a sajátos szemszög, tapasztalatok, teológiai felfogás, geopolitikai háttér stb.)

A szerző mégis megkísérli a szinopszist: tudomány és társadalom, irodalmi és művészeti összefüggések, népek aszinkronikus keresztény fejlődése és teológiai irányzatok hullámzása mind érzékelhető. Az Ige valóban testté lett és az Acta Jesu (Acta apostolorum) ebben a világban folytatódott, nem légtüres térben és nem is ég és föld között lebegve...

A könyv a legjobb értelemben munka-könyv. Az olvasót munkára serkenti. Ez nem lírai olvasmány, itt tanulni kell! Nem tudok szabadulni attól, hogy a szerző 6 évig hittanár volt a Fasori gimnáziumban és jól emlékszem, mit kellett tanulnunk egy-egy hittanórára! Nem kevesebbet, mint magyar irodalom vagy történelemórára, ahogy jelest sem volt könnyű szerezni. Itt is a valódi valóstánár ír; akinek egyik szaka az egyháztörténelem. Ugyanakkor gyülekezeti lelkész is, aki hisz a felnőttek oktatási lehetőségében. Olvasó és olvasott ember, széleskörű ismeretek birtokában biztosan mozog az említett másfél ezer évben. Kritikus elme – véleményét nem rejt véka alá, sőt néha harcosan nyilatkozik meg. Egyéniség, aki idéz ugyan sokakat, de van saját álláspontja. Használja az esztét, de nem hit nélkül. Meggyőzni csak észokkal vagy a Szentírás alapján lehetne – így emlékezett Lutherra.

Az első rész (30–310-ig) az ókor végétől és az üldözött egyházról beszél 29

fejezetben, 64 oldalon. Zsidó és pogány betérők gyarapítják az Újszövetség népét. A képek magyarázatra szorulnak és így válnak illusztrációvá.

A második rész (311–600-ig) A középkor kezdete – a győztes egyház. 28 fejezetben, mintegy 60 oldalon. A győztes kereszt jelétől a pápaság kialakulásáig öleli át az időt. Egy-egy életrajz kitűnően sikerült!

A harmadik rész (600–1054-ig) a római középkor és az intézménnyé lett egyház bemutatása 29 fejezetben. Kialakul Európa azóta ismert víziója.

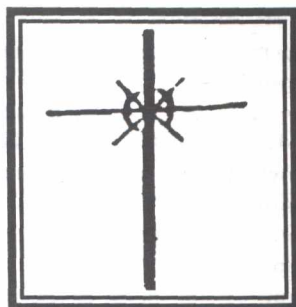
A negyedik rész (1055–1499-ig) a gótikus középkor, a hatalomért küzdő egyház leírása. Az investitúra harcoktól Savonaroláig. A bajnok szó ismételt előfordulása jellemző a harciasnak bemutatott egyháztörténeti szakaszra.

Az ötödik rész (1500–1700-ig) a középkor vége 26 fejezetben, hatalmas anyag. A Krisztuson osztozkodó egyház (érdekes jelző!), benne a reformáció, az egyháztörténet egy szerves epizódja, nem kezdet, hanem egyfelől a kontinuitás, másfelől a továbblépés történeti szakasza. Külön érdekesség, hogy a rajongók közé sorolja a szerző nemcsak a pünkösdi jellegű mozgalmakat, hanem az unitarianizmust is.

Hiányzik számomra az 1700–2000-ig (vagy ameddig történelem még a történelem) megírandó szakasz, ugyanezzel a módszerrel és felfogásban...

Nemcsak tankönyv van a kezemben, hanem olyan kézikönyv, amit még sokszor elő kell vennem. Megállapításait, idézeteit újra végig kell gondolnom „házi feladatként”. Igyekszem magam túltenni a technikai bosszúságokon és örömmel forgatni ezt az értékes könyvet. A felhasznált irodalom jegyzéke is erre serkent (193 publikáció!). Köszönjük az idős Grünvalszky Károlynak ezt a „sajtókárváriát” megírt vaskos könyvét. LMK-ek is foglalkozhatnának vele – eleven diszkusszió tárgya lehetne!

Tanít az egyháztörténet

EBERHARD BETHGE:

Bonhoeffer utolsó napjai

Késő este volt húsvét után kedden, 1945. április 3-án. Nyugat felől az amerikai lövegek moraja hallatszott. A buchenwaldi tábor¹ kapuján egy ormótlan, zárt, fagázzal hajtott teherautó gurult ki az éjszakába. A kocsiiban elől nagy halom aprófa: a gázgenerátor üzemanyaga. Hátul a legfeljebb 8 embernek való térben 16 fogoly iparkodott elhelyezkedni még meghagyott csomagjával együtt. Aki rosszul lett, az bajtársainak összefogott kezén talált támaszt, hogy összeszedje magát. Josef Müller, Gehre százados, von Falkenhausen és von Rabenau tábornokok (az utóbbival osztozott celláján Dietrich Bonhoeffer az utolsó két hónapban, néha még sakkoztak is), Pünder államtitkár és Vaszilij Kokorin, Molotov unokaöccse; repülőtisztok: Hugh Falconer, Payne Best (angolok), von Petersdorff és mások: a buchenwaldi tábor ablaktalan pincebunkerének összes prominens lakója. A jármű minden órában megállt, mert a gázgenerátor szívójáratait tisztogatni kellett. A zárt raktérben nem volt világítás, sem enni vagy innivaló. Bonhoeffer talált kincsei közt egy adag dohányt: kiosztotta. Mire hajnal derengett, a tűzfadarabok jócskán elfogytak. Két-két fogoly az ajtóresnél állhatott felváltva. Valaki megismerte az egyik falut. A menetirány délkeleti. Ennek nem lehetett örülni. Egy másik láger volt arra. A kocsiiba zártak ismerték a nevét és a rendeltetését: Flossenbürg. De most az örök még reggeliztek.

Húsvét utáni szerdán dél felé elérték Weident². Itt el kellett dönteni, hogy most eltérnek-e balra a keskeny völgybe, föl Flossenbürgnek. Megálltak. Kint szóváltás: „Továbbhajtani, nem tudnak felvenni titeket, nagyon tele vannak!” És tényleg, a teherautó megint elindult – egyenest tovább, délnek. Tehát mégsem a megsemmisítő-táborba? Két kilométerrel odébb azonban két motorosrendőr megálljt intett. Ellenparancs? Müllert és Liediget (a fregattkapitányt) kiszólitották, a motyójukat kirángatták hátul a csomagrakásból. Dietrich Bonhoeffer hátrafordult, hogy ne lássák meg. A szerencsétlen Gehre, fekete szemkötésével, mégis utánuk ugrott; Müllerrel osztotta meg celláját. – Josef Müller megúsza, de Gehre százados április 9-én osztozott Bonhoefferrel a flossenbürgi sorsban. – Végre megint nekilódultak, a nyomasztó érzések azonban nem tudtak oldódni a tágasabbá vált kocsiszekrényben. De íme, ahogy Flossenbürg mögöttük maradt, az örök oldottabbak és barátságosabbak lettek. Egy pa-

rasztházban megengedték foglyaiknak hogy kiszálljanak. Szabad levegő, annyi hónapos pinceörizet után! A férfiak járkálhattak az udvaron, odamehettek a szivattyús kúthoz, egy parasztasszony hozott egy korsó tejet és egy rozskenyeret. Szép derűs lett a délután, a Naab völgyében lefelé.

Sötétedéskor ért be a teherautó *Regensburgba*. Túlzsúfoltság itt is. Végre megnyílt a kapu és a férfiakat bevezényelték a bíróság fogdájába. Amikor gorombán bántak velük, kikérték maguknak a hangot. „Már megint arisztokraták”, vélekedett az egyik őr. „Gyerünk fel a többiekhez a második emeletre!” Ott feküdtek és járkáltak a folyosókon a korábban már letartóztatott és odaszállított családtagok: a Goerdeler, a Stauffenberg, a Halder, a Hassel családok öregje-fiatálja. Ötöt újonnan érkezettnek kellett az egymberes zárkákba mennie; de mindegyik kiválasztotta, hogy kivel záratja össze magát. Bonhoefferrel von Rabenau, Pünder, von Falkenhausen és dr. Höppner, a tábornok fivére kerültek egy zárkába. A konyhákat már bezárták, de a foglyok addig lármáztak, amíg egy elbátortalanodott őr rá nem szánta magát, hogy előteremtsen egy kis zöldséglevest és azt kiossza, egy darab kenyérral együtt.

Amikor ennek a húsvét utáni hétnak a *csütörtök reggelén* az ajtókat mosdáshoz megnyitották, a folyosón sokan egymásra találtak, folyt nagyban az ismerkedés és az élmények cseréje. Igazából inkább hasonlított az egész egy állófogadáshoz, mint egy fogházi reggelhez. Az örök tehetetlenül próbálták visszahajtani a férfiakat zárkaikba. Végül is az ételt a zárkákba vitték, és lassan ismét retesz mögött ültek a „csapdába ejtettek”. Bonhoeffer az idő nagy részét a zárkaajtó kis tolóablakánál töltötte, és a különféle hozzátartozókat tudósította arról, amit tudott a Prinz Albert Strasse³ fogolytársairól, ahol ő február 7-ig ült, és ahol beszélgetett egyebek között Böhmmelel, Schlabrendorffal és Hans von Dohnanyval⁴. Goerdelernek mesélni tudott férje utolsó heteiről, így arról is, hogy abból a gazdag karácsonyi csomagból, amit Sonderegger komisszár vett át Bonhoeffer szüleitől, hogyan tudott juttatni Goerdelernek. Bonhoeffer jókedvében volt, és úgy vélte, hogy már kimenekült a veszélyek legrosszabb zónájából. Szüleiért és jegyeséért érzett aggodalmát nyilván senki nem tudta elvenni vagy eloszlatni. Egy légiriadó félbeszakította a beszélgetéseket, de amikor mind a pincében voltak,

megismétlődött a reggeli játék. – Kinn pedig a rendezőpályaudvar, a feltekeredett sínek, mozdonyok, vagonok káosza...

Napnyugtával elcsendesültek, úrrá lett rajtuk a fáradtság, de jött megint az egyik buchenwaldi őr, és levitte az embereket a jól ismert fagázás teherautóba, aztán bele a zord, esős éjszakába. Haladtak a Duna mentén, jó hangulatban. Néhány kilométer után megcsúszott a kocsi, majd megállt. Falconer, mint szakember megállapította, hogy a kormány eltört megjavíthatatlanul. Az országúton nem lehetett a hibát kijavítani. Vajon kérnek-e a regensburgi rendőrségtől egy másik teherautót a számukra vagy nem: bízni kellett az arra haladókban. Az őrök nem valami jól érezték magukat géppisztolyokkal a nyílt országút szélén, a kiégett autóroncok között. Az eső egyre erősebben dobolt börtönükön.

Végre április 6-án, *húsvét után pénteken*, a hajnali derengésben az őrök kiengedték „védenkeiket”, így azok megmozgathatták lábukat, és kissé megmelegedhettek. Délfelé végre feltűnt Regensburg felől egy szokatlanul szép autóbusz, nagy ép ablakokkal. Holmijukat átrakták. Bonhoefferrel még mindig vele volt néhány kedves könyve: a Biblia, Goethe, Plutarchosz. A már egészen emberivé vált buchenwaldi őröknek a roncsnál kellett maradniok, az SD⁵ 10 új géppisztolyosa vette át a szállítmányt. Mégis új élvezetet jelentett a nagy ablakok mellett ülni a szeretett vidéken utazni, felfelé a Dunától, el a metteni kolostor mellett, be a Bayerischer Wald⁶ hegyeibe. A busz vezetője azt mesélte egy falusi lánynak, aki fel szeretett volna szállni, hogy a szép busz utasai egy filmező társaság, akik egy propagandafilmot forgatnak. Az SS-legények egy parasztházból hoztak egy tele sapka tojást, persze csak a maguk étkezéséhez.

Délután elérték az úticélt: Schönberget, egy szép kis erdei falut Zwiesel alatt. A falusi iskolánál megkezdődött a kirakodás; a köztörvényesek már ott voltak. A „csapda”-cso-

port az első emeletre került, egy világos tanterembe, amelynek három oldalán ablakok néztek a zöld völgyre. Rendes ágyak voltak benne, színes takarókkal. Bár az ajtó bezárva maradt, de a szoba napos volt és meleg. Bonhoeffer sokáig ült a nyitott ablakban, sütkérezett, fecsegett Plünderrel, oroszul tanult Kokorintól, és beszélt neki a keresztény hit lényegéről. Mindenki lázba jött a szép új környezettől, nevettek, és ünnepelesen felírták nevüket az ágy fölé.

Csak az ellátás kérdése nem volt megoldva. Zúgolódást váltott ki az a nyilvánvalóan hamis magyarázat, hogy a hely túl van zsúfolva keleti és nyugati menekültekkel; nem lehet egy járművet keríteni az élelem odaszállítására, és már nincsen elegendő benzin sem. Később akadt jármű is, benzin is, természetesen más célra. Végül sikerült a szabadabban mozgó köztörvényeseken keresztül kapcsolatot teremteni a részvétet mutató falusi lakosokkal, és egyszer még egy nagy fazék gőzölgő hajában főtt krumpli is került, másnap pedig krumplisaláta.

A *szombat* mindenkinek szép napja volt. Szenzációval kezdődött: Best megtalálta a csomagjában a villanyborotváját, és a konnektornál minden férfi fényűző módon tudta emelni a jóérzését. A beszélgetés tárgya körbejárt Moszkvától Berlinen keresztül Londonig. Nyelvoktatás, pihenés, napozás töltötték ki a napot, meg az a várakozás, hogy ez a valószínűtlen helyzet valahogyan csak jól fog végződni. A szokatlanul tág tér még a sétálgatást is lehetővé tette. Mindenki feltételezte, hogy az általános zűrzavarban már nem lesz lehetőség nagy bírósági eljárásokra. Ebben a szobában az ellenséges nemzetek fiait szoros kötelék fogta össze, – a levegőben nem volt bizalmatlanság: megtelt humorral.

Valahol másutt azonban a *gépezet még pontosan működött*, és még képes volt arra, hogy a szerencsésen becsúszott hibát is könnyörtelenül korrigálja. – Húsvét utáni péntek délután Walter Huppenkothen SS-főtiszt és kormánymeghatalma-

A Berlin-Tegeli börtön udvarán. Balról jobbra: Mario Gilli, Dante Curcio, Napp börtönparancsnok, Dietrich Bonhoeffer, Edmondo Tognelli

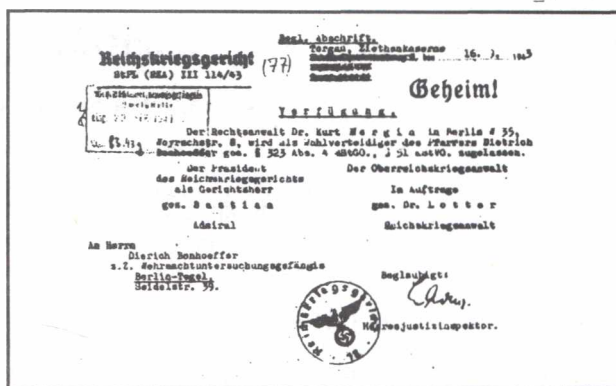

zott,⁷ a Sachsenhausen⁸ koncentrációs táborból (KZ) visszatuzott Berlinbe. Éppen azután, hogy a KZ parancsnokával együtt vezetett hevenyészett rögtönítelő bírósági eljárásan halálra ítéltette a hordágyon fekvő, félig öntudatlan Dohnanyit, Dietrich Bonhoeffer sógorát. Az előtte való napon Berlinben, a Hitlernél lefolyt déli megbeszélésen megindították az egész terv végrehajtását. Rögzítette, hogy a prominens ellenállók közül kiket kell megsemmisíteni és kiket kell továbbhurcolni délre. – *A következő nap (szombaton)* Huppenkothen ismét úton volt dél felé, benzinnel, sok kofferrel, fontos aktákkal és Canaris tengernagy⁹ naplójával. Aznap megérkezett a flossenbürgi KZ-ba, hogy azonnal nekifogjon egy mindenkivel végző, rögtönítelő bírósági eljárás előkészítésének. Még április 5-én odarendelték elnökül dr. Otto Thorbeck SS-ítélőbírót Nürnbergből. Thorbeck vasárnap reggel egy tehervonaton utazott Weidenig, majd a hátralévő 20 kilométeren biciklin kapaszkodott fel Flossenbürgbe, hogy elvégezze feladatát. A KZ-ben pedig megvizsgálták, minden készen áll-e arra, hogy elkezdjék a zárófelvonást Canaris, Oster, Sack, Strünk, Gehre és Bonhoeffer ügyében.

A létszámjelentés azonban nem volt rendben. Hová lett Bonhoeffer? A vasárnapi virradó éjjelen több zárkának is feltépték az ajtaját, hogy vajon nem a Buchenwaldból áthelyezett Bonhoeffer e a bennülő. Schlabrendorffra kétszer is ráüvöltöttek: „De hát Ön mégis Bonhoeffer!”, hasonlóképpen Josef Müllerre és Liedigre is. Bonhoeffer tehát nem volt ott. Így hát megbújva maradhatott a délre küldött szállítmányban. Nem tesz semmit! Ebben a szervezetben még működött a kocsipark és a benzinellátás. Egy egész vasárnap állt még rendelkezésre, hogy a majdnem 200 km-es hegyes-völgyes utat megtegyék Schönbergbe és vissza.

Schönbergben is megkezdtek a fehér-vasárnapot az iskolában. Pündernek az jutott az eszébe, hogy megkérje Bonhoeffert egy reggeli áhítatra. De ő nem akarta. A bajtársak többsége katolikus volt. Aztán ott volt a fiatal Kokorin is, akihez Bonhoeffer oly közel került – berlini, illetve moszkvai lakáscímüket is kicserélték –, akit semmiképpen sem akart egy istentisztelettel „lerohanni”. De Kokorin is mellette volt, így közkívánságra mégis tartott áhítatot Bonhoeffer. Felolvasta a Quasi-modo-geniti vasárnap ígéit, imádkozott és magyarázta a napi Losung-igéket: „Az Ő sebei által gyógyultunk meg.” (Ézs 53,5) és „Aldott legyen Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki Jézus Krisztusnak a halottak közül való feltámadása által újjá szült minket nagy irgalmából élő reménységre.” (1Pt 1,3). Beszélt azokról a gondolatokról és elhatározásokról, amelyeket a közös fogság kavargásai ébresztettek mindannyiukban. A köztörvényeseknek az volt a tervük, hogy az istentisztelet után átcsempészik magukhoz Bonhoeffert, hogy náluk is tartson áhítatot, de nem sok időbe telt, feltépték az ajtót és két civil ruhás beüvöltött: „Bonhoeffer fogoly! Felkészül és velünk jön!” Bonhoeffer a holmiját még összeszedhette. Otromba nagy betűvel beírta a nevét és a címét egy rossz ceruzával a Plutarchosba elől, hátul és közből is. Így hagyta ott, hogy az elkövetkező zűrzavarban nyomot hagyjon magáról a könyvvel. Goerdeler egyik fia magához vette a könyvet és évek múltán átadta a Bonhoeffer családnak, mint utolsó életjelét. Ez volt az a Plutarchos, amelyet Dietrich Bonhoeffer 1945. január 17-én a Prinz-Albrecht-Strasse-ról írt utolsó levelében kért, és amelyet a születésnapjára, február 4-ére Sonderegger komisszár be is juttatott neki.

Payne Bestet még megkérte, hogy ha majd hazajut, adja át különös köszöntését a chichesteri püspöknek. „Ez a vég –

A kivégző ítélet

számomra pedig ez az élet kezdete” voltak utolsó szavai, Best tudósítása szerint. Sietve szaladt le a lépcsőn, és magával vitte még Goerdelerné búcsúszavát.

Ennek a vasárnapi utazásnak a késő estébe kellett nyúlnia. A rögtönítelő bíróság: Thorbeck az elnök, Huppenkothen a vádló és a lágerparancsnok az ülnök, megállapíthatta, hogy ülésük alapos munkát végzett. Bizonyára kihallgattak minden egyes vádlottat és szembesítették is őket: Canarist és Ostert, Sackot a hadbíró – aki Perelnek Berlinben annak idején oly sokat segített –, Strünköt és Gehret, és végül Dietrich Bonhoeffert is. Éjfél után, amikor Canaris hosszabb távollét után ismét visszatért zárkájába, kopogtatással jelezte cellaszomszédjának, a túlélő Lundig dán ezredesnek, hogy neki már vége.

Még a hajnali szürkület előtt elhagyta Flossenbürgöt azoknak az első szállítmánya, akiknek az Alpokba vonuló titokzatos karavánhoz kellett csatlakozniuk: Schacht, Halder, von Bonin, a Schuschnigg-család, Thomas tábornok. Gogolla, a Prinz-Albrecht-Strasse parancsnoka vezette a szállítmányt és vitte magával a titkos birodalmi „ügy”-et, amelyben írva állt, hogy kik azok a foglyok, akikkel jobban kell bánni és akiknek életben kell maradniuk. Útközben a kocsiban Schönbergben megállt és felvette von Falkenhausent, Kokorint, Bestet, Falconert és másokat. Dachauban a kiemeltek közé tartozott Martin Niemöller is.

Flossenbürgben azonban ezen a szürke hétfői hajnalon, április 9-én végrehajtották azok kivégzését, akik semmi körülmények között nem maradhattak életben. A tábori orvos látta a siralomházban, hogy Bonhoeffer térdel és bensőségesen imádkozik.

Később Philipp von Hessennek ott volt a cellájában egy Biblia és egy Goethe kötet, amelyekben Dietrich Bonhoeffer nevét olvasta.

Ugyanezen a napon Sachsenhausenban kivégezték Bonhoeffer sógorát, Hans von Dohnányt is.

Fordította: Thurnay Béla

¹ Koncentrációs tábor Weimar közelében.

² Nürnberg-től KÉK-re, a cseh határ közelében.

³ A GeStaPo (államvédelmi titkosrendőrség) berlini börtöne, ahová a Hitler elleni összeesküvés lefogott résztvevőit 1944. szeptemberében „begyűjtötték”.

⁴ Bonhoeffer sógora, Dohnányi Ernő híres magyar zongoraművésznek és zeneszerzőnek, Bartók és Kodály barátjának és akadémiai tanártársának a fia.

⁵ SD = Sicherheitsdienst = biztonsági szolgálat = politikai rendőrség.

⁶ Bajor Erdő-hegység, Dél-Csehország és a Duna között.

⁷ SS-Standartenführer und Regierungsdirektor

⁸ Kassától Ny.-ra.

⁹ A háború alatt a katonai elhárítás parancsnoka, majd a Hitler elleni egyik összeesküvő csoport vezetője.

„...álta a viharokat”*

– Elhangzott a Kossuth adón, 1995. március 6-án –

Lengyel Anna: Az evangélikus félóra vendége id. Kende György nyugdíjas lelkész. Tudni kell róla, hogy sok megaláztatásban, mellőzésben volt része, de állta a viharokat. Sorsa tanulságos, véleményére pedig oda kell figyelni.

Kende György: 44-ben kerültem Kelenföldre. A barátságunk Ordass Lajos és a család között változatlanul megvolt és mikor ő „ütköző személlyé” vált, természetesen adódtak olyan problémák, amelyek nemcsak Ordass Lajos személyét terhelték. Így került Keken András is 50. március 29-én az Andrássy útra, másnap pedig én kerültem sorra az Andrássy útra és ott töltöttem 21 napot.

L. A.: Ez teljesen váratlanul jött?

K. Gy.: Ez váratlan volt. Ordass Lajos sejtette, hogy velem valamit fognak csinálni, mert annyira útban volt.

L. A.: De Önök nem sejtették.

K. Gy.: Nem, nem... Azt tudtuk, hogy Ordass Lajos munkatársai közé tartozunk, sőt barátság köteléke fűz egybe, de hogy eddig megy a szorítás, erre nem számítottunk. Kérdés, hogy mi legyen velünk: Keken Andrással és velem, Kende Györggyel. Mégis a Fő utcai intézetből nem lehet csak úgy szabadon engedni. Tehát mint demokrácia-ellenes személyek kerültünk Kistarcsára. Érkezésünk után nem sok idővel vette át az ÁVO a kistarcsai internálótábor vezetését. Szóval új helyzetbe kerültünk, mi már nem élveztük a „szürke rendőröknek” az uralmát, amikor lehetett csomagot küldeni, meg havonta egyszer kabaréestet is tartottak az internáló táborban. Hat hónapi internálás után szabadon engedtek.

L. A.: Leakasztott egy képet a falról, amikor elkezdtek a beszélgetést, mert azt mondta, hogy ennek a képnek lesz jelentősége beszélgetésünkben. Ezen egy vityiló van, ahová Önök ki lettek telepítve.

K. Gy.: Igen. Ez a Békés megyei Kamut községnek egy cselédlakása, földes padlóval, nagyon jó búboskemencével, de nyitott konyhával. Ez volt a mi menedékhelyünk a kitelepítés idején.

L. A.: A kistarcsai internálásból való szabadulás és a kitelepítés között mennyi idő telt el?

K. Gy.: Kérem szépen, októberben volt a szabadulás, és májusban került sor az internálásra. Hála Istennek, hogy helyet kaptunk ezzel a sommás lakással.

L. A.: Amit a képen mutatnak?

K. Gy.: Amit a képen mutatunk, igen. Van egy nyári képen is, ez egy idillikus hely. Volt olyan is kérem szépen, hogy egy ezredes egy deszka tyúkólba telepítettek be, amire azt mondta a Hatóság, hogy lakható...

L. A.: Mennyi idősek voltak a gyerekek?

K. Gy.: A gyerekek? Kettő járt iskolába: a Guszti, ez a középső fiúnk és a nagyobbik, a Gyuri. A kislány otthon volt. Ő volt a kis libapásztor, a házimunkában segítő, az anyja mellett lévő, mert én akkor és azután beszegődtem Tarnócára,

*Magnófelvételenről

nem bojtárnak, de elmentem arató munkásnak. Balogh Sándor kanász volt a tanácselnök. Hát el lehet képzelni, hogy ez a sok kitelepített minék volt kitéve....

L. A.: Milyen derűsen tetszik mindezt mondani. Tessék mondani, szóval az Andrássy út 60-ban, Kistarcsán nagyon durva volt a bánásmód?

K. Gy.: Az emberi méltóságot megalázó volt.

L. A.: Mint pap, hogyan tudja ezt megemészteni?

K. Gy.: Kérem szépen, a Bibliának két nagy tanítása van. Egyik a *bűn*, ez az amit nem veszünk elég komolyan, a másik a *kegyelem*. Az, ami emberi méltóságot megalázó és gyalázó volt, az a bűn rovatába tartozott, emberi dolog. Hogy kiből mi tör elő, lesz valósággá, azt senki nem tudja. Mindenesetre itt a pszichológiától őrzöm magamat, mert a pszichológia feloldja a bűnnek a terhét. És ez ma, sajnos, sok helyen látszik, termi is a gyümölcsseit, ne csodálkozzunk azon a sok rablógylókosságon, tolvajláson, panamán, sikkasztáson stb. stb., amivel a sajtó úgy tele van. Ez a bűn. Ez a Bibliának a magyarázata. Ez egy olyan világ, amiben megváltásra van szükség. Tehát újjá kell lenni az embernek. *Nem új törvényekre van szükség, hanem új emberekre van szükség.*

L. A.: S ezt így lezárta magában?

K. Gy.: Lezártam. Nem kapcsolódom már mai dolgokhoz. Jó, az ember újságot olvas, televíziót néz, rádiót hallgat, lát is, de nem borítja fel a lelki egyensúlyomat. És azt hiszem, ez ma nagyon nagy dolog.

L. A.: Egy kérdésem van még a múltra vonatkozóan. Ön mondta, hogy három kicsi gyermeke volt. Mit adtak enni a gyerekeknek a kitelepítésben?

K. Gy.: Kérem szépen, először is én dolgoztam, és kaptunk krumplit. Ott a Békés megyei lelkészek megállapodtak abban, hogy a kitelepített Kende családot gyerekeivel együtt hordozzák. Ez azt jelentette, hogy a különböző gyülekezeti lelkészek be voltak osztva: ezen a héten te mégy ki Kamutra és viszed azt, amit viszel. Tehát tej, tejföl, kenyér, liszt, cukor, úgy, ahogy az Őszövetség szól arról, hogyan táplálta Isten a hollókon keresztül az óveit. És kérem nem volt kivétel, még Mekis Ádám esperes is jött, akivel egy évfolyamban jártunk.

L. A.: Meddig tartott ez a kitelepítés? Mikor kerültek vissza?

K. Gy.: Úgy volt, hogy 52-ben jött a főtörzsőrmester úr Mezőberényből, ő volt a végrehajtó, hozta a mentesítést. Volt egy kérdése, amire válaszolnom kellett: hova megyek? „Sehova. Lakásom nincs, helyem, földem nincs, itt én megvagyok, amíg innen tovább nem tesznek.” Két és fél évet húztunk még rá Kamuton, akkor ugye betagosították a tsz-be. Mondta, hogy keressek valahol menedéket. Így egy kelenföldi asszonytestvérünk, Bindermann néni ajánlotta fel a maga piliscsabai deszka-nyaralóját.

L. A.: És az egyházi szolgálatba is visszavették?

K. Gy.: Nem... nem... „Pettyes ember” voltam kérem, úgy mondom, de győzött az erkölcsi igazság.

L. A.: Ekkor került Kelenföldre?

K. Gy.: Ekkor kerültem Kelenföldre, a forradalmat már itt éltem át. A család még kint volt Piliscsabán.

L. A.: Akkor lelkészként dolgozott...

K. Gy.: Akkor szolgáltam lelkészként, sőt egy nagyon nagy feladatot is kaptam: a Lutheránus Világszövetség segélyakcióját kellett bonyolítanom.

L. A.: És meddig tartott ez?

K. Gy.: Ez 61. október 31-ig.

L. A.: És akkor jöttek az újabb tárgyalások, amiért „pettyes” tetszett lenni?

K. Gy.: Nem volt tárgyalás. Inkább ez volt az új döntés: „vedd tudomásul, ha itt ezt elfogadod, meg van oldva, ha nem, akkor mehetsz, ahova akarsz.”

L. A.: Ez politikai döntés volt?

K. Gy.: Ez az államhatalom döntése volt, amit az egyháznak kellett végrehajtani, nehogy egyházi üldözésnek látszódjék. Jól tudjuk, az egész Ordass per, az kérem, egy színjáték volt...

L. A.: No most, nem tetszett elfogadni a kistarcjai szeretothont. Mi lett akkor?

K. Gy.: Akkor addig jutottunk a tárgyalással, hogy három hónap próbaidőre elmegyek. Akkor Budapesten, Kelenföldön laktunk. El akarom mondani, hogy az nem lelkészi állás. Ott gondnoknak kell lenni, akinek éppen úgy kell érteni a főzéshez, az anyagbeszerzéshez, betegápoláshoz, jószághoz, kerthez stb. stb. Jó, feltaláltam magam, nem voltam tértlen, nem ültem le az irodába duzzogva, hogy kérem, ez nem lelkészi állás. Csináltam, mert emberek voltak rám bízva, akiket ki kellett szolgálni, orvosi ellátásban részesíteni, de három hónap múlva megmondtam, „kérem ez nem lelkészi állás”.

L. A.: Akkor mi lett?

K. Gy.: Akkor mi lett? „Mehetsz, ahova akarsz.” Úgyhogy végül is ez volt az egyházi száműzetésemnek ideje, amikor nem a lelkészi oklevelet, gyülekezeti munkát vették számon, hanem az adottságokba kapaszkodtak: „nagyon jól végezted ezt, azt, amazit. Intéztél mindent, maradj csak ott.”

L. A.: S akkor ott is maradt a kistarcjai otthonban?

K. Gy.: Ott, igen. Egy évig még mindig Budapestről jártam ki, de végül azután Káldy Zoltán azt mondta, hogy az otthonvezetőnek kint kell lagnia. Hát ez volt az én egyházi száműzetésem. Ez tartott 1982. májusáig. Szóval, ahogy egész életutamon az volt a tapasztalat sok megoldhatatlannak látszó helyzetben, sötétségben, de sosem reménytelenségben: élő Urunk van, élő Istenünk van, Isten pedig nagyobb, mint én vagyok. Hogy Ő mit rejteget, mit tartogat velem kapcsolatban, mint jót, azt Ő tudja.

L. A.: 82-ben Ön elment nyugdíjba, de nem nyugszik, hála a jó Istennek. Mi az, amit szeretne elérni azzal, hogy még mindig nem nyugszik?

K. Gy.: Semmiféle pozícióra nem törekszem. Nekem törvényességi igényeim vannak. Elképzelhetetlen, hogy az egyház ezzel a kérdéssel ne álljon szembe.

L. A.: Ezen azt kell érteni, hogy az elmúlt évtizedeket rendbe kellene tenni? Ezen tetszik munkálkodni?

K. Gy.: Kérem szépen, közben megalakult az Ordass Lajos Baráti Kör éppen azzal a céllal, hogy az egyházban a törvényesség, az alkotmányosság, a szabad vallásgyakorlás és a lelkiismereti szabadság szóhoz jusson.

L. A.: Mikor alakult az Ordass Lajos Baráti Kör?

K. Gy.: 89-ben. És van egy általános törekvés is. Maga az egyház is az 50 évnek a történetét meg akarja íratni.

L. A.: Önök az utolsó mohikánok, akik még ezt elmondhatják.

K. Gy.: Igen.

L. A.: Hajlandók erre?

K. Gy.: Hajlandók vagyunk megírni a történetet. Ebben a tekintetben már tettünk is kezdeményező lépéseket. Gyűjtjük az anyagot.

L. A.: A Keresztyén Igazság mikor alakult?

K. Gy.: A Keresztyén Igazság régen alakult. Még dr. Pröhle Károly, az idős és Karner Károly, ők voltak a Keresztyén Igazságnak az elindítói. Azután 45-től szünetelt az újság és most kezdtük el újfent a régi címmel, sokkal kevesebb munkatárssal, mint abban az időben, mert akkor a Baráti Mozgalom állt a Keresztyén Igazság mögött és jelentős teológiai hatást gyakorolt az egyházban. Hogy egy ilyen teológiai hatásra mennyire lenne szükség, arról lehetne nyugodtan beszélgetni, mert ugye itt is vannak problémák. Súlyos problémák. Éppen a tanári kar: kiöregsznek mind a régi tanárok, és hát az újak nincsenek még annyira felvértezve a tudománnyal, hogy szakszerű, felelős előadással szolgáljanak. Kényszerhelyzet törvényt bont, tehát azokat kellene alkalmazni, behívni vagy előadás-sorozatokat tartani, akik mégis valamennyire járatosak a tudományban abban az ágazatban.

L. A.: A Keresztyén Igazságban ilyen munkák is vannak, tehát teológiai munkák, közelmúltunk történelmét feltáró munkák...

K. Gy.: Közegyházi dolgok. Azt mondjuk, hogy egyháznak egy igen komoly rétege az intelligencia. Az intelligencia pedig az 50 év terhét hordozta és sokan elszakadtak az egyháztól. Tehát nagyon is szemmel kell tartani az egyháznak ezt a rétegét. Az 50 év alatt mindenki tanult, de nem teológiát. Még az Istent is elfelejtették sokan. Ezért van az egyháznak ma különösen nehéz helyzete. Itt lelkészekre van szükség és pediglen alapos képzettséggel, tántoríthatatlan hűséggel. Bizalom nélkül nem megy semmi. Sem a kormányzatnál, sem a helyi hatóságoknál. Bizalom kell! Mi munkálja a bizalmat? Az, hogy öljük egymást? Rágalmazzuk egymást? Eljárásokat indítunk egymás ellen? A bizalmat aláássuk? Nincs tragikusabb, minthogy az emberi szó hitelét veszti. Új úton járunk. Sok mindent elhordozunk azért, hogy még az egyházban maradjunk. Mert van egy történeti Magyarországi Evangélikus Egyház, aminek pontosan most, amikor az egyház számára a szabad igehirdetés lehetősége fennáll, most volna igen nagy jelentősége sónak lenni. Parányi részecské a só, de ízt ad...

*

Amint a Lp. 1995/1.-ben közöltük, id. Kende Györgyöt 60 éve ordinálták.

A teológia szomszédságában

-bnomls

SZEBIK IMRE:

A pedagógia teológiai háttere

Éppen
Székely

Előadás az Evangélikus Kollégiumok Országos Találkozásán, Nyíregyházán, 1995. április 11-én

Beevezetéként: 1989-ben kaptuk vissza első középiskolánkat, a híres budapesti (fasori) evangélikus gimnáziumot, azóta pedig újabb hetet. Nyilvánvaló a kihívás, miben más az evangélikus gimnázium, mint a katolikus, mint a református, ill. az állami gimnáziumok? E mostani együttlétünk talán erre a kérdésre kísérrel meg választ adni.

I. BIBLIAI MOZAIKOK

A görög nyelvben négy szó található, amely a pedagógiához közel áll, és az Újszövetségben is előfordul. Vegyük sorjában ezeket:

paidagogos: (jelentése: nevelő, gyermekgondozó; Jézus korában általánosságban rabszolga, aki a gyermek „alaki” nevelésével bízott meg a gyermek nagykorúságáig.

Az Újszövetségben olvasható:

1Kor 4,15: „*Ha tanítómesteretek sok ezer volna is a Krisztusban, atyátok azonban nincs sok: mert az evangélium által én vagyok a ti atyátok a Krisztus Jézusban.*”

Gal 3,24–25: „*Tehát a törvény nevelőnk volt Krisztusig, hogy hit által igazuljunk meg. De miután eljött a hit, többé nem vagyunk a nevelőnek alávetve.*”

paideia: nevelés, tanítás, fegyelmezés, intés, oktatás, képzés

Zsid 12,5: „... és elfeledkeztetek a bátorításról, amely nektek mint fiaknak szól: „*Fiam, ne vesd meg az Úr fenyítését, és ne csüggedjél, ha megfedd téged!*”

Zsid 12,7–8: „*Szenvedjétek el a fenyítést, hiszen úgy bánik veletek az Isten, mint fiaival. Hát milyen fiú az, akit nem fenyít az apja? Ha pedig fenyítés nélkül maradtok, amelyben mindenki részesül, fattyak vagytok, nem pedig fiak.*”

Zsid 12,11: „*Pillanatnyilag ugyan semmiféle fenyítés nem látszik örvendetesnek, hanem keservesnek, később azonban az igazság békés gyümölcsét hozza azoknak, akik megedződtek általa.*”

2Tim 3,16: „*A teljes írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a fedésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre.*”

paideutés: nevelő, oktató, tanító (A hangsúly a rendreutasítás árnyalatain van. Erre utal

Zsid 12,9: „*Azután: testi apáink fenyítették minket, és tiszteletben tartottuk őket, nem kell-e sokkal inkább engedelmeskednünk a lelkek Atyjának, hogy éljünk?*”

paideuó: nevelni, tanítani, oktatni, fegyelmezni, utat mutatni.

Acta 7,22: „*Megtanították Mózeszt az egyiptomiak minden bölcsességére, és kiváló volt mind szavaiban, mind tetteiben.*”

Acta 22,3: „*Én zsidó ember vagyok, a ciliciai Tarsuszban születtem, de ebben a városban növekedtem fel; Gamáliél lábainál kaptam nevelést az ősi törvény szigora szerint, és én is így rajongtam Istenért, ahogyan ma ti mindnyájan.*”

2Tim 2,25: „...*aki szelídséggel neveli az ellenszegülőket, hátha az Isten megadja nekik egyszer, hogy megtérve megismerjék az igazságot.*”

Titus 2,12: „...*Megjelent az Isten üdvözítő kegyelme és arra nevel minket, hogy megtagadva a hitetlenséget és a világi kívánságokat, józanul, igazságosan és kegyesen éljünk a világban.*”

Zsid 12,10: „*Mert ők rövid ideig, a saját elgondolásuk szerint fenyítették, ő pedig javunkra teszi ezt, hogy szentségében részesüljünk.*”

1Kor 11,32: „*De amikor az Úr ütélt minket, akkor nevel, hogy a világgal együtt el ne vesszünk.*”

2Kor 6,9: „...*mint ismeretlenek és jól ismertek, mint halálra váltak, és íme, élők, mint megfenyítettek és meg nem ölték,*”

1Tim 1,20: „*Ezek közül való Hümenaiosz és Alexandrosz, akiket átadtam a Sátánnak, hadd tanulják meg, hogy ne káromolják az Istent.*”

Lukács 23,16 és 22: „...*megfenyítem tehát, és elbocsátom.*” „*Ő azonban harmadszor is odafordult hozzájuk: „De hát mi rosszat tett ez? Nem találtam benne semmiféle halált érdemlő bűnt: megfenyítem tehát és elbocsátom.*”

A fentiek nyilvánvalóvá teszik, hogy az Újszövetség nem mellékesen szól a pedagógia és a pedagógus jelentőségéről. Az már a görög nyelv érdekessége, hogy a gyermek szó jelentése így hangzik: padion, pais, paidos, amelyek egyértelműen emlékeztetnek a paidagogossal való rokonságra.

Összefoglalásként:

a) A keresztyén hit ismeret is, amelyet meg kell tanítani a gyermekkel. A hit hallásból van, a hallás Isten igéje által (Róm 10,17).

b) A keresztyén hit életforma, amelyet a gyermek elé kell elni szülőnek és pedagógusnak egyaránt.

c) A keresztyén hit Isten ajándéka, az úton járás küzdelem, ezért szükséges a feddés és az intés, a biztatás és a rákbízottakért való imádság.

d) A pedagógusnak tudnia szabad, hogy ő csak eszköz Isten kezében, de fontos eszköz, aki a gyermek lelkének húrjain játszik. Az Istent dicsérő dallam megszületése azonban Isten ajándéka a gyermek lelkében.

Az Újszövetség ismer más szavakat is a tanítás megjelölésére. Közülük a mathéteuó kiemelkedően fontos. Jelentése: tanítvánnyá tesz, megtanít.

Mát 28,19: „Menjete el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében.”

Acta 14,21: „Miután hirdették az evangéliumot ebben a városban, és sokakat tanítvánnyá tettek, visszatértek Lisztrába, Ikóniumba és Antiókhiaiba.”

Máté 13,52: „Ő pedig ezt mondta nekik: „Tehát minden írástudó, aki tanítványává lett a mennyek országának, hasonló ahhoz a gazdához, aki újat és jót hoz elő éléskamrájából.”

Máté 27,57: „Amikor beesteledett, eljött egy Arimátiából való gazdag ember, név szerint József, aki maga is tanítványa volt Jézusnak.” (Titkos tanítvány még: Nikodémusz; az éj leple alatt lopakodott Jézushoz.)

– *mathétész*, a főnévi formája: tanuló, tanítvány, valakinek a híve, követője.

Máté 10,24: „A tanítvány nem feljebbvaló a mesterénél, sem a szolga az uránál.”

Lk 6,40: „A tanítvány nem feljebbvaló mesterénél; aki pedig teljesen felkészült, az lesz olyan, mint a mestere.”

Jn 15,16: „Nem ti választottatok ki engem, hanem én választottalak ki, és rendeltelek titeket arra, hogy elmenjetek és gyümölcsöt teremjetek, és gyümölcsötök megmaradjan, hogy bármit kértek az Atyától az én nevében, megadja nektek.”

Máté 10,1: „Magához hívta tizenkét tanítványát, és hatalmat adott nekik a tisztátalan lelkek felett, hogy kiűzzék azokat, és gyógyítsanak mindenféle betegséget és erőtlenséget.”

Máté 11,1: „Amikor Jézus bevégezte a tizenkét tanítvány útbaigazítását, továbbment onnan, hogy tanítson és igét hirdessen a városokban.”

Máté 8,21: „Egy másik tanítvány pedig ezt mondta neki: „Uram, engedd meg, hogy előbb elmenjek, és eltemessem az apámat.”

Mát 13,10: „A tanítványok odamentek hozzá, és megkérdezték tőle: „Miért beszélsz nekik példázatokban?”

Lk 6,17: „Azután lement velük, megállt egy sík helyen, vele együtt tanítványainak nagy sokasága és nagy néptömeg egész Judeából, Jeruzsálemből, a Tenger-mellékéről, Tiruszból és Szidonból. Azért jöttek, hogy halgassák őt, és meggyógyuljanak betegségeikből.”

Jn 6,66: „Ettől fogva tanítványai közül sokan visszafordultak, és nem jártak vele többé.”

– *mathétéria*: a mathétész nőnemű megfelelője, nőtanítvány, Jézus női követője.

Acta 9,36: „Joppében volt egy nőtanítvány, név szerint Tábita, ami azt jelenti: Dorkász, vagyis Zerge. Ez a nő sok jót tett, és bőven osztott alamizsnát.”

Témánkhoz tartozik Jézus következő kijelentése is: „Aki vallást tesz rólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt. Aki megtagad engem az emberek előtt, én is (kénytelen leszek) megtagadni az én mennyei Atyám előtt.” (Mt 10,32–33).

Ez az evangéliumi ige különösen hangsúlyossá teszi a hit megvallását, a hit stafétabotjának továbbadását, eszchatológikus következménnyel.

(S végül) Pál igéjét idézem: „Nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az, minden hívőnek üdvösségére, elsőként zsidónak, de görögnek is. Mert Isten a maga igazságát nyilatkoztatja ki hitből hitbe, ahogyan meg van írva: Az igaz ember pedig hitből fog élni.” (Róm 1,16–17).

Péter első levelében így olvassuk: „Minden igyekezetetekkel törekedjete arra, hogy a hitetekben mutassátok meg az igaz emberséget, az igaz emberségben ismeretet, az ismeretben önruralmat, az önuralomban állhatatosságot, az állhatatosságban kegyességet, a kegyességben testvéri szeretetet, a testvéri szeretetben pedig minden ember iránti szeretetet.” (1Péter 1,5–7).

E szakasz Károli szerinti fordításában ez áll: a hitetek mellé ragaszatok tudományt. (1Pét 1,6).

Összefoglalásként:

1. A tudománynak önmagában van értéke, szükséges a terjesztése. Ez magában foglal minden jellegű, rangú és tartalmú tudományt.

2. Minden tudomány emberségben gyarapít, ismeretben gazdagít, közelebb vihet Krisztushoz.

3. Az ismeretátadás mellett (oktatás) a nevelés célja: a gyermeket Jézus tanítványává formálni.

4. E nevelésnek földi és örökkévaló távlatai vannak. Az üdvösség, a Krisztussal járás a földön kezdődik. Ez az életstílus boldog élet, kiegyensúlyozott élet, megbocsátásban gyökeröző „kegyelmi állapot”, Istentől kapott, a bűn mélységeitől megmentett élet.

Ha az ifjú ezt felismeri, elfogadja, mint a kinyújtott kéz az ajándékot, akkor a legnagyobbat kapta, amire elvezethettük, és amit neki Isten kínál.

II. EGYHÁZTÖRTÉNETI MOZAIKOK

A reformáció elterjedése magával hozta a hitújítás szellemében működő iskolák létrehozását. Hadd utaljunk ezen a helyen a Bártfán 1532-ben, Besztercebányán 1537-ben, Sopronban 1557-ben, Pozsonyban 1606-ban megnyílt gimnáziumainkra. Az első magyar nyelvtant Sylvester János sárvári újszövetségfordító készíti el, iskoladrámákat ír Sztáray Mihály prédikátor, az első magyar olvasókönyvet a soproni evangélikus orvos, Frankovics Gergely teszi közzé. Az első magyar nyomda 1539-ben Újszigeten evangélikus kézben működik. A reformáció idején 29 nyomda közül 28 evangélikus irányítású.

Ha a német földön indult reformáció hatását nézzük, méltán állapíthatjuk meg, hogy a földi hivatás magas piedesztálra helyezéseivel, hogy ti. a lelkiismeretesen végzett munkateljesítés istentisztelet – sokkal inkább, mint a lélektelenül elmondott imamormolás – egyszerűben megszaporodott Wittenbergben a pékek és csizmadiaák, szabók és legfőképpen a nyomdászok száma. A reformáció ugyanis hallatlan mennyiségű könyvet, iratot adott ki, úgyannyira, hogy a 16. század második felében Wittenberg lakosainak a 2/3-a nyomdászattal foglalkozott.

A reformáció a szellemtörténet, a tudományok szabad művelése területén – gondoljunk Giordano Bruno megégetésére – hatalmas lendülettel segítette elő mind a természettudományok, mind a humán szféra előretérését, és szolgálta a tudományok gazdag tárházába való betekintés feltételeinek biztosítását. A tudós Melancthon Fülöp, Luther munkatársa 19 nyelven beszélt, 21 évesen lett wittenbergi professzor.

Luther állásfoglalása:

1. Különbséget tesz világi és keresztyén nevelés között, ahogy van e világi igazság és ettől különbözik az evangélium igazsága. Ugyanakkor biztat az energikus, életközeli, konkrét nevelésre, a nevelés jó cselekedeteire. Ez az intés azonban sohasem lépheti át a szabad, a természet törvényeiben gyökerező felelősséget.

Így találja meg a nevelés a keresztyén teológián és igehirdetésen belül a maga helyét, és a keresztyén hit horizontján belül marad.

2. Az evangélium speciális jelentősége nem abban áll, hogy normákat ír elő, és utat mutat, amelyeket meg kell valósítani. A „Mit kell tennem?” – kérdést a pedagógusi nevelő értelemnek kell megválaszolnia.

3. Nem lehetséges Luther szerint keresztyén pedagógiai rendszert felvázolni.

4. A keresztyén feladat nem a keresztyén rendszer kidolgozásában áll, hanem ennél sokkal szerényebb. Éspedig:

a) A nevelő intésében és a tanuló jóra törekvésének meg erősítésében,

b) A kísértések közti megállás segítése pedagógusi pályafutása során,

c) A keresztyén hitben való nevelésről és tanításról való gondoskodás,

d) A nevelő segítése pedagógiai feladatának betöltésében.

5. Luthernek a látása, ideológiájától mentes nézete a maga korában újszerűnek számított. Luther ismeri az emberi nevelés tudást adó és személyiségformáló lehetőségének határait és teológiái látásul vallja ugyanakkor, hogy a pedagógiai tevékenység istentisztelet.

6. Más Luther véleménye a keresztyén hit és erkölcs tanításáról, ahol az adekvát pedagógiai kategóriák alkalmazásának segítségével lehet teológiai reflexiókat artikulálni és megfogalmazni.

Hazánkban az ellenreformáció korszaka után II. József az edictum tolerantiae kiadásával biztosította a protestánsok templom- és iskolaépítő kezdeményezéseinek megvalósulását. Ahol 100 evangélikus család élt egy településen, megindulhatott az iskolaépítés is. Egy év alatt 76 iskola épült. Az evangélium felismert igazságának hirdetése mellett a művelt emberfők képzése volt a vonzó és elismerést kiváltó protestáns egyház szolgálatában.

Elég, ha arra utalunk, mekkora veszteség érte egyházunkat 1920-ban, a Trianonban megkötött szerződés után. Elcsatoltak tőlünk 931 elemi iskolát, 8 gimnáziumot, két teológiai, egy jogi akadémiát, híveink száma 1,3 millióról 472 ezerre zsugorodott.

Iskoláink száma 1941-ben a következő volt: általános iskola: 523, középiskola: 19, egy evangélikus teológiai fakultás és egy evangélikus jogakadémia.

Reményik Sándor: A templom és az iskola című versének refrénje végigkíséri az evangélikus közgondolkodást: Ne hagyjátok a templomot, a templomot és az iskolát... E gondolat dübörgött az 1980-as évek végén, amikor hatalmas küzdelem végkifejletében visszakaptuk az első, az egyezmény ellenére elorozott gimnáziumot, a budapesti fásori középiskolát, s azóta Isten ajándékaként további hetet.

III. NAPJAINK TÁVLATAI

Ha végkifejletében akarjuk egybevetni mostani megbízatásunk lényegét, három szóban sűrítethetjük:

1. *Nevelés*, amelynek lényege a tanuló növekedésének elősegítése a tudomány ismereteiben, emberségben, azaz személyiségének kiteljesedésében, s végül növekedés a Krisztus ismeretében.

2. *Kihívás* (Challenge, Herausforderung), követelményeknek való megfelelés.

Kérdéseink: mit kíván a fiattól az élet, és saját maga elvárása?

mit követel a környezet, a társadalom?

mit kíván Isten, a lelkiismerete?

3. *Világnézet* –

Istenről, aki irgalmas Atya, mint Teremtő, mint Megváltó és mint Szent Lélek

Emberről, aki egyszerre nagyrahitott – nem sokkal kisebb Istennél, és ugyanakkor esendő, korlátaiba ütköző, megváltásra szoruló ösztönei, indulatai, énéssége és örök lázadását következtében.

THIERING ETELKA:

Nevelés, oktatás, pedagógus (nevelő)

Az oktatás és a nevelés – kimondva-kimondatlanul – minden korban központi probléma. En egyértelműen a *nevelést* tartom fontosabbnak. Napjainkban különösen.

Oktatás vagy nevelés? Oktatás és nevelés?

Nevelés és oktatás?

Nem mindegy, hogy milyen sorrendben használjuk a két fogalmat. Mindenkorai sorrendjük fontossági sorrendet is kifejez. Kapcsolatuk dialektikus. Egyik sincsen a másik nélkül. A kettő együtt hat az egész emberre. Az iskolában gyakorlatilag az oktatást, a tanítást tartják meghatározónak. A készségfejlesztés, a képességek kibontakoztatása, a tudás megszerzése áll a középpontban. De az oktatás körülményeivel, hogyanjával, módszereivel, „külsőségeivel” is nevelünk. Az eredményes oktatás feltétele bizonyos neveltségi szint.

Miért vannak annyira eltérő pedagógiai törekvések a világon? Van-e, milyen eredménye van az iskola és a pedagógus munkájának? Egyáltalán milyen követelményeket lehet és kell állítani? Az iskolát éltető és azt körülvevő társadalom állandó változásai világszerte magukkal hozzák azt az igényt, hogy az iskola is változzon. De vajon a társadalmi változások minden esetben pozitív irányban befolyásolják a mindenkorai iskolát, az oktatási és nevelési rendszert?

Világról, amely örök, mint Isten, aki teremtette, és megújulásra szorul, mint az ember. Véges és törekeny, s ezért nem tudja befogni a Végtelet és a tökéletest.

Kultúráról, amely koordinátarendszerünk, melynek értékei a keresztyén humanizmus értékeiből tevődnek össze.

Erkölcscről, melynek önmagában van értéke egy erkölcs nélküli világban, mert megismertet a jó és rossz, az igaz és hamis tartalmával.

Jövőről, melyről némelyek állítják, hogy nincs (no future), mások keseregnek miatta. Mi felelősséget vállalunk alakításáért Istenre nézve.

A neveléshez tolerancia szükséges és motiváltság. Miért érdemes tanulni? Miért érdemes keresztyénnek lenni, mit jelent az evangélikus tradíciót továbbápolni és terjeszteni?

A válaszok a pedagógus és lelkész gondolatartományában érlelődnek és bölcsességgel párosulva szólnak meg ajkán.

Mi az a speciális oktatás- és neveléstartomány, ami csak egyházi iskoláinkban található meg?

a) Egyedül az egyházi gimnáziumokban folyik rendszeres hitoktatás. Aki a keresztyén teológiával alapszinten meg akar ismerkedni, ezt az egyházi gimnáziumokban – és csak itt érheti el. Ennek a követelménynek meg kell felelnünk. Ma még csak kitűzött cél inkább, mint megvalósult tény.

b) Az egyházi iskola spirituális légköre kívánalom és magától értetődő. Ennek a feltételei megteremtése ma még folyamat, de jó úton járunk.

c) A keresztyén kultúra irodalmi, képzőművészeti és zenei kincseinek ismertté tétele az egyházi iskolában evidencia. Kötődés és ihlet a Biblia a művész számára éppúgy, mint az irodalmár és a történész hivatkozása a Szentírás megfelelő passzusaira. Erre a tanárnak belső készletét kell kapnia felülről.

d) Más erkölcsiség következik az Isten által meghatározott, igéje elkötelezettségében élő tanár és diák életében. Nem a gögösség fenséges magaslatáról lenéző, hanem az isteni kegyelembe fogódzó keskeny ösvényen járás, a Krisztus keresztyén néző tanítvány tanúságtévő életfolytatása ez a 20. századvég nyugtalan, mindig kereső és tévován bizonytalan éthoszt magáénak valló világában.

Ha iskoláink ezen kihívásoknak meg tudnak felelni, ha holdudvarukban tisztább erkölcsiség, igazabb emberség, magasabb szintű tudás és szent istenfelelem tapasztalható, nem kell félve gondolnunk a fogó tinédzser korosztály számbeli apadására, mert értékeink nemesfém ragyogásukkal kellő számú tanulóat vonzanak ősi alma matereink megszentelt falai közé

A tudás – mint az oktatás-tanítás eredménye – többé-kevésbé konkrétan és objektíven mérhető. De mennyire eredményes a nevelés? Mennyi idő alatt lehet megfogható eredményt, jó neveltségi szintet elérni? Milyen szintről indulunk? Ki és hogyan tudja mérni? Mérhető-e egyáltalán?

Átmeneti korszakban vagy válságban van a pedagógia, az oktatás, a nevelés?

Néhány gondolat az oktatásról

Az oktatás a tárgyi tudás közvetítése, a mindenkorai tananyag megtanítása. A neveléssel szemben az oktatás kap nagyobb hangsúlyt, hiszen a tárgyi tudás viszonylag objektíven mérhető, és a tudás „belépő” az Életbe. A tudást várja el a társadalom, a szülői ház és maga a diák is.

Az életben a használható tudás a fontos. De *mi* a használható tudás? A felvételi vizsgán az ott megkövetelt tudás. Munkába álláskor a mindenkorai igények. A különböző foglalkozások eltérő jellegű és mélységű tudást igényelnek. Mi az általában megkövetelhető, elvárható általános műveltség, amire mindenkinek szüksége van? Milyen módszerrel és milyen mélységben oktassunk? Még hosszan lehetne sorolni a felvetődő problémákat. Van-e egyáltalán viszonylag megnyugtató válasz? Ahogyan a történelmi, politikai, gazdasági, erköl-

csi helyzet változik, úgy változik az ezekre a kérdésekre adott válasz is. Pedig valami maradandó, általános érvényű magnak kell(ene) lennie.

Ha egy-egy kiemelt tárgy vagy tantárgycsoport van túlsúlyban, szakbarbárokat nevelünk. Az sem mindegy, hogy milyen arányban van a humán és a reál jellegű tudás. Nagyon elszomorító, ha a „bevéghető”, megtanulható reáltudás csak teljesítményre éhes, az anyagiakat halmozó, hideg fejjel és csupán ésszel gondolkodó emberek kezében, azaz fejében van. Érző és megértő embereket kell felkészíteni az Életre. A humán tárgyak, mint az anyanyelv és irodalom, a történelem, a hit- és/vagy erkölcsstan, a művészeti tárgyak elsősorban az erkölcsi arculatot, a belső embert formálják. Úgy kell oktatnunk, hogy érző, megértő, a másik emberrel toleráns nemzedéket neveljünk.

Az erkölcsi arculat a fontosabb, nem a megszerzett tudás. Egy primitív, erkölcsileg alacsony fokon levő – bár nagy tárgyi tudással rendelkező – ember sokat rombolhat. A másokra tekintettel nem levő, hideg fejjel gondolkodó, csak magára gondoló, törtető ember kezében nagyon veszélyessé válhat bármilyen tudás. A kevesebb tárgyi ismerettel rendelkező, de melegszívű ember ugyanakkor sokkal többet, jobbat, hasznosabbat tehet mások és a maga javára is.

Mi a nevelés szerepe?

A nevelés az egyéniség kibontakoztatása, a pozitív erkölcsi tulajdonságok és magatartásforma, az általános érvényű örök emberi erkölcsi törvények, a mindenkor érvényes emberi normák elfogadásának kialakítása. A nevelés mehezen megfogalmazható, de megérthető. Emberi érzelmeken keresztül, lélektől lélekig hat igazán.

Nincsen nevelés személyes példaadás nélkül. A tanár, a szülő és a társadalom egyaránt nevel. A társadalomban mi emberek egymás mellett és egymással élünk, mindig hatunk egymásra, így egymást is neveljük.

Az iskolai nevelés magában foglalja az oktatást és mindenkor a nevelés eszköze is. A tanár szakorái megtartásának mikéntjével, viselkedésével, stílusával, következetességével, felkészültségével vagy felkészületlenségével is maradandóan hat tanítványaira, tehát nevel. Csak akkor képes pozitívan hatni tanítványaira, ha maga is a megkövetelt pozitív erkölcsi normák szerint él.

A helyes erkölcsi normákat belülről kell elfogadni és sajátunkká tenni. Meggyőződésből kell azok szerint élni. Erővel, hatalommal, parancsszóval csak látszateredményt lehet elérni, amely csupán ideig óráig tart. Ha már nem érvényesül a pozitív tanári, szülői, társadalmi ráhatás, minden jó leperoghet az emberről, és belső indíttatás híján kiütközhet a durva, primitív, erőszakos ember.

Mindinkább azt tapasztalom, hogy egyre több diák csak azon tanárok szavára figyel, akiket a tanítási órákról ismer, a többi tanár szinte nem is létezik számára. Mind kevesebb diák tartja be a mindennapi együttélés alapvető szabályait. Mind nehezebbnek és egyre kevésbé eredményesnek érzem a nevelést. Egyre kevesebb diáknak van antennája afféle „lényegtelen” dolgokra, mint viselkedés, erkölcs stb. Mind több diák nem érti meg a kultúrált, szép szavakat, mert egyszerűen sok minden, többek között a viselkedési és az erkölcsi alapfogalmak is ismeretlenek számukra. Ezért is olyan fontos a személyes példaadás.

A tanár szerepe

Milyen szép is ez a szó: *nevelő*. Mégis milyen kevésbé használjuk. A tanító, tanár szépen hangzik, de ezek a kifejezések is az oktatás hangsúlyosságát, egyeduralmát fejezik ki.

A nevelés csak akkor lehet igazán eredményes, ha tanár és diák egyaránt kész az együttműködésre. Ennek kialakításában a tanáré a nagy felelősség. Neki vannak meg a pedagógiai és pszichológiai alapismeretei. A helyzetből adódóan ő fogja össze a gyerekeket, a diákokat. A tanárnak bármilyen korú tanítványával meg kell tudnia éreztetni, hogy minden tanári megnyilvánulását a felnőtt ember tapasztalata, a segítőkészség, a feltétlen jószándék irányítja.

A tanár egyéniségével, emberi tartásával, tevékeny ember-szeretetével hat tanítványaira. Csak akkor képes helyes irányba befolyásolni tanítványait, ha követendő emberi példát tud adni nekik, ha nemes eszméi, elvei és céljai vannak. Azzal nevel, amit csinál és amit nem csinál. Következetes szigorúsággal, de emberségesen és megértően kell nevelnie és tanítania a rábízottakat.

Egy-egy iskola egésze akkor képes eredményesen nevelni és oktatni, ha a nevelőtestület egységes, ha önként elfogadott, belső meggyőződésből fakadó, azonos alapelveken nyugvó, becsületet munkát végez. A kollégák egymást is nevelik, pozitív vagy negatív hatással vannak egymásra.

Az egyházi iskolák szerepe

Volt, van és lesz sok kifejezetten jó iskola, ahol alapos tudást lehet szerezni, ahonnan a diákok többségét felveszik az egyetemre, főiskolára. A továbbtanulás érdekében nem kell feltétlenül egyházi iskolában tanulni.

A nagy erkölcsi zűrzavar, a közömbösség, sőt nihilizmus idején most az értékadás, a nevelés a legfontosabb. Erre van leginkább szüksége gyerekeknek, felnőtteknek, az egész társadalomnak. Legyen az iskola, és főleg az egyházi iskola elsődleges feladata és célkitűzése az *erkölcsi nevelés*. Az egyházi iskolák kisugárzása mindig nagyon fontos volt. Napjainkban pedig felmérhetetlenül fontos.

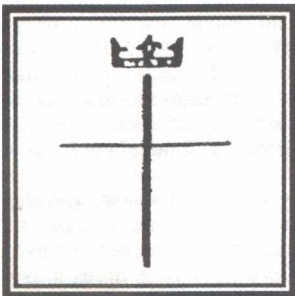
Elsősorban az emberségen, a jellemről áll az emberi haladás. Nem mindegy, hogy milyen erkölcsi alapállású ember kezében van a politikai vagy a gazdasági vezetés. A tudás fegyver, amelyet jó és rossz célok érdekében egyaránt fel lehet használni. Mi kiknek a kezébe akarjuk adni a korszerű tudást? A szilárd erkölcsi alapokon álló ember nem ember-társai ellen vagy azokat kirekesztve, hanem felelősségteljesen, minél több embertársá érdekében használja fel tudását. Az egyházi iskolának ezt az erkölcsi alapállást kell közvetítenie. Természetesen alapos szaktárgyi tudást is kell adnia, és ki kell alakítania diákjaiban az élet végéig tartó önképzésre, megújulásra való igényt.

Az egyházi iskola tegeye vonzóvá a keresztyén hitet, segítsen a hitben való elmélyedésre, neveljen hazaszeretetre, egyházszeretetre. Adjon a múltból és napjainkból sok-sok egyetemes és magyar egyháztörténelmi példát a felelősségvállalásra, a mindennapokban megélt hitre. Adjon szilárd erkölcsi alapot, alakítson ki pozitív tulajdonságokat, mint emberség, segítőkészség, felelősségérzet és felelősségvállalás, empátia-készség, tolerancia, törekvés a jóra és helyesre, stb. Válgon diákjai belső meggyőződésévé, hogy mi emberek mindig felelősek vagyunk egymásért a kisebb és nagyobb közösségekben egyaránt. Szerettesse meg a bennünket körülvevő természetet, láttassa meg a teremtett világ szépségeit, neveljen környezetünk felelős védelmére. Tartsa fontosnak az érzelmi és az esztétikai nevelést.

Segítsen diákjainak, azaz a majdani felnőtteknek, hogy el tudjanak igazodni napjaink állandóan változó körülményei között, hogy életükben ne a csillogót, az anyagi előnyöket, hanem a maradandót, az értékeset válasszák.

Kívánatos, hogy az (evangélikus) egyházi iskola minél több egyházához hű embert neveljen. Ezért olyan fontos, hogy minél több evangélikus (háttérű) tanuló járhasson evangélikus egyházi iskolába.

A megtanult sok ismeretanyagot idővel elfelejti az ember, ha nem használja. Az iskola légkörét, az iskola által képviselt gondolatokat és eszméket soha sem lehet elfelejteni. Az ott kialakult emberi kapcsolatokat sem. Ez a kötődés mindig emberalakító. Akkor is, ha idővel elszakadnak a közvetlen szálak. Milyen nagy ajándék, ha egy életen át megmarad a mély kötődés! Ha az egykori diák felnőtt korában talán még inkább azonosul régi iskolájával, kapcsolatot tart vele és valamikori diáktársaival, és erejéhez mérten segíti újraéledő iskolájának munkáját. Kívánom, hogy minél több diák érezze meg, élje meg (majdan) ezt a megtartó, emberformáló erőt. Azt a fajta mély lelki és eszmei kötődést, amit szüleim és néhány közvetlen rokonom, közeli ismerősöm, Deák téri és Fasori öregdiákok élnek meg.

Néhány megjegyzés

az „Új hang a Zsinat ügyében” címmel írt hozzászóláshoz

Fenti címen dr. Harmati Béla írt hozzászólást a Lelkipásztor márciusi számában a zsinati törvénytervezetekhez s ehhez szeretnék én is néhány reflexiót közreadni.

Tökéletesen egyet lehet érteni azzal a megállapításával, hogy a *strukturát nem szabad öncélnak tekinteni*. Legyen szabad ezzel kapcsolatban Kapi Béla püspök klasszikus megállapítására utalnom:

„Az egyház jogi szervezete olyan, mint egy művészi ékesítéstű ámpolna, melyet a történet négy évszázados acélkeze emel magasba. Örök énéke abban rejlik, hogy ezt az ámpolnát Krisztus élő testének sugárzó fénye tölti be. A jogi és történeti egyház örök tartalma és munkaprogramja: a lelki egyház.”¹

A zsinat nyilvánvalóan akkor jár el helyesen, ha figyelemmel van a történelmi múlt tanulságaira, de ugyanakkor nem zárkózik el azoktól a megoldási lehetőségektől sem, amelyek az egyház működését hatékonyabbá teszik, figyelve azonban arra, hogy az egyház lényegével ezek a megoldási módok ne kerüljenek ellentétbe.

Nyilvánvaló, hogy az új elképzeléseknél figyelemmel kell lenni a személyi és dologi feltételekre, az egyház teherbíró képességére, de az is nyilvánvaló, hogy mindent nem szabad az anyagi szempontoknak alárendelni. Nagy elveket, elsőrendű egyházi szempontokat nem szabad egyszerűen takarékosági vagy anyagi szempontként kezelni és a tárgyalások során lespöörni, mert akkor állandóan egy helyben fogunk topogni és nem nyújtunk jövőképet az egyház népe elé. Úgy gondolom – s ezt talán minden önteltség nélkül állapíthatom meg –, hogy a zsinati strukturális bizottság a hatásvizsgálatok igen széleskörű – sokszor túlzottan széleskörű – vizsgálatával az optimális megoldásokat eddig helyesen közelítette meg. Természetesen azt sem lehet elhallgatni, hogy igen sok esetben – a tényezők imponderabilis voltánál fogva – a hatások exact módon alig mérhetők le. Mégis aligha lenne helyes, ha egy folyamatosan leépülő egyház képe lebegne előttünk és nem követnénk el mindent, hogy ebből a hullámvölgyből kikerüljünk. Az anyagi háttér fenntartását nyilván aligha várhatjuk el folyamatosan a külföldtől és az államtól – bár az elvett ingatlanokért, beleértve a mezőgazdasági ingatlanokat is, kártalanítással tartozik –, hanem lehetőségeinket, melyeket a jogszabályok biztosítanak, ki kell használnunk. Mielőbb önellátóknak kell lenniök egyházközségeinknek, amelynek megvalósítása érdekében az egyháztagokat fel kell keresni, velük szorosabb kapcsolatot kell létesíteni, anyagi felelősségüket fel kell ébreszteni, másrészt az egyházi intézményeknek a vállalkozásoktól sem szabad idegenkedniök.

Ami a cikknek azt a megállapítását illeti, hogy *legfelsőbb*

fokon nincs paritás, ez csak látszólagos. A zsinat által már elfogadott 18. § a paritásra vonatkozóan ugyanis „a lelkészi és nem lelkészi elem egyenjogú befolyásának” az érvényesüléséről beszél, tehát a lelkészi és nem lelkészi elem jogkörének az egyensúlyát kívánja megvalósítani. Nem lehet vitatni, hogy egyházkerületi szinten a püspök a felügyelőhöz viszonyítva lényegesen szélesebb körű jogosítványokkal rendelkezik, ami az országos felügyelőnek az adminisztrációs és reprezentációs szerepénél egyenlítődik ki.² Az országos felügyelői tiszten nemcsak 1758-ból, a „primus et primarius inspector”³ szerepéből ittmaradt feudális csökevényt kell látnunk, hanem azt az elvi iránymutatást is, amely a katolikus egyház hierarchikus felépítésével szemben a nem lelkészi elemnek az egyház élére való helyezésével kívánta a hierarchikus rendszertől eltérő lutheri elvet kihangsúlyozni.

Egyébként a jelenlegi jogszabályok alapján az országos felügyelő helyzete kétségtől szilárdabb jogi alapokon nyugszik, mert ő az ország evangélikus egyházközségeinek a bizalmából nyeri el tisztét, míg a hivatalára nézve idősebb püspök, mint elnöktárs csak kerületének bizalmából, egy fikció segítségével válik az országos felügyelő elnöktársává. Nyilvánvaló, hogy a zsinatnak ezen is módosítania kell.

Az egyház felső vezetésénél a jövőben nagyobb hangsúlyt kell biztosítani az országos ügyészi tiszt részére, azt főállásúvá kellene változtatni, úgy mint a múltban volt a törvényesség, a jog uralmának egyik zálogává. Ezzel nemcsak a püspököket lehetne tehermentesíteni a szoros nem feladatkerükhöz tartozó ügyek ellátásától, hanem elkerülhetőek lennének azok a lapsusok, melyek a jogszabályok hálójában történő nehéz eligazodásból adódnak. Az országos ügyészre a szabályrendeletek megalkotásánál és a zsinati anyag előkészítésénél is fontos szerep vár, amelynek hiányát ma is érezzük.

Egyházkerületi viszonylatban is érvényes az az elv, hogy nem szabad elsőrendű egyházi szempontokat kizárólag anyagi kérdésként kezelni, hanem igen széleskörű vizsgálódás alapján kell állást foglalni a területi beosztás kérdésében. Figyelemmel kell lenni az egyházmegyéek számára, a közlekedési szempontokra, a lelkészek számáraára és a számbajöhető püspöki székhely gyülekezetének anyagi helyzetére, a püspökök tehermentesítésének szükségességére, az egyházvédelmi szempontokra, az egyházjogi megfontolásokra és nem utolsósorban arra is, hogy milyen püspök-típust kívánunk megvalósítani. Ezúttal csak a két utóbbi kérdéssel szeretnék röviden foglalkozni.⁴

Az egyházi közvélemény a régi, diktatórikus, drágán működő püspöktípus helyett olyan megoldásra gondol, amikor a

püspök valóban a lelkészek testvére és a hívek pásztorja. Ha ezt a típust akarjuk megvalósítani, akkor olyan megoldásban kell gondolkoznunk, amikor a püspökök – a budapesti kivételével – vidéken hívei és lelkészei között élő aktív gyülekezeti lelkész.

Egyházi szempontból nézve a kérdést, sem az egy, sem a két kerületi megoldás nem tekinthető megfelelőnek, mert legalább három kerületi megoldás mellett alakulhat ki egyensúly a hivatalára nézve idősebb püspök többletjogosítványával a másik két püspök segítségével.

Az egyházi közvéleményt kétségkívül az az 1952. évi zsinati határozat döbentette meg leginkább, amely a kerületek számát négyről kettőre csökkentette. A hátsó politikai szándék nyilvánvaló volt, egyrészt így akarták az egyház megsemmisítése felé az első lépést megtenni, ugyanakkor pedig az ÁÉH-nak egyszerűbb volt két püspököt és rajtuk keresztül az egész egyházat ellenőrizni, mint négyet, főleg, ha mindketten Pesten voltak.⁵ A most üléselő zsinattól ennek a legfájdóbb sebnak a gyógyítását várja az egyház népe. Az előzetes felmérések azt mutatják, hogy egy újabb kerület visszaállítása – szerény körülmények között, akár eltérő püspöki javadalmazás mellett –, nem jelentene elviselhetetlen terhet az egyház számára. Meggondolás tárgyává lehetne tenni azt is, hogy a jogszabály megalkotása után a felkészülésre hosszabb időt kellene biztosítani és az új törvény életbeléptetéséről az országos közgyűlés döntene.

A pártállami idők kedvezőtlen tapasztalatai érlelték meg azt az elképzelést, hogy célszerű lenne a püspöki, országos és

kerületi felügyelői tisztséget – az egyházmegyei elnökséghez hasonlóan ciklikussá tenni, mint ahogy néhány evangélikus egyházban ez a szabályozás érvényesül. Ez a megoldás célszerűbbnek tűnik, az egyház szempontjából előnyösebbnek, annál is inkább, mert az újraválasztás lehetősége nyitva állna, az időnkénti megmérettetés pedig mindenkinek hasznára válna. A demokratikus alkotmányok alapelve a szabadság, a szabadság feltétele pedig az, hogy az alattvalók és vezetők váltsák egymást – ezt már Aristoteles is szükségesnek tartotta.⁶ Az osztrák evangélikus egyház zsinata is a múlt év őszén szükségesnek tartotta a ciklikus püspöki és superintendensi tisztség megfárgyalását, olyan esetekre gondolva, amikor a bizalmi kapcsolat hiánya a megválasztott személy és a gyülekezetek között életfogytiglani szolgálat mellett elviselhetlenné teszi a normális munkavégzést, illetve azért is, mert egyébként is nagy megterhelést jelentő püspöki szolgálat is indokoltá teszi a ciklikus megbízatás bevezetését.⁶

Dr. Boleratzky Lóránd

¹ Kapi Béla: *Kegyelem és élet*. Győr, 1940. I. k. 446. l.

² Zsedényi Béla: *Hierarchia és kyriarchia a magyarhoni ág. hitv. ev. egyház alkotmányfejlődésében*. Miskolc, 1930. 109–110. l.

³ L. szerzőtől: *A magyarhoni evangélikus egyházfelügyelői intézmény eredete és egyházi jelentősége*. Miskolc, 1942. 62–76. l.

⁴ L. szerzőtől: *Az egyházkerületek beosztásának kérdése*. – *Keresztény Igazság* 1989. dec. szám. 6–10. lap.

⁵ L. Politikátörténeti Intézet iratanyaga Fond 288 32/1959. közli: Elmer István: *Börtönkereszt*, Budapest, 1994. 33. l. „Az egyházak vezetői politikailag lépjenek fel az egyházi reakcióval szemben az állami és egyházi törvényeknek megfelelően.”

⁶ LWI Information 1994. nov. Nr. 21, 8–9. l.

„SZÜKSÉGES, HOGY ÚJONNAN SZÜLESSETEK!”

Reflexió a *Lelkipásztor* 95/109–110. oldalon közölt cikkére

Bartha István cikke („Megtértél már?”; LP 95/109k.) több kérdést vet fel. Közérthető-e a mondanivaló? Nem túl sok-e az általánosító megállapítás? Ez az utóbbi kérdés azért különösen fontos, mivel a szerző a konkrét megtérés(ek) konkrét jeleinek elfogadtatását szorgalmazza. Megítélésem szerint lelkési szakfolyóiratunkban még a FÓRUM rovatnak sem árt, ha az írás tárgyyszerű, s ha nemcsak a *másoknál* jelentkező intolerancia kerül tollhegyre, hanem az a *cikkből* is hiányzik.

1. A cikkíró lényegében az „első” és a „naponkénti” megtérés közötti ellentét feloldására törekszik. Első kérdésem éppen ebből adódik: Vajon nem egy nyitott ajtót kívánunk betörni? Nem evidens, hogy ami *naponként* ismétlődik, annak *kezdeté is van?* Luther a nevezetes 95/1 tételében mindenesetre evidenciaként kezeli az első megtérést, ill. annak alapvető fontosságát. Hozzáteszi viszont, hogy ennek *naponta ismétlődnie* kell. Jól érti az Írást, mely szerint Jézus „megtérési prédikációja” nem csupán *egyszeri*, hanem *folyamatos* életváltozásra utal (Mt 4,17.23-25; 5,10–15). Zavarban vagyok. Van olyan evangélikus teológus, aki ezt az evidenciát kétségbe vonja? Van, aki intón, türelmetlenül és gyanakodva az újját emelgeti? És mind ezt számtalan szimpatizánssal együtt gyakorolja? A cikkíró állításának bizo-

nyosan van alapja. De vajon nem egy szűkebb körre érvényes tény túldimenzionálásáról van szó?

2. A cikkíró „dialektikusan” fogalmaz. Nem vonja kétségbe a fentiekben való egyetértést. Ugyanakkor azonban azt is állítja, hogy nézetazonosság csak *elvi síkon* létezik. *A gyakorlatban közgyanakvás kíséri az első, nagy, életre szóló jelentőségű megtéréshez szükségszerűen kapcsolódó jeleket*. Pedig a dolog egyszerű és világos. Ha hangzik az evangélium, akkor hitrejutások történnek. „Az Újszövetség egybehangzó bizonyága szerint – olvassuk – ennek a hitnek gyümölcsei vannak és jelek követik”. Különös. Az Újszövetség *egybehangzó bizonyosságát kíséri közgyanakvás?* Vagy az általánosító mondatot úgy kell érteni, hogy csak a hit *gyümölcsstermése* evidens, a hit *jelekkel való együttjárása* vitatott? S ha ez az utóbbi a helyes olvasat, akkor a teológiai tételeknek nem egy olyan kapcsolata jelentkezik, melynek léte csak a laza fogalmazásnak köszönhető?

A cikkből hiányzó bibliai helymegjelölést pótlándó, arra az alapvető fontosságú páli közlésre utalok, mely szerint a hitnek *valóságos gyümölcsei* vannak, – potosabban: a Léleknek valóságos gyümölcse van! – de ezek a gyümölcsök *nem láthatóak* (Gal 5,19–23). Vagyis: ami a cikkben egymás mellé állítja sze-

repel, annak Pál a vonatkozó helyen elmentmond, amikor a Lélek gyümölcseit és annak „láthatóságát” elválasztja a test cselekedeteitől és azoknak láthatóságától, „nyilvánvaló” voltától. A kirakatba (is) tehető változó *motiváló* erőről nem lehet megállapítani, hogy miből (kitől) ered: türelemre a Lélek indít-e, vagy a félelem, esetleg az előbbrejutás érdeke; szolgáló szeretetet a Lélek munkál-e, vagy az érdemszerzés görccsös igekezete; az adakozó áldozatkészség az Isten iránti hála gyümölcse, vagy éppen az Isten befolyásolásának hamis reménysege húzódik meg a mélyben?

A „jelekkel”, azoknak perdöntő szerepével egyébként is ajánlatos nagyon óvatosan bánni. Vitathatatlan, hogy az égő csipkebokor Isten jelenlétére utal, Mózes mégis csak akkor tudja meg mindezt, amikor megszólal az ÚR (2Móz 3,2–6); vagy hogy a kígyóvá változtatott bot Isten nyilvánvaló hatalmát jelzi a fáraó előtt, ámde vele szemben az egyiptomi mágusok ugyanazt a „jelet” fel tudják mutatni (2Móz 7,10–12). „Jel” a betlehemi csillag az égen, a bölcsek mégis csak akkor találják meg a Gyermekeket, amikor a mikeási próféciát meghallják (Mt 2,1–12). Az angyalok is említenek „jelet” a mezőn lévő pásztoroknak, melyben éppen az a legfurcsább, ami „látható”: a magatehetetlen csecsemő, az istálló és a jászol (Lk 2,1–

20). Máté közléséből tudjuk, hogy Jézus óvja tanítványait a „jelek” kritikátlan elfogadásától még abban az esetben is, ha azokkal kapcsolatban Őt emlegetik (Mt 24,24). Márk evangéliumának későbbi eredetű záradéka szerint a „jelek” sorába tartozik ugyan az evangélium hirdetése következtében támadó krisztushit, ámde ez – egyebek mellett – az evangéliumot „erősíti meg”, s nem egyszerűen a hitet teszi láthatóvá. (Mk 16,9–20). Pál a megtámadott apostolsága védelmében utal arra, hogy a gyülekezet tagjainak krisztushite a prédikáció helyességének „jele” (1Kor 15,9–11), ezzel szemben viszont a nyelveken szólást olyan „jelnek” tartja, amely nem építi a gyülekezetet, sőt amely magyarázat nélkül való botránkoztat és kárt okoz (1Kor 14,23–28).

A bibliai példákhoz szolgálatunk gyakorlatából adódó eseteket is kapcsolhatunk. Egyet említek csupán: van olyan ismerősöm, aki évekkal ezelőtt gyógyult ki súlyos italozásából, de sem azelőtt nem volt, sem azóta nincs közössége Jézus Krisztussal és az Ő evangéliumával. Van „jel”, de ez nem a hit következménye. A „jelek” kérdése tehát sokkal bonyolultabb annál, mint hogy egy félmondatos utalással a hitrejutást igazoló bibliai evidenciaként lehetne kezelünk.

3. Ha számba vesszük a lutheri 95/1 tételre hivatkozásokat, még akár boldogok is lehetünk: A „megtérés” emlegetése messze túlnő egyházunk (tan)határain. Kétségtelen eltérések vannak ateikéntben, hogy az „első és nagy megtérést” miként ítéljük meg, s hogy milyen összefüggésbe állítjuk a „napenkénti megtéréssel”. Nincs azonban eltérés annak hangsúlyozásában, hogy üdvözülni megtérés nélkül nem lehet. A cikkíró által felvetett – és az „első megtérés”, valamint az ezt követő „napenkénti megtérések” közötti feszültségre mutató – kérdést éppen ezért nem ebben az összefüggésben érzem igazán időszerűnek. Sokkal inkább ott látom a problémát, hogy *tulajdonítunk-e szerepet a megtérésben az emberi erőnek, az ember döntésének?* Elgondolkoztat az a tény, hogy egyházunk teológiai eszköztárában is, hitébresztő és az ennek nyomán támadt bizonyágtevő gyakorlatában is egyeduralomra jutottak az alábbi meghatározások: „megtértem, elfogadtam Jézust személyes Megváltómnak, döntöttem Jézus mellett”. Természetesen – kivált, ha kétkedőn vagy korrigáló szándékkal felmerül a „pontosítás” kívánalma – a cikkíró szavaival élve, „szinte kötelezően felmondandó lecke gyanánt emlegetik” az Isten kegyelmét és segítségét, ami nélkül a megtérő semmire sem jutna. Friss élményem a nagyszombati ökumenikus ájtatosság, melyen a szentbeszédet tartó katolikus kolléga „a húsvéti hit *felindítására* biztatta a híveket, hozzátéve, hogy mindez magától

értetődően csak az *Isten kegyelme* által lehetséges”. *Vajon a katolikus identitását minden tekintetben rendkívül markánsan képviselő atya fogalmazott túlságosan „toleránsan”, vagy a mi „protestáns” tanításunk lépett át (vissza!) abba a szemipelagiánus látásmódba, mely a reformáció egyik leglényegesebb kiváltó oka volt?* A visszatérő alapkérdés ugyanis ez: Érvényes-e az esetenként már saját magunk által is kétségbe vont „*solus, sola*” szavakkal fémjelzett hitvallásos tétel az ember teljes elveszettségéről, akaratának teljes megromlásáról, és üdvösségre jutásának kizárólag isteni munkálásáról (ÁH IV. ill. II. cikkelye, ahol „a keresztség és Szentlélek által való *újjászületés*” szerepel!), vagy pedig az az igazság, amit a Confutatio szerzői állítottak Melanchthonékkal szemben: *Akaratunknak (nekünk magunknak) együtt kell működnie a segítő isteni kegyellemmel annak érdekében, hogy az életújulás megtörténjék!* A példás életű brit szerzetes (Pelagius) egyébként az isteni igazságosságra és az emberi felelősségre utalt érvelésében. Arra a két tényezőre tehát, amely az akarat szabadsága nélkül nem képzelhető el. Dívatos todaléka pedig az a megállapítás, hogy a szerető Isten tiszteletben tartja az ember döntését és nem kényszeríti rá a maga akaratát. Kérdés azonban, hogy Pál mindezzel egyetért-e (ApCsel 9,4–6).

Elgondolkoztat az a tény, hogy a három szinoptikus evangélista a „megtérés”, János viszont az „*újjászületés (felülről születés, Istentől születés!)*” kifejezést használja ugyanannak a történések jelölésére (Mt 3,1–12; Mk 1,4–5 14–15; Lk 3,3–9, stb., ill. Jn 3,3,7,8). Ahol pedig a szinoptikusoknál „újjászületésről” esik szó, ott Jézus parúziájával összefüggésben hangzik el, és a világegyetem, benne az embervilág újjáteremtésére vonatkozik (Mt 19,28). Erdemes felfigyelni arra is, hogy Keresztelő János „megtérési prédikációja” döntő pontokon eltér Jézus igehirdetésétől. Már Márknál is érzékelhető ez, bár az evangélista rendkívül tömören fogalmaz (Mk 1,14–15). Máté szövege részletesebb, ezért feltűnőbbek az eltérések is (4,12–17. 23–24). A leglényegesebbnek azt a tény tartom, hogy míg Keresztelő János a megtérést az öszövétségi kijelentéshez illően *életjobbításnak* tartja, addig Jézus a *Veale való személyes közösség megvalósulását* érti alatta. János fogalmazási sajátosságai közé tartozik, hogy evangéliumában csak az „*újjászületés*” kifejezés szerepel, a „megtérés” szava hiányzik. Eljárásában annak a teológiai érdekek érvényesítésére való tudatos törekvést látom, melynek következtében kiküszöbölhetővé válik a megtérés emberi oldalának felnagyítása, illetve a benne való emberi közreműködés téves tanításának továbbélése a keresztyén igehirdetésben. Az evangéliumi kifejezés pontos fordítása – „*felülről (azaz Istentől) születni*” – még markán-

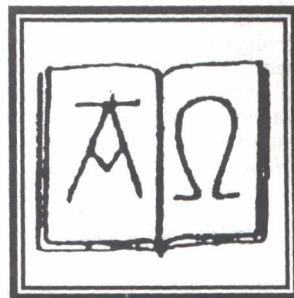
sabban képviseli azt a nézetet, mely szerint az életújulás egyedül Isten műve. Figyelmeztető „jelnek” tartom, hogy mai igehirdetési gyakorlatunkból kimarad az újjászületés emlegetése, s a megtérés sürgetése egyeduralmat élvez.

4. Az intő jelentés valószínű okát – a cikkíróhoz hasonlóan – én is a bibliai üzenet értelmezésének bizonytalanságában látom. Közelebről abban, hogy a megtérési prédikációk egyik kulcsfontosságú alapigéjét kétszeresen csonka alakjában értelmezzük. A *tékozló fiú* példázatára gondolok. Lukács azt az alaphelyzetet vázolja, mely szerint a farizeusok (a törvénykegyesek!) felháborítónak tartják Jézusnak a nyilvánvaló bűnösökhöz hajló szeretetét, a közönségvállalást velük. Részlet ugyan, mégis fontos említenem: *Jézus prédikációja a közösségteremtő erő* (15,1–2). Jézus válaszában lényege egy mondat: *öröm van a mennyben a bűnös megtérésén* (15,3). Az evangélista ezt a tételt bontja ki a fejezet három példázatának közlése segítségével. Először az *elveszett juh*ról szól, melyben még csak egy evidenciára utaló kérdés keretében ágyazottan hangzik a kijelentés az elveszett megtalálásának örömről (15,4–6). Azután következik az *elgurult drachma* „esete”, melynek sajátossága abban van, hogy az elveszett holmi egy pénzdarab, vagyis még áttételesen sem lehet az elveszettség etikai vonzataira utalni (15,8–9). A sorozatot a *tékozló fiú* hosszú, kidolgozott elbeszélése zárja, mely bő lehetőséget kínál az „örömmotívum” megjelenítése mellett a bűn, a veszedelembé juttató tévutak, az inség idején való magabaszállás és végül a hazatérés gondolatához eljutás, majd a bűnbánat és bűnbocsánat fontosságának ecsetelésére (15,11–24). Mindaz, ami Keresztelő János prédikációjában benne van, megtalálható az ilyen módon kezelt példázat anyagában. Fontos volna felismerni, hogy ebben az esetben kétszeres amputáció történik. Egyrészt lemarad a *szorgalmas fivér* „esete” (15,25–32), mely nem csak a harmadik példázatnak, hanem egyben az egész példázatláncnak is csattanóját foglalja magában, amikor harmadszor, ugyanakkor a legrészletesebben kifejtve ismétli az elvesztést, sőt meghalt hazatalálása, feltámadása fölötti örvendezés szükségességét (15,7,10,32). Másrészt lemarad az a probléma, amelyre válasz a példázatsokor (15,1–2). Nem elég annyit mondani, hogy megváltozik a bibliai mondánivaló *hangsúlyja*. Az az igazság, hogy maga a bibliai mondánivaló *torzul el*. Lukács teológiája *teocentrikus*, az amputált textus(ok) alapján elhangzó igehirdetések teológiája *antropocentrikus*.

A Bartha István által felvetett kérdés megérdemli a további kritikus (önkritikus) töprengéseket.

Id. Magassy Sándor

Az igehirdető műhelye

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI NEGYPEDIK VASÁRNAP

– Filem 4–16 –

Bevezető gondolatok a levélhez

„Mindenekelőtt azon kell csodálkoznunk, hogyan került ez a levél a kánonba? Nincs benne sem üdvőtörténeti esemény, egyetlen egy hitigazságot sem fejteget, sőt még olyan általános érvényű vallásos énekítéletet vagy aforizmát sem mond, ami egyetemes érdeklődésre számíthat. Filemontól megszökött a rabszolgája Onészimosz s Pál egy kíséreléssel visszaküldi.

De ez a levél csodálatos illusztráció Pálnak a rabszolgakérdésben elfoglalt álláspontjához. Ez a levél megmutatja, mi a keresztyénség a gyakorlatban. Ez a levél ablak, melyen át Pál szívébe és az apostoli gyülekezeti élet szívébe látunk. Ezért került a kánonba.” (Ravasz László: Az Újszövetség magyarázata II. kötet 211. o.)

Ebben a néhány sorban elénk tárul a levél lényege és megkapjuk a keresztyén életre elhívásunk alapját és feladatát.

Három személy áll a levél középpontjában: egyik oldalon Filemon, a rabszolgatartó, a másikon Onészimosz, a szökött rabszolga és közöttük Krisztus. Krisztusért: Testvérek a Krisztusban. – Ezt kívánom az igehirdetésben megszólaltatni.

Vázlatos igehirdetés.

Egyetlen szót kívánok kiemelni: **TESTVÉR**. Többnyire ezzel a megszólítással kezdjük az igehirdetést: Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban! Ez a levélrészlet, melyet hallottatok, egy rabszolgatartóhoz szól, aki már hívő keresztyénné lett és olyan valaki érdekében írta az apostol, aki szökött rabszolga. „En visszaküldöttem őt, te pedig úgy fogadd magadhoz... mint szeretett testvért.”

A háttér régen a múlté, de az üzenete, tanítása ma is nagyon aktuális. Szemléltetésül egy kis részlet Reményik Sándor versével kapcsolatban.

„A költő betegágyon feküdt 1934 őszén hosszú heteken át élet és halál választó mezsgyéjén. Idegenek ápták, de hűséges fáradozásukat, gondoskodó szeretetüket áthatotta a keresztyén hit ereje és melege. A súlyos beteg megérezhette bennük a testvért s még ott a kórházi szobában megszülettek e sorok: „Testvér, testvérem: ez a legszebb szó a világon. Ha jól nem tudtam volna régszég, most megtanulhattam a betegágyon. Testvér, testvérem: ez a legszebb szó a világon. Ahogyan kiágul ősi jelentése és túlnő véren és családon...” (Veöreös Imre: János levelei 103. o.)

Testvér, testvérem. Figyeljünk arra, mit jelent ez az életünkben!

1. **Imádkozik a másékért, mint testvéréért.** – „Hálát adok mindenkor az én Istenemnek, amikor megemlékezem rólad imádságaimban.” Az apostol szavai mögött Filemon arca jelenik meg, majd sok más arc. Így van ez gyülekezeteinkben is. Lelkészek a gyülekezet tagjaira s a hívek egymásra testvéreként tekintenek s úgy imádkoznak, mint testvér a testvérért. – Gyarmati Irén egy kis elbeszélésében írja: Kedves barátnője levelére sok elfoglaltsága miatt nem válaszolt. A második levélre sem. Megfeledezett. Egy távirat érkezett, melyen csak az a két szó szerepelt a név mellett: aggódom érted. Egy-

szerre átérezte azt a testvéri szeretetet, amely feléje sugárzik. Közele példát a gyülekezetből: fiatal asszony könnyek között mondta a kórházban lévő súlyos beteg testvérével kapcsolatban: Tisztelendő úr! Ugye nem hal meg testvérem? S úgy nézett rám a reménység utolsó érzésével, hogy ezt mondtam: nem hal meg a testvére! Ezért imádkozunk! – Tudom, hogy túlságosan merész volt a válaszom, de hittem, hogy most ez az Úr válasza, aki meggyógyítja. – Imádság a testvérért.

2. **Segíteni a testvér ügyén.** – Pál apostol itt levelével közbenjár Filemonnal Onészimosz ügyében. „Kérlek téged Onészimoszért”. – Luther Márton ezt írta a Filemon levéllel kapcsolatban: „Ahogyan Krisztus érettünk járt közben az Atyánál, úgy cselekedett Pál apostol Onészimosz érdekében.” Ha felismertük, hogy mit tett értünk Krisztus, úgy ezzel a lélekkel tudunk mi is mások érdekében cselekedni.

3. **Segíteni anyagiakban is.** – A jó testvér segít, ha kell, nagy áldozatvállalással is. „Ne tagadjuk meg soha mástól támogató testvérkezünk, még akkor sem, ha hálát attól, e földön nem remélhetünk...” 447. ének 2. v. – A másékban Krisztust látni. Ezt érzékelteti Szabó Dezső „Az elfelejtett Krisztus-arc” című kis fantasztikus írásában. „Ezt az arcot én láttam valahol.” Az az arc a másékban a Krisztus-arc.

4. **Testvéri lelkülettel mindenben.** – Martin Luther King, az ismert amerikai lelkész emlékére összeállított emlékfüzetnek ez a címe: Másokért, mindenkiért. – Ebben a két szóban tömören benne van életprogramja s ez a két szó az ő hitének és szeretetének, az emberek közötti fáradozásának is a rövid vallomása.

Együtt énekeltük az igehirdetés előtt: „Testvéreim javáért, fáradozom küzdenem, adj erőt örök Isten, én édes Istenem...” Adja az Úr, hogy együtt tudjuk énekelni, de együtt is tudjuk élni az ének sorait. Így gondold át most is, majd otthon is Testvérem az ének és az igehirdetés együttes üzenetét.

Imádság előtt két kérdést teszek fel és a rövid percnyi csendben az Úr előtt válaszolj:

1. Hiszed-e, hogy Krisztus testvérének tekint téged? –
2. Testvérednek tekinted-e a másik embert? –

Most azért imádkozunk, hogy igennel tudjunk válaszolni, te is, én is ezekre a kérdésekre.

Varga György

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI ÖTÖDIK VASÁRNAP

ApCsel 9,1-7

Néhány gondolat előzetesként:

Rendhagyó módon írom le az előkészítő gondolatokat. Nem írok részletes exegézist, amelyeket olvastam, és a különböző fordításokban tapasztaltam, hanem annak a summázását, amit számomra úgy jelentett az ige, hogyan láttam magamat, személyeket, gyülekezetet, akiket megszólított egykor és megszólít naponta Isten az ígén keresztül. Így szeretném ezt átadni néktek.

Az ApCselekedetek könyvéről, annak céljáról Ravasz László így ír:

„A mű Krisztus személyes hatásait írja le, amelyekkel Ő a dicsőségből e földi világban az Ő Egyházát szervezi, segíti... utalmazza és megtartja... Mindebből az következik, hogy a mű nem ismeretközlő, hanem missziói s ezért ugyanabból az anyagból van szöve, mint az evangéliumok. Igehirdetés a célja, kérügmát mond Krisztus diadalútjáról, mert azt akarja: álljunk be az ő triumfusába...”

(Ravasz László: Az Újszövetség magyarázata I. k. 347. o.)

Vázlatos igehirdetés

Igehirdetésem egyetlen szó köré csoportosul ma is: **TALÁLKOZÁS**. A megdicsőült Jézus találkozott a damaszkuszi úton Saullal. Ez történeti tény. Jézus találkozik Veled MA – ez az ige aktualitása.

Vannak találkozások, melyek egész életre kihatnak. Az a leány vagy fiú, aki feleséged, illetve férjed lett, akivel egyszer találkoztál, a találkozásból egy életre szóló házasság lett. Ilyen találkozásról hallottunk az igéből: Jézus találkozott Saullal. Figyeljünk most részleteire.

1. *Jézus megszólította: Saul, Saul!* – Ez a kezdet. Ez a megszólítás személyes volt. Többen is voltak körülötte, együtt mentek az úton, de csak hangot hallottak, de semmit sem éretek. Akit megszólított, Saul értette.

Ez volt az első megszólítás. Testvérem, te meghallottad-e már az igehirdetésen vagy az igeolvasáson keresztül, hogy téged szólított, sőt: megszólított? Ezt teszi most is itt a templomban Jézus, a gyülekezet közösségében megszólít TEGED, itt a közelemben, TEGED ott a következő padban, ahol éppen ülsz. S meghallottad-e már úgy, hogy a megszólított te voltál? Volt-e már ilyen találkozásod Jézussal? Lehet, hogy sokszor csak az történt, mint ott a damaszkuszi úton azokkal, akik ott voltak Saul közelében „hallották ugyan a hangot, de...” De nem azt a hangot, amely személyesen megszólít, csak a lelkész hangját és nem hallottad meg Jézus szólítását a lelkészen keresztül. – Most csendben válaszolj: Igen vagy nem. Megszólít most is: Saul, Saul! Kérlek úgy hallgasd ezt, hogy a TÉ nevedet mondja most Jézus!

2. *A megszólított kérdez: „Ki vagy te Uram?”* – Váratlan fordulat. Valaki, aki számára ÚR, HATALMAS. Ha megszólított, akkor a te szívedből is feljött a kérdés: Ki vagy te? És Jézus szeretettel válaszol: „Én vagyok Jézus...” Így mutatkozik be neked is Testvérem. Így realizálódik Jézus kijelentése: „Aki titeket hallgat, engem hallgat...”

Akkor Jézus még ezt is hozzáfűzte: „...akit te üldözl...” Saul Jézus követőit s rajtuk keresztül magát Jézust üldözte. Ez a szándék vezette Damaszkuszba. – Itt más a helyzet. Te nem vagy Jézus „ellensége”, te itt vagy a templomban, vallásos fiatal vagy, idős vagy. Téged a magad sajátos helyzetében kíván megszólítani, mert a te számodra is van mondanivalója.

3. *A megszólított tovább kérdez: „Mit akarsz, hogy cselekedjem?”* Jézusra figyel Saul. Az Ő útmutatására vár. Aki egykor csak hitető volt számára, most URAM. – Így lehet ma is: Te is figyelj arra, hogy Jézus mit vár tőled. Amint egyik evangéliumi énekünk soráival valljuk: „Szólj Uram, mert várók! Várom szent szavad, várom, hogy jelentsd meg énnekem magad. Szólj, tovább ne hallgass! Szolgád hallja jól, lesve, vágyva várja, ajkad hogyha szól.” Ilyen nyitott szívvel Jézus előtt.

4. *A megszólított, a kérdező útmutatást kap Jézustól.* – „Kelj fel, menj be a városba és ott megmondják neked, mit kell tenned!” És Saul engedelmeskedett. Indul Damaszkuszba. Különbözőleg nem változott semmi, ugyanaz az út, ugyanazok a kísérlők és mégis mennyire más minden az ő szívében! Az történt, amiről Ady így vallott: „És megvakultak hiú szemeim. Meghalt ifjúságom, De őt, a fényest, nagyszerűt, Mindörökre látom.” Jézusnak való engedelmségével az életének egy egészen új szakasza kezdődött. Az életét Jézussal járja engedelmes szívvel.

TALÁLKOZÁS. Egyetlen szó csupán és mégis milyen csodálatos jelentősége van! **TALÁLKOZÁS**. Ez történt most is itt a templomban. Jézus találkozott veled. Adja az Úr, hogy ezt felismerd – talán most először – vagy sokadszor és megérted azt, amit néked mondott Jézus.

Imádság előtt két kérdésre válaszolj a rövid csendben:

1. Tudod már, hogy Jézus találkozik veled az igében? –
 2. Engedelmeskedsz Jézus szavának, mint Saul? –
- Adja az Úr, hogy te is, én is igennel tudjunk válaszolni.

Varga György

A textusról

Az igénket megelőző szakasz a keresztség és új élet összefüggéséről beszél. A keresztség az ő ember temetése és az új ember feltámadása az életre. Ez üdvözítő valóság és egyben követelő parancs. Az üdvtörténeti indicativust etikai imperativus követi. Textusunkban erről a gyakorlati következményről van szó. Ha a halálból az életre jutottunk, tudnunk kell, hogy hol a helyünk Istennek és az ő ellenségének, a Sátánnak a harcában. Az új élet harcának lényege az, hogy a halandó testet, mely felszabadult a bűn uralma alól, újfajta engedelmességre kell „befognunk”. Pál a Korinthusban is oly súlyos problémát jelentő gnózis miatt fogalmaz így. A gnózis ugyanis a földi testet mindenestül alkalmatlannak tartotta Isten ügyének szolgálatára. Így jutott el arra a tévelygésre, hogy az ember üdvössége szempontjából közömbös is, ami a testével történik, az üdvösség lényege ugyanis a léleknek a testtől való szabadulása. Pál evangéliuma szerint a testünk és tagjai nem maradhatnak az elhagyott bűnös élet harci eszközei, hanem azokat Isten rendelkezésére kell bocsátanunk. Ez lehetséges is, hiszen Isten csak olyat parancsol nekünk, aminek az Ő megváltó műve megteremtette az alapját. A továbbiakban Pálnak még egy téves szemléletet kell kivédenie. A zsidó logika szerint „kétes értékű” az olyan bűntelenség, amelynek az alapja a törvénytől való függetlenség. Ezért fogalmazódik meg a kérdés így: Igaz-e az, hogy a törvény érvénye alól való kikerülés az embert a bűn szolgálatára teszi szabaddá? Az apostol szerint erről szó sem lehet. A világ ugyanis Isten és a Sátán harcának a színtere, és aki szabad döntése alapján valamelyik fél mellé odaáll, az rabszolgájává lett annak, még mielőtt észrevenné. A szolga fogalomra az ige a „doulos” kifejezést használja, nem a „diakonos”-t. A szakasz egyébként hálaadásal zárul. Mert bár nagy volt a veszély, a rómaiak valahogy túljutottak a kísértéseken, helyesen értelmezték a „törvény nélküli igazság” evangéliumát. Ki tudták venni belőle azt a parancsot, hogy ha az ember a Krisztussal való sorsközösség által szabaddá lett a bűntől, vállalnia kell a kockázatot, hogy Isten igazságának a rabszolgája legyen.

A textus és a keresztség

Az apostol úgy serkenti a római gyülekezet tagjait a mában való kötelezettségeikre, hogy emlékezteti őket keresztyén életük kezdetére. A keresztyén élet kezdetén a halál és feltámadás áll, amelyek a keresztségben történnek. A keresztségben Isten ajándékképpen sorsközösségbe kerülünk Jézus Krisztussal: Vele együtt halunk meg és támadunk fel. A meghalásunk azt jelenti, hogy meghalunk a bűnnek, s az nem uralkodik többé felettünk. Nem vagyunk a rabszolgái. Nem kell vétkeznünk. Megszabadultunk a bűn kényszerítő erejétől. Nem kell odaadni tagjainkat a gonoszság fegyvereiül a bűnnek. (13. v.) A feltámadás, a halálból való életre kelés azt jelenti, hogy a megkeresztelt ember a keresztségben új életet nyer a bűnök megbocsátása következtében. Ez az új élet nem „viszonylag” új a régihez képest, hanem egy részlet abból az életből, amelyet a hívő ember a feltámadása után nyer majd el. Mindezt az Isten cselekszi az emberrel a keresztség által. Erre utal az apostoli hálaadás is: „De hála az Istennek, hogy csak voltatok a bűn szolgái...” Az új élet Isten cselekvése a bűnös emberen. Az új élet tehát ajándék, de egyben feladat és követelés is. Állandó feladat és állandó követelés, amely azonban feltételez egy kezdeti komoly elszánást: „Tagjaitokat is adjátok át az igazság fegyvereiként az Istennek:” „Az igazság szolgáivá lettetek.” A feladatnak természetesen csak hitben lehet eleget tenni. A keresztség nem mágikus cselekmény. Isten azt akarja és munkálja, hogy a keresztségben en-

gedelmes hittel elfogadjuk a bűneink felett való ítéletet és bizodalmas hittel magunkhoz ragadjuk az új életet, azaz az igazság szolgálói legyünk. Az új életben járás azért lehetséges, mert Krisztus kihozott bennünket a bűn hatalmából a szolgálat szabadságára.

Gondolatok az ige üzenetének megszólaltatásához

A keresztség ugyan konkrétan nem szerepel az igeszakaszban, a fent vázolt összefüggések és a vasárnap jellege miatt azonban fontosnak érzem, hogy mindenképpen azzal összefüggésben szólaltassuk meg a textus üzenetét, tehát ne kerüljük el a keresztségről való tanítást. Reformátorunk sohasem sokallotta a keresztség tényére való emlékeztetést, utalást, tanítást, hanem példamutató módon gyakorolta, önmagára vonatkoztatva is. Nem lesz könnyű „szimpatikusan” megszólaltatni az ige mondanivalóját, konkrét felszólítását, az Istennek való odaszánására vonatkozóan az embernek. Hiszen az emberi élet egyik legfőbb, „legszentebbnek” tűnő célja, igyekezete: elérni a mindentől és mindenkitől való függetlenséget, azaz a teljes szabadságot. Az ember, ha kell, még harcol is, még vért, életet is áldoz a szabadság eszményéért, amelyet persze a valóságban képtelen megszerezni. Hiszen az ember mindig valamiféle uralom alatt élt és él. Kezdetben a Teremtő Isten uralma alatt. Ezt cserélte fel – mivel az egyetlen tiltást sem tudta elviselni – a bűn és halál uralma alatti állapotra. Arra a nyomorúságra, amelyből – paradoxnak tűnő módon – egyedül csak az Isten tudja kimenekíteni. Isten, aki a szabadításért szolgál odaszánást vár híveitől. Hol a bűn szolgálása? Hol az igazság szolgálása? Hol van hát a hűn óhajtott szabadság?! A kettő közötti „minőségi” különbségben. Az egyik leigáz, tönkretesz, pusztulásba visz. A másik fel-emel, megment. Ezt kell meghirdetnünk ezen a vasárnapon.

Lászlóné Házi Magdolna

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI HETEDIK VASÁRNPAP ApCsel 13,44–49

Az Agenda szerint a 6–9. vasárnap összefoglaló címe: *Isten sötétségből világosságra hív.* Valóban ezt láthatjuk igénkben is. A pizidiai Antiochia pogány terület volt, ahol azonban már volt zsinagóga. Bár a zsinagóga vezetői meg voltak győződve arról: a pogányságban ők képviselik a világosságot, hogy Isten igéje rajtuk keresztül is hatott, mutatja az, hogy szép számmal voltak prozeliták. De ezek a zsinagógai vezetők beleestek a csapdába: nem az általuk is hirdetett ige volt a döntő számukra, hanem saját maguk. Ráműtattak Isten igéjére, de nem vezetők voltak, hanem csak útjelzők. Nem azt mondták: velünk együtt erre menjetek, hanem azt: itt álljatok meg nálunk. Ez igénknek első figyelmeztetése. Hiszen azóta is és ma is fennáll a veszély, hogy valaki azt képzelet: amit ő szól, ahogy ő cselekszik, az az igaz, minden más elvetendő. Ezzel azonban önmagát rekeszti ki az illető. A „keresztény” Európa hosszú időn keresztül elbizakodottan nézte a „pogány”, „műveletlen” világot. Ugyanakkor vallásossága nagyon sokszor formálissá vált, a lakosság többsége közönyös lett. Ennek meglátása megőrzi bennünket attól, hogy a hangsúlyt így emeljük ki: „azok a zsidók”. Hiszen ma annak az akkor is kicsi Pizidia tartománynak már csak a Bibliában maradt nyoma. Ezért ne zsidókról, hanem elbizakodott emberekről beszéljünk. Ezért nézzünk magunkba, vajon nem mi vagyunk-e azok az elbizakodott emberek? Nem tudunk-e arról, hogy van olyan lelkes, aki nem enged mást a szószékére, mert csak az a jó és helyes, amit ő „nyilatkoztat ki”? Ha gondolunk arra, hogy Nyugat-Európában mecsetek, pagodák épülnek, ha látjuk, hogy mennyire terjednek keleti vallások nálunk is, el kell

gondolkoznunk. Annak idején Pál és Barnabás a zsidóktól a pogányok felé fordult. Nagyon vigyázzunk, nehogy ma a „keresztény” Európa legyen az, ahonnan Isten elvonja igéjét, hogy olyanokhoz vigye, ahol megbecsülik. Az egyház története mutat erre példát: a valamikor keresztény Észak-Afrika ma mohamedán!

A vasárnap egyedi címe: *hit által örök életre.* Kevés olyan vasárnap van, ahol az oltári ige a textussal olyan szorosan kapcsolódik, mint ez a mai. Az oltári ige „Uram, kihez mehetnénk”-je mutat rá arra, hogyan kell igénknek üzenetét megkeresnünk. Az a vakbuzgó Saul farizeus, mihelyt megismerte Krisztust, döntött. Vállalta a feladatot, bár tudta, hogy mennyi ellenkezéssel fog találkozni és igehirdetése mennyi veszélyt hoz rá. A ma embere számára mérhetetlen sok út kínálkozik egyre harsányabban. Gondoljunk csak a különböző önmegváltó, öngyógyító módszerekre, a kábítószeres terjedésre, illetve a „minden mindegy” közönyösségre. De mindez tévút! Annak idején is választaniuk kellett az embereknek. Sokan voltak, akik helyesen választottak, akik örvendeztek és magasztalták az Úr igéjét. De jól figyeljünk: Pál nem önmagát állítja a központba, hanem Isten igéjét. Isten parancsára hivatkozik: pogányok világosságává teszek, hogy üdvösséggé légy a föld végső határáig. Ez ugyan közvetlenül Pál apostolnak szólt és ezért nem értelmezhetjük minden további nélkül úgy, hogy mi is a pogányok világossága lehetünk. De ha nem képzeljük azt, hogy mi is Pál apostol méretűek és hatásúak lehetünk, igenis vonatkozik ránk is, hogy mások számára üdvösséggé lehetünk. És a vasárnap üzenete is ezt sugallja: hit által örök életre! Lehetünk mások számára világossággá. És ha lehetünk, kell is, hogy azok legyünk. De akkor is mindig éreznünk kell, nem a mi erőnk, nem a mi képességünk tesz azzá, hanem Isten ereje. Akkor hat Isten igéje rajtunk keresztül is.

Korábbi feldolgozások a Lelkipásztor 1981. és 1989. évfolyamában találhatók.

Vázlat:

Méltók vagyunk-e az örök életre és nem csak útjelzők vagyunk-e?

Méltó voltunkat bizonyítanunk kell azáltal, hogy mások számára üdvösséggé legyünk.

Nem bízhatjuk el magunkat. „Elég néked az én kegyelemem” „Uram, kihez mehetnénk”

Kiss János
Kapolcs

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI NYOLCADIK VASÁRNPAP 1Jn 4,1–8

Igénknek két csomópontja van: *az egyik a lélek, a másik a szeretet.* De mindegyiknél a hangsúly Jézus Krisztus. A lélek is nagy- és kisbetűs formájában mutat rá a különbözőségekre. Aki a szeretetre kívánja a hangsúlyt helyezni, annak nagyon ajánlom a Lelkipásztor 1981. évfolyamának feldolgozását. De mivel a szeretetről igen sokszor szóltunk jól vagy rosszul (az eredménytelenséget látva, inkább rosszul!), inkább a lélekre helyezném a hangsúlyt. A 30-as, 40-es években az „Éneklő Ifjúság” mozgalom nagyon sokszor énekelte a Berzsenyi–Kodály „Lélek s szabad nép tesz csodadolgokat” kórust. Bár Berzsenyi egész másról szólt, ezt a Kodály Zoltán

tán megzenésítette mondatot itt is figyelembe kell vennünk. Ahol nincs lélek, ott lelki aszály van. De nem mindegy, hogy milyen lélek cselekszik („nem tudjátok, milyen lélek van bennetek, Lk 9,15). Az aszály ellentéte az árvíz. Ahol nem Isten lelke az uralkodó, ott az Antikrisztus árvízét okozhat, ami elsodor minden értéket és csak pusztulás marad utána. És hogy mennyi ilyen pusztító árvíz volt és van, láthatjuk. Amíg ez a világ fennáll, a földi életemben szemben áll egymással az igazság lelke és a tévelygés lelke. Aki ezt tagadja, már elvesszett. Hogy van gonosz hatalom is, azt felismerték különböző vallások is. Csak ott hibáztak, hogy nagyjából egyenlőségjelet tettek a jó és gonosz hatalom közé. Az Antikrisztus nem mesealak, hanem valóságos hatalom, aki ugyan csak részgyőzelmeket érhet el, a végső győzelem nem az övé, pusztítási azonban még tud. Aki csak kicsit is foglalkozott a történelemmel, tudja, hogy egy megvert, visszavonuló hadsereg milyen szörnyű pusztítást tud még okozni. És ugye, a lakosságnak teljesen mindegy, hogy egy győzelmes sereg pusztította-e el házáat, családját vagy csak egy visszavonuló. Oltári igénk az Ábrahám fiai–ördög fiai ellentéttel szintén a kétféle hatalomra utal.

Igénk kezdő-sora ma sokkal nagyobb mértékben igaz, mint volt az apostol korában. Hiszen ma a nyomtatott sajtó, rádió, televízió révén a „pártatlanság” ürügyén sokkal nagyobb teret kapnak a legkülönbözőbb hamis tanítások is. Az Isten Lelkétől származást az dönti el, hogy Jézus Krisztus testben történt eljövételét hiszi-e valaki. És ezt nem tanításként, hanem tényként kell elfogadni. A különböző pogány vallásokban ismételtelen van szó arról, hogy valamelyik istenség ember formában tett kirándulást az emberek közé, vagy keresett ott futó kalandot. De a hitregék szerint is ez mindig csak jelmez volt, az illetők nem váltak emberré. Jézus Krisztusnál nem erről van szó. Ő – noha valóságos Isten voltát nem vesztette el – valóságos ember is volt és itt a földön úgy is élt. A homoúziusz – homojúziusz vita mutatja, hogy ez a kérdés mennyire meghaladta az emberi értelem felfogó képességét (és ma is meghaladja). Ne akarjunk tehát a szószéken teológiai (vagy teologizáló) elmélkedésekbe bonyolódni. Számunkra a döntő üzenet ma is: a diadalmas Krisztus benne él az övéiben, akik általa győztek az Antikrisztus felett.

Az apostol hangsúlyozza a hívek Istentől valóságát. De azt is, hogy itt nem lehet tárgyalgatni, nincs-e a másik oldalnak is esetleg valami részigazsága, itt nem lehet egyezkedni. Vagy-vagy. Vagy Krisztusé és akkor mindenestül az övé, vagy elvesznek. Az apostol örömeiben mi is részt vehetünk (ti az Istentől vagytok), de számunkra ma már nem az a döntő, hogy valamikori gyülekezetek valóban Krisztusé voltak, hanem az, hogy a jelenben (és jövőben) mi azok vagyunk-e. És ezt nem szavakkal kell bizonyítanunk. Hiszen az emberi szó a sok hangoskodó reklám, öndicsérő szólam, politikusi szószátyárkodás miatt nagyon sokat veszített hiteléből. Az Istenhez tartozást cselekvő (de nem álszent) eiettel kell bizonyítanunk. És ezt a bizonyítékot foglalja össze János így: „szeressük egymást”.

Vázlat: 1. A sok hamis próféta miatt meg kell vizsgálnunk a lelkeket, Istentől valók-e, vagy az Antikrisztustól.

2. Isten lelke a valóságos Krisztusról tesz bizonyosságot. Vele és általa győzhetünk mi is.

3. Krisztushoz tartozásunk bizonyítéka, hogy van bennünk igazi szeretet, nem magunkat állítjuk a középpontba.

Kiss János
Kapolcs

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI KILENCEDIK VASÁRNAP 2Tim 2,19–21

I. Szilárd alap

Az Isten fundamentumáról van szó, amelyet megvetett. Egy szilárd alapot hozott létre, amely az ember megmaradását, biztonságát adja. Nemcsak a világnak vetett biztos alapot Isten a teremtéskor, hanem Jézus földrejöttével, életével s halálával, feltámadásával életünknek is szilárd alapot adott.

Ézsaiás prófétánál (28,16) hangzik el az ígélet: „A Sionra egy követ tesz le alapul, szilárd követ, drága sarokkővet alapul.” (Ézs. 28,16) Jeruzsálem papjainak és prófétáinak „tán-torgásáról” szól Ézsaiás próféta. Ingadozó vezetők helyébe Isten egy biztosat helyez. Olyan szilárd alapkővet, amelyre építheti Izrael népe a jövőjét. Aki hisz az Isten által adott szilárd alapon, annak nem kell félnie az „elsöprő áradattól”, a létbizonytalanságtól, ellenségétől. Nem menekül el, aki ebben az alapkőben hisz, mert az alapok mögött a hatalmas Isten áll.

Jézus a bölcs építőmesterhez hasonlítja azt az embert, aki házának alapkővet vet. Jézus ezt az alapkővet nem magára vonatkoztatja, hanem beszédeire, amelyet hall az ember és a hozzá kapcsolódó cselekedetekre. Igénkben a „hagyja el a gonoszot mindenki” felszólítás is arról a cselekvő emberről szól, aki az Úr nevét vallja és életében ennek a hitvallásnak következményei vannak. Pál apostol a korintusi gyülekezetben fellépő viszálykodásra levelében (1Kor 3,10,11) az alapkőre hivatkozik, aki Jézus Krisztus. Pál, Isten munkatársa vetett alapot ugyan, de nem ő az alap.

Alapigénk mögött is egy gyülekezeti probléma áll. „Ahol a fiatal Timóteus szolgált, szuper hívők keverték meg és tették zavarossá az életet. Szüntelenül vitákat provokáltak, de semmit sem oldottak meg.” (Lp 1981/376. old.) Saját véleményüket hangoztatták és közben elszakadtak az alaptól, a Krisztustól. Gyülekezetünk életében (saját életünkben is) ott kezdődik a baj, ha elfordulunk az alaptól és más fundamentumot keresünk. Igehirdetésünk egyik fontos fókusza ezen a vasárnapon az alapkeresés és erre való építkezés lehet.

II. Ismeri az Úr az övéit.

Azért vetett szilárd alapot az Isten, mert ismer minket. Meglepő ez a kapcsolat. Az „ismeretlen Isten” jobban ismer minket, mint mi Őt, vagy mint mi saját magunkat. A szilárd alap azért adatott, mert a mi életünk sokszor meginog. Hitlenkedéseink, kételkedéseink – egyszóval bűneink miatt van szükségünk a szilárd alapra. A Sinaiticus codexben a „pantasz” szó is beszúrásaként szerepel, ami kiszélesíti textusunk hátterét. Az Úr nemcsak bennünket, hanem mindeneket ismer. Mindeneknek pedig szüksége van a Mindenség Urára. Az Isten országába való bekerüléssel kapcsolatban az Úr ismerete fontos szerepet játszik. (Mt 7,23) Az Isten csak azokat ismeri meg az ítélet napján, akik cselekedték Uruk akaratát. Sokan vannak azok, akik az övéinek mondták magukat, de az Isten akaratát nem tették, s ezért az Isten nem ismerte meg őket. Istenismeret az ő akaratának, parancsának betöltésével van kapcsolatban. Jézus János evangéliumában az ismeret kettős voltáról szól (Jn 10,14).

A jó pásztor ismeri az övéit és az övéi is ismerik őt. Vajon hogyan ismerjük Istent és Isten hogyan ismer minket?

Igehirdetésünk második nagy tartalmi egysége az Úr ismerete lehet.

III. Az Istennek ismerete és a benne való hit cselekvésre indít.

Az igazságtalanság és a gonoszság elhagyására indít Isten ismerete. Isten és az ő fiának hit általi való befogadása következményekkel jár az ember életében. Nem lehet az emberben

egyszerre jelen a tiszta és a tisztátalan, a szent és a profán. A megtisztulás az Isten parancsa, akarata, amelyet csak ő adhat. (Ézs 6,4-7)

A gonoszág elhagyása lelki folyamatok sorozatát jelenti. Beletartozik a bűn felett való megszorodás, a bűnbánat, az Isten bocsánatának elfogadása. Isten nem hagyja magára ebben a lelki tusában az embert. Felemeli az elesett embert és igaznak fogadja el Jézus áldozatáért.

Aki az Úr nevét vallja, az képes újat kezdeni életével. Az új életű emberek mellett ott vannak a gyülekezetben azok is, akik nem tudnak szabadulni régi életüktől. „Egy nagy házban”, az egyházban egymás mellett él a búza és a konkoly. Az arany és ezüst edények és a közösséges használatra való edények egymás mellett vannak. Pál azokat az embereket nevezi megszentelt edényeknek, akiket az Isten megtisztított és elhagyta a gonosz cselekedeteiket. A fa- és cserépedények azok az emberek, akik elhagyta a biztos alapot. A közönséges és díszes edények kérdése a Róm 9,21-ben is előkerül. A fazekas – azaz az Isten – hatalmáról van szó az anyag felett. A fazekas dönti el, hogy díszessé vagy közönségessé formálja az edényt. Textusunk azt a reménységet adja az embernek, hogy cserépedényekből válhatunk értékes arany-ezüst edényekké Isten akarataiból. Az embernek csak kénie kell a fazekast a nagy átfomálásra.

A megszentelt életű ember nem csak az Úrnak hasznos, hanem az egyházban, a családban, a társadalomban.

IV. Javasolt igehirdetési vázlat:

1. Szilárd alap a megingó embernek.
2. Ismer bennünket az Isten.
3. Engedelmes élet – gonosz elhagyása.
4. Az Úr megszentelt edénye.

Toth Attila

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI TIZEDIK VASÁRNAP Róm 9,30-33

Az igazság keresése, megragadása a választott nép életében és a pogányság életében. Ezzel a mondattal lehetne összefoglalni röviden textusunkat, amely maga is a 9. fejezetnek summája. Csak az egész fejezet elolvasása, megértése után nyúlhatunk hozzá textushoz!

I.

A pásztorok szomorúsága

A vasárnap témája: hit által igazulunk meg. Isten szabad akarata a megigazulásban, hitre jutásban éppúgy központi kérdés, mint az ígéret gyermekeinek (9,8) kérdése. Pál apostolt szomorúság tölti el, amikor saját népére gondol, akik beleütköztek a megütközés kövébe és összetörték magukat. Népe tragédiáját látja abban, hogy bár törekedtek az igazság megismerésére, mégsem ismerték fel azt Jézus Krisztusban.

Ezzel a szomorúsággal cseng egybe a vasárnap ógyházi evangéliuma, amely Jeruzsálem pusztulására emlékeztet. „Szlovák nyelvű gyülekezeteinkben ezen a napon olvassák a szlovák ágendába foglalt „Jeruzsálem pusztulása” című szakaszt, mely azt a történelmi tényt iktatja be az egyházi év drámájába, hogy a Krisztust be nem fogadó, az Isten házából üzetelő házat csináló városban beteljesedett a prófécia, s kő kövön nem maradt a városból. Ez a vasárnap tehát arra figyelmezteti az egyház népét: az egyház útja is vezethet kárhozatba, ha megveti a Krisztusban adott isteni kegyelmet.” (LP 1969, 374. old.)

Krisztus és Pál szomorúsága népe felett minket, mai pásztorokat is Isten előtti szomorúságra és imádságra int, ha arra gondolunk, hogy társadalmunkban, környezetünkben, gyülekezetünkben, családjunkban hány ember életének az alapkö-

ve nem Krisztus. A régmúlt tragédiája ma is jelen van népünk, egyházunk életében.

II.

Isten szabadsága – Krisztus megragadása

Pál apostolt életének nagy fájdalma, hogy míg missziói útjai során a pogányság elfogadta és megragadta az igazságot, addig a zsidó nép elzárkózott attól a felismeréstől, hogy Jézus a Krisztus. Pál Izrael e sajátságos helyzetét a 9. fejezetben két okkal magyarázza.

1. Ézsau és Jákób példáját felhozva, Istennek a szabadságáról szól. „Könyörülni fogok azon, akin könyörülök, és irgalmas leszek ahhoz, akihez irgalmas vagyok.” (Róm 9,15/b) Ezért a döntést az ember nem vonhatja kérdőre az alkotóját.

2. Isten döntése nem mentsége Izraelnek. Izrael hitelensége és bűne akadálya az igazság megragadásának. Kereste Izrael az igazság törvényét, de nem jutott el a törvény szerinti igazságra. Nem találtak Jézusra és így nem találtak az igazságra. Pál apostol úgy tekint a pogányságra, mint akik megragadták az igazságot. A pogányság és a zsidóság Krisztushoz közeledésének mély ellentétét fedezhetjük fel. Izrael a cselekedetek által próbálta megragadni az igazságot és nem sikerült. A pogányság a hit által kereste az igazságot és megtalálta. Isten pedig igaznak fogadta el őket hit által.

Ennél a pontnál jutunk el a vasárnap központi üzenetéhez. Istent és az ő fiát, Jézust, csak hit által lehet megismerni. Csak hit által találkozható Istennel és igazulhatunk meg.

A LP 1988/VI. sz.-ban négy alapfogalmat találhatunk, amely veretesen jellemzi textusunk mondanivalóját.

a) **Igazságosság** – fontossága: „Életünk és sorsunk végső kimenetele Istentől függ. Az Ő utolsó döntése rólunk – határozza meg örök életünk. Ha jól belegondolunk, akkor Isten előtt való megállásunk, hogy ti. igaznak bizonyulunk-e előtte, életünk első számú kérdése.

b) **A hit**: eltekintés saját teljesítményünkől, lemondás önmagunk fontosságának hangsúlyozásáról és az Isten előtti védekezésről; teljes bizalom az iránt az Isten iránt, aki Krisztusban megmutatott szeretete alapján mindent javunkra fordít.”

A harmadik szó **törekedni**, futni utána, valamint a negyedik szó a **megütközés** és a megbotránkozás szava. A törekvés, mint emberi jószándék, cselekvő akarata az igazság megragadásához. Hit nélkül ez nem elég. Hit szükséges ahhoz, hogy Istenre találjunk. A hit által való megigazulás alapja, hogy hogyan viszonyulunk ahhoz az alapköhöz, amelyet az Isten megvetett. A Sionban letett kő, Jézus Krisztus ne botránkyóv, hanem szegletkövé legyen életünkben, hogy aki hisz őbenne, meg ne szégyenüljön. Erre a szegletkőre építeni azt jelenti, hogy rendeződik az Istennel és embertársaimmal a kapcsolatunk.

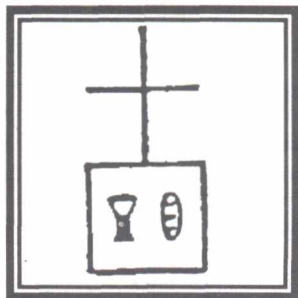
Összefoglalás

Isten szeretetét Jézus Krisztusban mutatta meg nekünk. Jézus valóság és igazság egyszerre számunkra. Van, aki elbotlik ebben az igazságban, összezúzza magát, van aki hisz benne és nem szégyenül meg. Nemcsak a pogányság és a zsidóság Krisztusról alkotott véleményéről és ennek következményéről szólhatunk, hanem aktualizálva, a gyülekezet Krisztussal való kapcsolatáról, hitéről is prédikálhatunk ezen a vasárnapon.

Javasolt igehirdetési vázlat:

1. Krisztus és Pál szomorúsága.
2. Törekvés és hit.
3. Isten szabadsága.
4. Botránkyó vagy megmentő?

Toth Attila

Gyülekezeti szolgálat – lelkeszi közélet

DR. FRENKL RÓBERT országos felügyelő:

A Zsinatról

A Zsinat júniusi ülészsaka az érvényes törvények által megengedett határesetű ciklus kétharmadának leteltét jelent. Talán inkább már a harmadik, a befejező harmad kezdetét. 1991. június 8. volt a megnyitás napja, 1995. június 23–25. a soron következő ülészsak ideje.

Többféle nézőpontból ítéletű meg az eddigi munka, sőt a Zsinat ténye is. Vannak, akik elkésettnek találták összehívását, mások éppenséggel korainak. Előbbiek szerint már 1989-ben, az ÁEH megszűnése után lépni kellett volna, de legkésőbb az 1990/4-es törvény kihirdetését követően. – Ismeretes, hogy ez a törvény rendelkezik állam és egyház szétválasztásáról. – Legkésőbb pedig az első demokratikus kormány megalakulását követően, tehát a rendszerváltozás kiteljesedésekor, 1990 nyarán.

A másik oldal megvárta volna az átmeneti időszak előrehaladtát, az új demokratikus törvénykezés kiforrását, egyfajta stabilitást és ezután látott volna hozzá az egyházi törvények megújításához. A Zsinat vártnál lassúbb üteme valamennyire igazolni látszik ezt a nézetet.

Hozzám mégis az első álláspont állt közelebb.

A jelen egyházi törvénykönyvben – ez megmaradt a történelemből – az országos felügyelőhöz kifejezetten egy hatáskör tartozik, a zsinat összehívásának a joga. 1989. nyarán választották meg, decemberben iktattak be ebbe a rendkívül felelősségteljes tisztségbe. Kezdetű fogva szorgalmaztam a Zsinat összehívását, ehhez természetesen konszenzus kellett az egyházi elnökségen. Dr. Nagy Gyula püspök úr, aki nyugállományba készült, már érthetően nem kívánta felvállalni a zsinati munkát. Az Északi Egyházkerület élén bekövetkezett változás mellett, az úgynevezett

Roszik-ügy hullámai késleltették a kibontakozást. Mégis az 1990 végén sorra került Országos Közgyűlésen bejelentetem a Zsinat összehívását. A zsinati atyák (küldöttek) megválasztásának a lebonyolítása, az előkészítő bizottságok működtetése legalább fél évnyi időt igényelt. Visszatekintve sem gondolom, hogy gyorsabban oldhattuk volna meg a feladatot.

Négy év alatt érthetően változott a Zsinat személyi összetétele, de megítésem szerint a többség ma is elutasítaná a megnyitón legnagyobb vihart kiváltott úgynevezett kétlépcsős Zsinat tervét. Magam sem tartottam szükségesnek a múlttű való látványos elhatárolásnak ezt a formáját, de azóta is sokszor eszembe jut, hogy ennek kapcsán elvesztettük a Zsinat fiatal tagjait és ezt a kérdést azóta sem sikerűt megoldani. Pedig nehéz vitatni, hogy a törvények a jövőnek, a mai fiataloknak készülnek.

Nézetem szerint viszont igen sikeresnek bizonyult az első ülésen elfogadott törvénymódosítás, melynek értelmében az Egyház és a Zsinat elnöksége szétvált. Annak ellenére az a véleményem, hogy kétségkívűl ez a demokratikus változás is hozzájárult a lassúbb haladáshoz. Az egyházi elnökség ugyanis nem engedhette volna meg magának a lassú haladást, nem védhette volna ki a vádat, hogy hatalma fenntartása miatt húzza az időt. Így viszont a Zsinat, a zsinati bizottságok megkapták a tanulási folyamathoz szükséges időt és úgy vélem, ha tartani tudjuk a zsinati elnökség által 1995–96-ra kidolgozott ütemtervet, akkor egyértelműen pozitív lesz az elműt évek megítélése is.

Az is biztos ugyanakkor, – és talán pszichológiailag ez is magyarázza az eddigi lassúbb ütemet –, hogy a Zsinat döntő időszakhoz érkezett.

Az eddig elfogadott, illetve előkészít

tett törvények bizonyosan jelentős fejlődést tükröznek a korábbi – 1966-os törvénykönyvhöz képest. Megfelelnek a demokratikus társadalmi átalakulásban kibontakozó egyházi lehetőségeknek, másrészt az egyháztörténelmi, ma is értéket jelentő tradícióknak. Ugyanakkor nem sértenek érdekeket, nem gerjesztenek feszültségeket a jelen gyakorlattal összevetve.

A legutóbbi ülészsakon elfogadott, az egyházmegvét érintő törvények azonban – folytatva a gyülekezetekkel kapcsolatos törvénykezést – már egy megváltozott egyházi működést céloznak. Ennek lényege a decentralizáció, a hatáskörök odarendelése, ahol az élet zajlik, ahol a törvényadta lehetőségek erősítik az egyházi tevékenységet. Jelenleg országos, illetve gyülekezeti szinten folyik érdemi gazdálkodás, ezeken a szinteken vannak az intézmények. Az erős egyházmegye elfogadott koncepciója a spirituális feladatok integrálása mellett az önálló gazdálkodás, az intézmények fenntartásának a lehetőségét is magában hordja. Ugyanakkor értelmetlenné teszi az egyházkerületi struktúra és adminisztráció hasonló, a hagyományoknak megfelelő kiépítését.

A Zsinat korábban állást foglalt a négyesintű egyházkormányzás megtartása mellett, ezért vélik többen úgy, hogy kényszerpályára került. Most már nincs más lehetőség. Arra azonban nem született állásfoglalás, miként valósuljon meg a négy szint. Nézetem szerint – és személyes beszélgetésekből jól tudom, hogy sokan hasonlóan gondolkodnak – teljesen értelmetlen lenne –, nem segítené a szolgálatot, sőt megnehezítené, ha a gyülekezetek és az országos szint közé két operatív szint lenne beiktatva. Ez többek között megkétszerezné az egyházmegyei vezetőknek, szolgálóknak adminisztratív terhelését. Vállaljuk

el, hogy ez az egyházkerület szintjén, ebben a modellben, nincs szükség integrációra, felelősökre, presbitériumra, közgyűlésre, hiszen minden feladatot ellátnak a többi szintek.

Ebben az elképzelésben az egyházkerület működését tekintve püspökség lenne, élén a püspökkel és az egyházkerületi felügyelővel, akik egyrészt ellátják a kerületben feladataikat, másrészt az országos elnökség munkájában vesznek részt. Természetesen az egyházkerület vezetői összehívhatnak tanácskozásokat konzultatív jelleggel, de a területi döntési kompetencia az egyházmege, illetve az országos egyház szintjén jelentkezik. Két-három évente közgyűlés is elképzelhető, áttekintendő a kerület életét, de mindez részletkérdés, a lényeg, hogy a rutin jellegű igazgatási tevékenység nem látszik értelmetlennek.

Ebben az évben a Zsinatnak állást kell foglalnia a *területrendezés kérdéseiben* is. Ez feltehetőleg érinteni fogja az egyházmegeket, hiszen az erős egyházmege-koncepció ennek megfelelő egységeket kíván. De dönteni kell az egyházkerületeket tekintve is. Egyelőre nehezen tapintható ki, hogy a változtatásnak, amely három kerületet jelentene, vagy a két kerületes szervezetnek van-e többsége. Az egyéb elképzelések szemlátomást háttérbe szorultak. Így a racionális, egy püspököt és főesperességeket (szuperintendurákat) preferáló, illetve a négy kerületes modell. Előbbit hagyományidegennek, utóbbit feltétlenül túlzottnak tartja a túlnyomó többség.

A három kerület hívei főként a dunántúli kerület elfogadtatását szeretnék, emellett úgy vélik, hogy az egyházkormányzást is jótékonyan befolyásolná

a három püspökös rendszer. Az ellenzők egyrészt a népmozgalmi adatokra hivatkoznak, amelyek tükrében a meglévő struktúrán belüli erősítés lenne a feladat, a későbbiekben, nagyobb létszámok esetén indokolt lehet egy strukturális fejlesztés. Álláspontjukat gazdasági érvekkel – takarékoság – is alátámasztják. Az erős egyházmege koncepció elfogadása is ellentmondásban lenne – vélik – az egyházkerületek számának növelésével, értelmetlen mindkét közbülső szinten decentralizálni.

Mindenesetre *örvendetes*, hogy a Zsinat munkájában a szakmai elemek, a legjobb megoldások keresése vált uralkodóvá, csökkentek az érzelmi-indulati megnyilvánulások. Jó lenne ezt elmondani, szülessen bármilyen döntés, a területrendezésben intézkedő törvény elfogadása után is.

Sajtó és média

Elhangzott a Veszprém megyei LMK ülésén, 1995. március 29-én (Részlet)

Életünkhöz hozzátartozik az újság, a rádió és a televízió: az újság olvasása, a rádió hallgatása és a televízió nézés. Éppen ezért nagy jelentőségű: szerepe több szempontból közelíthető meg.

Pszichológiai hatása, szociológiában is mérhető következménye van. Gondolatokat, eszméket hordoznak és közvetítenek. Sajátos kapcsolat létesül ember és ember között. Nem könnyű a közöset megtalálni, a lényegeset elmondani.

Az újság, folyóirat olyan szellemi termék, amelyet olvasva, szellemi életünk, egész személyiségünk befogadóvá válik mások gondolata, véleménye iránt. Vagyis hatással van, megváltoztat: véleményt alkotunk, elutasítjuk vagy befogadjuk. Szerepe azért kiemelkedő, mert közösségekben van, részévé tesz egy embercsoportnak. A szó ereje abban van, hogy mennyire tudok azonosulni vele, milyen a gondolatok közlésének módja, hangja, közel áll-e hozzám.

Ma rengeteg újság, sajtótermék jelenik meg; különböző nézeteket *testesít meg, kellelti magát. Létük* külön rejtély, mivel a piacgazdaság törvényei szerint mindennek ára van. Értékes, hasznos újságok mellett – melyek sokszor nehezen tartathatók fenn – sok olyan is van, mely

szenzációéhesen az ösztönökre hatóan teremt magának olvasóközönséget (pornó stb.).

A sajtószabadság lehetővé teszi az információ közlését, áramlását, a demokrácia születését. De vajon minden hír eljuthat-e és mindenkihez? Tapasztaljuk a szabadság ürügye alatt a hírek szűrését, osztályozását, egyes tényeknek és azok jelentőségének elhallgatását. Az újságírói tisztesség és alaposság, pontosság követelménye nem mindig teljesül. Végeredményben ez emberi jogaink csorbulását, valamint szellemi szabadságunk megőrzésének nehezédsét eredményezi. Lehetővé vált, hogy kisebb közösségek is helyi lapok indításával nagyobb informáltsághoz jussanak. Ezeket a jelenségeket látjuk – a világi szokásokat követve – az egyházban is (gyülekezeti lapok, hírlevelek). Egy-egy közösség, csoportosulás is élt ezzel a lehetőséggel: MEVISZ, KIE, OLBK.

Írni nem könnyű, éppen ezért megbecsülést érdemelnek azok, akik ezt vállalják, gyakorolják. *Megmérettetés is ez egyúttal, amit nem* mindenki vállal szívesen. De olyan valós szükséglet a szellemi termékek létrehozása, hogy nehézségeket is vállalva (időhiány) támogatni kell létüket: előfizetés, olvasás.

Különleges szerepe van a tv-nek. Ott is „újságírók” dolgoznak, véleményük tudatformáló. Befolyása óriási: a látvány mesterséges világ, az igazinak képe, nehezen megkülönböztető. Különösen a gyerekek, a fiatalok, a tapasztalattal nem rendelkező, szellemileg éretlenek számára. Személyiségek, ismert egyéniségek, politikusok, művészek tagjaivá válnak baráti körünknek. Ezért közeliékké válnak, nem érezzük a távolságot. Életük, viselkedésük elérhetőnek tűnik. Megváltozik a viszony: a tekintély, a tisztelet, a megbecsülés a másik iránt; nem lesz mindennapi, természetes, ab ovo. Magunk értékét emeli a beavatottság.

A Rádióknak más a helye életünkben. Mozgékonyabb, nem köt helyhez bennünket, megőrzi az emberi hang méltóságát. Valóban a régi módon lép kapcsolatba a beszélő a hallgatóval. Az emberi beszéd kifejezőképessége, befolyásolni tudása érvényesül. Nyelvünk megőrzésének nagy lehetősége; rombolásának nagy veszélye rejlik benne.

Mind a TV, mind a Rádió szerepet kapott szabad országunkban az evangélium továbbadására. Áttekinthetetlen rendszer szerint egyházi emberek, és az egyház segítségével is készülnek műsorok.

Az újság, a sajtótermék – szellemi termék. Az ember emberségének azt a részét, az agyműködést befolyásolja, amely használata révén edzésben tart, és így az emberség megmaradását eredményezi. Mivel „alaptevékenység”, érdemes arra figyelni, hogy a szellemi munkában, a „jó és rossz” dilemmájában, Istennek az emberrel való kapcsolatában mit jelent. Értéket hoz létre, hordoz és ad tovább, vagy „kísértést” jelent, foglyul ejt, falat emel. Fölvetődik a kérdés, hogy van-e különbség a könyvek és újságok hatásában. Az újság többféle, sokszor felületes információval többféle arculatot hordoz, ezért többféle módon, többféle emberhez jut el. A könyv megírója és olvasója kapcsolatában mélyebb rétegeket érint. Az újság véleményt formáló, magatartást meghatározó hatása nagyobb felelősséget jelent azok számára, akik vállalkoznak az újságírásra. Folyamatok alakításában lehetnek részeseik, akár kiszámított, akár előre nem látható következményekkel jár. Érezzük mai, pluralista sajtószabadságot megvalósító korunkban ennek hatását: egymásnak feszülő indulatok, zaklatottság elhatalmasodásában.

Egyházi lapjaink igyekeznek a tájékozódásban és a felkészülésben segíteni. Hordozzák és hordozták a kor lenyomatát és szerkesztőik személyiségét. Különbözhetetlen volt szerepük. Különösen az Evangélikus Élet folyamatos megjelenése adott biztonságot, összekapcsolva az egyházban élőket. A hiányzó találkozások jelentőségét a hír pótolta: élünk, élnek, mi van velük? Kézbe lehetett és lehet adni, beteget, öreget, tempomba nem járó, gyülekezet peremén élő egybe lehet segítségével ölelni.

A *Lelkipásztor* folyóirat iránytű és szellemi táplálék, gondolatok, vélemények megmértetésének helye és lehetősége. Sajnos, ritkán és kevesen ismerik fel.

Sok a beszéd korunkban és körünkben. Kevesebb, kevés a pontosabb fogalmazást, tisztább gondolatot, megfogalmazást igénylő írásbeliség. Nem levelet írunk, hanem telefonálunk. Többet kellene írunk,

hogy el ne sorvadjon képességünk és régi idők elődeinek követői lehessünk. Szellemi kincset bíz ránk Urunk, és ez nemcsak aprópénzt jelent, hanem ékszert, foglalatban őrzött értéket is. Honnan tudnánk a régiekről, honnan tudnánk rólunk utódaink, ha nem tudnánk olvasni, amit ránk hagytak. Gyülekezeti könyvtárak némelyike valóságos kincsesbánya: sok-sok kiadványt, anyagot megőrizve. Mindig voltak tudós papjaink, tanítóink, akik a teológia művelésén túl a nyelvek, a szöveztudomány és borászat, a méhészet és egyéb gyakorlati ismeretek terén működtek írásaikkal, tanulmányaikkal a köz javára. Talán a technikai fejlődésnek áldása is lesz a szövegszerkesztő elterjedtségével arányban. Jó lenne ismerni egymás kiadványait, tapasztalatait.

A nem egyházi körbe tartozó publicitás is figyelmet érdemel. Itt jegyzem meg, hogy valaha sajtófigyelő is volt a LMK-ban. Most is jó lenne, mivel nem tud mindenki mindent figyelemmel kísérni. Ez nem egyfelől több „elvárás” jelent, hanem a jól szervezett munkamegosztás felé haladást, a sporadikus, veszélyesnek tűnő önállósulás helyett.

Új hang a HANG, a régebbi MEVISZ hírlevél és a KIE Vezess! újságja mellett. Ismerjük, használjuk őket? Kapcsolódást jelent a fiatalokkal, továbbképzést a következő nemzedék látásában. Mennyit tudunk felfogni, befogadni – elfogadni, az más kérdés. (A Hang szerkesztő-írója volt egy ideig egyházmegyéinkből Balla Emőke.) A Meviszlaphoz kapcsolódásunkat ifj. Zászkaliczky Pál jelenti, aki kezdettől fogva az ifjúsági alkalmak vezetője volt az egyházmegyében. A KIE sajnos nem nagyon ismert, így célszerű lenne egyszer ezt is szemügyre venni. Múltja volt egyházunkban, s lehetőséget adhatna a mai európai keresztyén ifjúsági világhoz való kapcsolathoz.

Hosszú időn keresztül az értelmiséghez szóló lap volt a *Diakónia*. Nem volt alkalmam képet alkotni arról, hogy mennyire ismert Veöreös Imre áldozatos munkája nyomán. Magas szellemiségű, igényes folyóirat – volt. Miért szűnt meg? Való-

ban, „elhúnytának legjobbjaink a hosszú harc alatt...”

Mai egyházi sajtótermékünk az *Üzenet*. Hiányt pótló? Lesz jobb? Dr. Frenkl Róbert magánakciója, sokoldalúságának kézbevehető bizonyítéka. Bár csak íráskészsége olyan szellemiséget sugározna, mely példa lenne!

A *Keresztyén Igazság* új folyama az OLBK folyóirata. A rendszerváltás vajúadásában született. Nem annyira ismert, bár léte jel, és szellemisége nélkülözhetetlen. A vélemény- és gondolatszabadság, a meggyőző és elkötelezettség hordozója, Jézus Krisztus evangéliumának hitet ébresztő erejével. Lutheránus. Terjedelme behatárolt, de a múlt értékeinek megőrzésén kívül a jelenben ad gondolkodni valót, és a jövőt formálja reformatori igéhez kötött lelkiismerettel, hittel, Jézus Krisztusról szóló bizonyosságtételként. Nem „hazabeszélek” – de mindenki azt adja Urunk szolgálatában, amit sáfárságra kapott.

Sajtó és sajtótermékek jelentősége nagy. Jó lenne ezt kifejezni a sajtólelkész nem könnyű posztjának való betöltésével.

Iratterjesztés: más kiadók munkája figyelmet érdemel. Áldozatos, időigényes munka gyülekezeteink tagjait ezen a téren is gondozni, pástorolni. Mindez értelmiségi voltunkból is következik. Magyarként ma értéket menteni és őrizni harci feladat.

Befejezésül: mi lenne velünk Bibliánk, Pál apostol, Péter, Jakab és János apostol levelei nélkül. Gyönyörű szép írásbeli értékeink.

Nem érintettem a levelezést, mint régi formát és új lehetőséget. A sokszorosító gépek korában egyházmegyei szinten is sokrétű hatást értenék el, ha időről időre egy-egy lelkész gondolatait így adnánk közre, kézbe – „szórolapként”. Lehet, hogy nem egészen jól fejeztem ki magam. A mindig újat és újra közlő és adó Úristen, Mennyei Atyánk tegye világosabbá utunkat és Szentlelkével erősítsen és „bölcsítsen”.

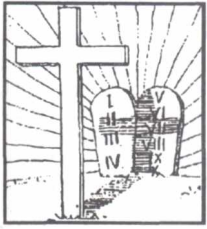
Id. Magassy Sándorné
diakónus lelkész

MÁRK EVANGÉLIUMA

IV. JÉZUS HATALOMMAL TANÍT

17. Istennel való igaz kapcsolat

Mk 2,23–3,6

I. Általános megjegyzések:

A szombat a maga jelentőségét Izráel életében a babilóni fogság idején nyerte. A szombat megkülönböztette a zsidókat a babilóniaktól. Szinte *hitvallássá* lett a szombat. 39-féle olyan munka volt, amit tilos volt végezni szombaton. A szombat megtartása később formálissá vált. Aratás, cséplés is a tilos munkák közé tartozott. Lehetséges, hogy Jézus tanítvá-

nyai túlságosan sokat mentek. A szombaton megtéhető maximális távolság 900 méter volt. Emiatt Jézus és tanítványai olyat tettek, amit nem volt szabad szombaton megtenni.

Jézus érvelése voltaképpen ószövetségi hivatkozás. Ez az idézet azonban nem egészen pontos. Nem Abjátár, nem többekkel ment Dávid: a főpap kivitte hozzá a kenyeret. Az evangélisták nem rendelkeztek Ószövetséggel. – Isten mindig emberi formában közeledik felénk, ami mindig magában rejteti a tévedések lehetőségét is. Jézus érvel: a teremtés rendjében más volt; Isten nem *terhet* rótt az emberre a szombat által, hanem ellenkezőleg. Jézus a merev tilalmat nem tudta magáévá tenni. Az ellenség áskálódott a zsinagógában a „szabad – nem szabad” dolgában. A szabály az életveszélyen múlt, hogy „Szabad-e szombaton jót vagy rosszat tenni?” Jót igen! Haragosan végignézt rajtuk Jézus. (Nem várt másnapig.) A jót mindig meg kell tenni, amint lehetőség van rá! A jót tenni azonnal kell! Jézus ellenfeleiben most születik meg a döntés: Jézusnak meg kell halnia. A szabály képmutatóvá teszi az embert.

II. Fő mondanivaló:

Az Istennel való igaz kapcsolat abból a felismerésből következik, hogy Isten szeret engem és én is szeretetek másokat.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Mit szabad – és mit nem szabad. Gyerekek terhe ez... Ti magatok is érzitek, hogy van kötelesség... Mi az, amit meg szabad csinálni?

Történet:

1. Szombat és a szombattal kapcsolatos dolgok.

2. Szombat van. Jézus és a tanítványok – aratáskor – szántóföldön mennek. Ehesek, egy-egy kalászt letépnék, kimorzsolják, eszik és csillapítják éhségüket. Megszólják Jézust, hogy a tanítványai ezt teszik.

3. Dáviddal hogy is volt? Látjátok: Dávid is olyat tett szombaton, amit nem lett volna szabad, de Isten megengedte.

4. Teremtéstörténet. Pihenőnap. A vasárnap megszentelését nem tanulják a gyerekek. Szabad a templomba menni. A vasárnap emlékeztet a Feltámadásra.

5. Elmúlt egy hét. Szombat van. Jézus elmegy a zsinagógába. A gyülekezetben van egy béna kezű ember. Figyelik Jézust: ma megint csinál valamit ez a Jézus? Azt teszi Jézus, amit nem szabad – az írástudók szerint. „Mindent meg szabad tenni, ami jó, ami a másik érdeke, amivel megmutathatom szeretetemet.”

6. Gondoljátok el: ezek az emberek min rágódnak, s eldöntik, hogy Jézust megölik. Ezt szabad megtenni?

IV. Beszélgetés:

Jézus arra adott nekünk példát, és arra bátorít: tegyük meg mindent, ami a másik érdekében történik.

V. Aranymondás:

A szeretet nem tesz rosszat a felebarátnak. Róm 13,10.

18. Isten irgalmas pazarlása

Mk 4,1–9. 13–20.

I. Általános megjegyzések

Jézus szolgálatában nagyon jelentős helyet foglal el a tanítás. Hatalmasan tanít. Esemény, mely mintha éppen megtörténne. Nagy tömeg hallgatja, szinte beleszorítják a vízbe. Jézus az, aki ad: a tömeg az elfogadó. Jézus fölötté áll az embereknek. Sok mindenre tanítja Jézus a hallgatóit: Jézus az emberi élet minden vetületé-

ben figyelemmel kíséri hallgatóit és segíteni akarja őket. Bizonyos értelemben azonban rejtély az, amit Jézus mond. Akkor értem meg a példázatot, ha Jézust ismerem. Jézus nélkül a tanítása megismerhetetlen.

Halljátok! – azaz figyeljétek ide! Nem elég, ha csak füllel hallunk, a szívünkkel is be kell fogadni. Aki csak füllel hall, annál „az egyikén be, a másikon ki”. Jézus elvárja, hogy az ő tanítása alapján az emberek döntést hozzanak.

Palesztina: váltakozik benne az esős és szárazabb évszak. Esős évszakban idejében kellett vetni: szántás előtt vetettek. Kevés volt a termőföld. Sziklás az altalaj. Vetés közben sokfelé hull a mag. Négyféle lehetőség vár a magra: jórészt elpazarolódik, azaz Isten rendkívül gazdagon szórja, hogy legyen gyümölcs, de csak egy töredéke az igének jut jó helyre. Nem félti, nem tartja vissza magát... Ember: mi lesz a te szívedbe jutott ige-maggal? Ez teszi naggyá igehallgatási felelősségünkkel.

II. Fő mondanivaló:

Isten nagy szeretettel, pazarló módon szórja az „ige magvat”.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Milyen alkalmak vannak a gyülekezetünkben? Nem tudják a felnőttek (se). Miről tudtok? Most hol vagyunk? Hova szerettek menni? Miért nem, ha nem szerettek menni?

Most valami furcsa és szokatlan dolgot mondok nektek: ígét hallgatni nagyon veszedelmes, mert mindig van valami következménye. (Ha semmi, az az ítélet.) Esetleg majd ellenünk fog szólni.

A gazdák mindegyike a tavaszi vetésre figyelt, Jézus nagyon jól tudta, hogy milyen a termőföld állapota. Ut vezetett át a termőföldön. Az előző évi gaz majd beszántásra kerül...

Történet:

(Mondjuk el a példázatot úgy, ahogy itt van. – Ezt ott értették az emberek. Fájt nekik a kár, de örültek az aratásnak. Talán földműves hallgatója is volt Jézusnak. Úgy mentek el, hogy visszhangzott a szívükben. A tanítványok azonban többet akartak...)

Jézus megfejtette a példázatot értelmét. (Ezt is így mondjuk el, változtatás nélküli szöveggel!)

IV. Beszélgetés:

Hangsúlyos, hogy nem érdem az, ha valaki odafigyel az ígére és befogadja. De akinek ajándékot adnak, azt el kell fogadni. Az a nagy dolog, hogy hangzik az IGE: Isten szól hozzátok.

De: mit fog Isten elérni életekben azzal, hogy szól hoz-
zátok? A Sátán kikapja a szívből az igét.

Felnőtteknél szerzett tapasztalat: (amikor valaki el akarta mondani az istentisztelet után, hogy miről is volt szó, végül is azt mondta: – „olyan szépen beszélt, hogy semmire sem emlékszem”).

Nehéz fölkelni a TV elől. Nehéz a pajtások hívása elől ki-
térni.

V. Aranymondás:

Szívembe zártam beszédedet Zsolt 119,11.
(Megjegyzés: Van mit a szívünkbe zárnunk.)

19. Isten népének reményése Mk 4,26–29.

I. Általános megjegyzések:

A magától növekedő vetés fejlődésekor a földműves télen marad; Isten növeli a vetést. „A föld magától terem”. Ez nem arra indít, hogy itt könnyelműek legyünk.

Kíváncsiak:

1. Legyünk türelmesek. (Van vallási türelmetlenség – a hit dolgában...) Már eltemetett egy lelkész valakit, aki

egyszer egy rossz mondatot mondott egy helyen, ahol meghalt a férj: „mostantól fogva jöhetsz a templomba!” „E mondat miatt nem fogok menni soha!” – volt a válasz.

2. Legyen bennünk bizonyosság, hogy a vetés föl fog nőni, mert Isten munkálja. Jézus korában voltak szorgalmas emberek, akik a maguk lehetőségével gondolták közelhozni az „elvetelt” – tévesen.

Van egy 18 éves munkatárs, aki gyereként – úgy tűnt – „hiába van itt”. Ő ma a gyülekezetben a kántor. Minden ifjúsági órán ott van.

Isten végzi a maga munkáját: növeszti... Az aratás nem marad el. Van értelme a munkámnak – Isten felől nézve egészen biztosan.

Megjegyzés:

Magától = automaté. Az Isten országa dolgában én lehetek fölszabadult szívű. Nem kell görcsösnek lennem. Minden az Isten dolga. Sólom Jeno mondása feledhetetlen: „neked csak az a dolgod, hogy hirdesd az igét!”

II. Fő mondanivaló:

Isten országának az ügyét merjük az Istenre hagyni!

III. Tanítás:

A példázat igen rövid. Elmondás helyett hosszú beszélgetés legyen a gyerekekkel.

Valaki a tyúkot leültette, és gyereke mindennap látni akarta a kicsirkéket. A kotlóst elvadította: nem lettek kicsirkék. (21 nap kell hozzá különben is.)

A babot májusban vetik és ősszel szedik. (Ehhez hasonló példákat hozhatunk föl...)

IV. Beszélgetés:

Jézus korában hogyan akarták siettetni Isten országának eljövését. Szinte ki akarták kényszeríteni.

A Feltámadás után kérdezték Jézust a tanítványok: „nem ebben az időben állítod helyre Isten országát?”

Rabbi mondta egyszer: „Ha minden zsidó csak egy napig megtartaná a törvényt, eljönne Isten országa!” Ki akarták kényszeríteni: vannak ilyen zsidó imádságok. Ott vannak a messiási lázadások. (Mindig húsvét táján következtek be...)

Jézus miért éppen a földműves magatartását vette példaul? A földműves nem maga szabja meg a munka idejét, hanem alkalmazkodik: „vetek, s tudom, hogy fogok aratni!” Nem szabad elfelejteni, hogy mindent idejében kell elvégezni. Nem akárkikor. Isten országa dolgában is van, amikor elkészünk. És ez vádol. Idejében! Gyereket elhozni! Szülőket megszólítani.

A munkát minél rendesebben, minél nagyobb becsülettel kell megcsinálni. A földet rendesen előkészíteni. Mindent

beleadva. Mindent megpróbálni. Megnő a vetés. „Magától!”, – Ez a kegyelem.

V. Aranymondás:

Jöjjön el a Te országod Mt 6,10.
(Megj.: Ezután van az, hogy „legyen meg a Te akaratod!”)

20. Isten szerinti élet Mk 11,12–14. 20–25

I. Általános megjegyzések:

A templom megtisztítása ekkoriban volt. Megszűnik az istentisztelet régi formája. Jézus kidob mindent, ami az áldozati istentisztelettel kapcsolatos – saját áldozata miatt.

Az Istenbe vetett hit tartalma: Isten szereti az embereket. Ez az egyetlen ilyen csoda. Mert Jézus mindig valakinek az érdekében cselekszik. Itt azonban a fügefá kárára. Éles a fogalmazás, mert nem volt a fügeérésnek ideje. Ne a fügefára gondoljanak a példázat hallgatói. A fügefá valakit jelképez: a zsidó népről van szó. Isten választott népéről. Jézus ott van középpontjukban, Jeruzsálemben, s keresi: miben valósul meg, hogy ezek Isten választott népe. (Jézus egyszer volt Jeruzsálemben Mt Mk és Lk szerint.) Estéknént visszatért Jézus Bethániába.

Fügefá alatt lenni annyi, mint a törvénnyel foglalkozni. Vö.: Nátánél.

II. Fő mondanivaló:

Jézus elutasítja azt az életet, amelyben nem jelentkeznek a Jézussal való élet következményei, gyümölcsei.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Mondatunk a gyerekekkel csodákat. Belőle levezetjük: Amikor Jézus csodát tett, mindig az emberek javára tette. Nem is azért, hogy higgyenek. Irgalmas volt: könyörült, rajtuk akart segíteni. Az emberek érdekében tette.

Történet:

1. Furcsának találhatjuk ezt a példázatot, mert ez a fügefá ártatlan. Zöldült, mert itt volt a tavasz. – Jézus ezt a fügefát fosztotta meg életétől.

2. Jeruzsálembé érkezve, Jézus elment a templomba. Közelről látta, hogy külsőséges a szertartás, az áldozatban számítás van: „megfizetek, hogy adj!” – Visszaéléses magatartás volt ez, és Jézus ebből akarta fölrázni a népet.

3. Zöldelő fügefán nem talált gyümölcsöt: s a tanítványok emlékeztek rá, hogy mit mondott Jézus a fügefá alatt. Templom. Vissza. Másnap reggel – elmenvén a fügefá mellett, észrevették, hogy elszáradt.

4. Péter mondja – hangsúlyosan: „...kiszáradt!” És akkor Jézus hitről és imádkozásról beszél a tanítványoknak. Higgyetek! Imádkozzatok! Bocsászatok meg egymásnak! Ez a fügefá azt példázza, ami megtörténhet veletek. Magatokba nézettek, hogy vagytok a hittel és a megbocsátással. Megvannak-e ezek az életekben?

IV. Beszélgetés:

Hangsúlyos, hogy ez a fügefá minket is jelképez! Isten annyi mindent megtett értünk. Jézus odaadta. Mi látszik meg rajtunk? Hit? – Megbocsátás?

Magukat komoly hívőnek gondoló emberek nem tudnak megbocsátani. A nagyapák életében történt valami... és az unokák sem tudnak megbocsátani. Emiatt többen nem jönnek úrvacsorázni. „Megbocsátok – de nem felejték” állásponton vannak.

V. Aranymondás:

Legyenek láthatók tetteid szolgálóid. Zsolt 90,16.
(azaz Istent kérjük, tegye meg, hogy legyenek láthatók rajtunk az Ő tettei. Pl. hitünkben és bocsánatkészségünkön.)

I. Általános megjegyzések:

Jézus a szőlősgazdát említve, a zsidó nép vezetőire gondolt valójában. A hangsúly azon van, hogy mennyi mindent tett meg a gazda, hogy a szőlő jó legyen. Volt gyümölcsstermes, de a gazda nem kapta meg. Tükröződnek Jézus-korabeli dolgok. Külföldiek vásároltak szőlőt és bérbeadták. Volt ez ellen tiltakozás: megakadályozták a bérlet kiadását. A valóságtól eltér: a bérbeadó nem megy többször a bérért. Isten mennyire más! Harmadszor-negyedszer is zörget... Egyetlen Fiát is küldi... Jézusra utal – halálára. A Golgota Jeruzsálem falain kívül van, azaz „kidobták”. A nép nem vállalta a közösséget Jézussal.

Az alapszöveg formálódott. Üzenete: ha nincs gyümölcs, akkor csak Isten ítélete várhat rá.

II. Fő mondanivaló:

Isten népe életén rajta kell lennie a hitelesítő pecsétnek. Csak akkor Isten népe, ha elfogadja Jézust. Ha Jézus küldetésére és szeretetére igent mond.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Térkép! Földközi tenger. Partján: Római Birodalom. A világ nagyhatalma. Sok minden akkor kezdődött (pl. a római jog) és máig kihat. Amikor újszülött született, az apának el kellett ismernie azzal, hogy kezébe vette. Isten népét el kellett Istennek ismernie, ha életük felmutatja a Jézussal való közösség jeleit.

Történet

1. Szőlőskert. A szőlő az, amelyben mindig van munka. Fáraoszt, derék-igénybevevő munka. Csak a meghajtott derekú ember tud (jó) munkát végezni. Tavasztól ősziig rettentő sok benne a munka.

2. A sok munkának megvan a maga eredménye: a munka nem volt hiábavaló.

3. Van olyan szőlősgazda, aki maga nem tudja megművelni. A gazdának át kell adnia a munkásoknak járó részt – illetve viszont.

A szőlősgazda nem kapta itt meg a neki járó részt. Türelmes volt. Tudott várni. Reménykedett, hogy észretérnek s megadják. Végül a fiát küldte el. Remélte, hogy ez jó lesz. De sajnos a fiút megölték. Ez fordulatot hozott. Eddig várt, türelmesen, de most elvette a szőlőt a munkásoktól. Megítélte... Másoknak adta. – Jézus után 66–70.

A szőlőskert: Izráel népe. Isten reménységgel volt irántuk, prófétákat küldött, végül elküldte a Fiát... (Kiátkozták és városon kívül megfeszítették.) A választott nép nem fogadta el Jézust, emiatt elveszítette Isten szeretetét, az országát – és bizonyos mértékben a jövőjét.

IV. Beszélgetés:

Isten minket is befogadott az Ő országába. Annyi mindent tesz értünk (kereszttség, konfirmáció előtt). Várja, hogy mivel viszonzunk. Egyet kér tőlünk Isten: hogy fogadjuk be életünkbe Jézust. Nem is azt várja, hogy mi adjunk neki valamit, hanem hogy ő adhasson még többet.

Jézus által Isten örökösei vagyunk. Az a gyülekezet ill. egyház, amelyben élünk; keret, életkeret, melyben várja viszonzásunk. És ez a közösség figyelmeztet minket az örök közösségre. Ha ezt elutasítjuk, nem számíthatunk rá, hogy az örök közösség tagjai legyünk.

V. Aranymondás:

Úgy tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot!
Lk 12,32.

(Folytatás következő számunkban)

Több törődést érdemelnek
pedagógusaink

Csendes hétvége Gyenesdiáson

Szép, tartalmas, csendes hétvégét töltöttünk április 21–23. napjain a Keszthely közelében lévő Kapernaum Szeretetotthonban mintegy harmincan. Szülők, tanárok, az Iskolaszék tagjai együtt élveztük a kivételesen szép időt, annyi hívős tavaszi nap után, együtt gazdagodhattunk lelkiekben, szellemekben s erősödhetett a közösség a gyermekeinkért felelős három csoport között. Minden külső körülmény adva volt ahhoz, hogy jól érezhessük magunkat: szép környezet, jó ellátás, kitűnő társaság.

A megtervezett program három vonalon futott: spirituális gazdagodás, megbeszélés a főtémáról (tolerancia) és információ a keresztény világ sajtójából.

1. Három áhitat (meditáció) szólt Kérdőjelek között az életünk – témakörében. Isten kérdez... Mi kérdezzük Istent... Kérdezzük önmagunkat...

Isten nem csupán teremtő, gondviselő, hanem szemmel-tartó Isten. Érdeklődik irántunk és kérdez: Ádám hol vagy? Éva hol vagy? Hol van Ábel a Testvéred? Mit kellett volna még tennem, mit meg nem tettem? Kit küldjek el? – Jézus is rendszeresen kérdezte tanítványait: Kinek mondotok engem? Ti is el akartok-e menni? Nem tudtok virrasztani velem...

Mi is kérdezzük: Hol voltál Isten a 20. században? Miért hallgatsz? Miért engeded? Miért vettél rá? Miért hagyta el?

Önmagunkat is kérdezzük: Ki vagyok én? Hogyan látnak mások? Milyen vagyok valójában? – s a megnyugtató válasz: Te tudod, Te ismersz Istentem...

A fő téma megbeszéléssel négy lépcsős volt: tolerancia – elfogadás – befogadás – együttműködés. A beszélgetés részben közös önvizsgálat is volt: hol tartunk, melyik lépcsőfokon állunk és hogyan haladhatunk feljebb. A közös beszélgetést magánbeszélgetések is követték, a téma késő éjszakába nyúló párbeszédre és csoportos beszélgetésre bomlott. Bizonyára nem eredménytelenül.

Az információ a keresztény világsajtó 18 külföldi és igen sok magyar sajtóterméke alapján, valamint személyes konferenciái élmények alapján történt, hét csomópont körül.

1. 50 éves évfordulók keresztény szemmel. 2. A szekularizáció kérdése, ami robbanásszerűen tört be hozzánk is az utolsó évtizedben. Gondolataink és életstílusunk azt sugallja, mintha Isten nem is élne... 3. Közös etikai kérdések: az élet kezdete és vége, háború és béke, a média szerepe, a szociális háló nélküli vad kapitalizmus mai buktatói. 4. A felekezeti közti helyzet, közös történelmi egyházi problémaként a szekta-veszély. 5. Világvallások új kapcsolatai: mohamedánok, buddhisták, hinduisták megjelenése Európában. 6. Nyugat-kelet még mindig meglévő feszültsége és Észak és Dél egyre erősebb különbsége keresztény megvilágításban. 7. A 20. sz. vége, a 21. sz. küszöbén. Optimizmus? Pesszimizmus? Posszibilizmus. Van-e, lehetséges-e egyáltalán jövőlátásunk?

Vasárnap reggel még evangélikus rendtartás szerint tartottunk áhitatot, majd a konferencia tagjai a karmeliták templomában vettek részt szentmisén. Ebéd után nehéz szívvel, de sok hállával hagytuk el Gyenesdiást.

HK.

*

(A Peshidegkuti Ökumenikus Iskola tanári kara, iskolaszéke és a Szülői Munkaközösség számára rendezett alkalom.)

Protestáns Missziói Tanulmányi Intézet

Több éves előkészítő munka után 1995. április 1-jén a Protestáns Missziói Tanulmányi Intézet ünnepélyes megnyitójára került sor, amelynek alapítói a Magyarországi Református és Evangélikus Egyház, valamint a Károli Gáspár Református Egyetem. Az alapító intézmények a Missziói Intézet létrehozásával szeretnék kifejezésre juttatni, hogy fontosnak tartják, hogy missziói felelősségtudatuk megerősödjön, valamint szükségesnek tartják, hogy jobban felkészülhessenek missziói feladatuk maradéktalan betöltésére: az Egyház hivatása, hogy szerte a világon, minden nép között, szóval és tettel megszólítsa az embereket az evangéliummal.

Kik vagyunk?

A Missziói Intézet – amely tevékenysége során magáénak vallja a keresztyénségnek a Szentírásban és a történelmi hitvallásokban kijelentett igazságait – célul tűzte ki, hogy a teológiai intézményekkel, a protestáns egyházakkal és missziói szervezetekkel szoros együttműködésben missziológiai képzést és oktatást nyújtson. A Missziói Intézet tanítási tevékenysége egyfelől szorosan összefügg a magyar (egyház) történelemmel, másfelől a „poszt-szocialista” közép-európai helyzettel.

Szeretnénk elősegíteni és támogatni az e térséghez tartozó missziói kérdések tanulmányozását, teológusok és laikusok által egyaránt, amelyben biztosítani kívánjuk a biblia-teológiai és gyakorlati-kegyességi szempontok összekapcsolódását. Egy éve alakult egy missziológiai munkaközösség, amely ezzel foglalkozik!

Elképzelésünk szerint a fent említett célok megvalósítása érdekében két „szinten” szeretnénk segítséget nyújtani: missziológiai, tudományos szinten és gyülekezeti, gyakorlati szinten. Szeretnénk lehetővé tenni előadások, tanfolyamok megtartását, akár önállóan, akár a teológiai akadémiák és egyéb szervezetek meghívására, ezzel kapcsolatosan megismertetni a magyar protestáns egyházakat missziói múltjukkal és segíteni őket abban, hogy a fontos tanulságokat fel tudják használni.

Az egyre inkább pluriform, szekularizált, több-nemzetiségű világban, amelyben bizonyosságot tesz az Egyház,

tájékoztatót szeretnénk adni a missziológia aktuális kérdéseiről, valamint a hazai missziói kihívásokról.

Mivel az Egyház a gyülekezetekben él, különösen szeretnénk elősegíteni a gyülekezeti tagok aktív bekapcsolódását a missziói munkába, akár imádságukkal, akár adományaikkal, akár úgy, hogy ők maguk is elmenvén, tegyenek bizonyosságot az egyháztól elidegenedettek között. Ezért közeli céljaink közé tartozik egy munkacsoport létrehozása, amely azzal a kérdéssel foglalkozna, hogy milyen képzésre van szüksége az – érdeklődő – gyülekezeti tagoknak, ifjúsági szervezeteknek és más embereknek, amely felébreszti és megerősíti bennük a missziói felelősséget és amely gyakorlati módon segítené őket abban, hogy bizonyosságtévő életet éljenek a magyar társadalomban.

Köztudott, hogy az elmúlt negyven év elszigeteltségének következtében alig volt hozzáférhető a missziói szakirodalom. A missziói kérdések tanulmányozásának, vagyis a tisztább elméleti látásnak a hiánya és a világszerte folyó missziói munkával kapcsolatos tájékozatlanság sokszor érezhető e munka gyakorlati végzésénél, nem beszélve arról, hogy viszonylag kevés hangsúlyt kap a misszió bibliai alapelveinek a tanulmányozása. Ezért szeretnénk létrehozni egy korszerű missziói olvasótermet, a főváros központjában, ahol hazai és külföldi (főleg angol és német) szakirodalmat kívánunk hozzáférhetővé tenni. E tekintetben már egy éve rendszeresen kaptunk könyvadományokat, bel- és külföldről. Ígéreteket is kaptunk több külföldi alapítványtól, hogy támogatni kívánják ezt a forrásanyag-központot. Ezúton is felhívást szeretnénk intézni, hogy legyenek segítségünkre a magyar (és külföldi) misszióra vonatkozó irodalom összegyűjtésében (pl. Forgács Gyula, *A belmisszió és Cura Pastorális* kézikönyve).

Nemzeti és nemzetközi együttműködés

Ha nem zárkozunk el a tények elől, akkor el kell fogadnunk, hogy szerte Európában a szekularizáció rohamosan előrehaladt és az egyházak egyre inkább valamiféle „kisebbségi” helyzetbe kerülnek. Ezért tartjuk kulcsfontosságúnak céljaink megvalósítása érdekében,

hogy amennyire csak lehet, együttműködünk belföldön és külföldön azokkal, akik hasonló alapon és hasonló célokért küzdenek.

Örülünk, hogy már széleskörű kapcsolataink alakultak ki, nemcsak Holland, hanem angol, német és amerikai missziói intézményekkel is. A létrejött Missziói Intézet nemzetközi tanácsadó testületének feladata, hogy a világszerte folyó missziói munkában szerzett tapasztalatokkal tájékoztatót nyújtson és elősegítse a Missziói Intézet munkáját.

Kuratórium

A Missziói Intézet kuratóriumának az összetétele – Bencze Imréné Ruttkay Miklián Ágnes, Evangélikus Külmissziói Egyesület, pénztáros; dr. Bütösi János, ref. teol. tanár, elnök; Czövek Olivér, ref. lelkész, jegyző; dr. Fabiny Tibor, evangélikus teol. tanár, alelnök; dr. Füzesi Zoltán, ref. lelkész; dr. Györgyei Andrea, ügyvéd, pasaréti egyházközség; dr. Szűcs Ferenc, ref. teol. tanár – tükrözi az Intézet célkitűzéseit, különösen arra vonatkozóan, hogy nem-lelkészek is képviselve legyenek benne. A kuratórium elnöke dr. Bütösi János, a Debreceni Teológiai Akadémia missziológiai tanszék vezetője, valamint a Magyar Református Világszövetség elnöke.

Missziói Intézet Baráti Köre

Az elmúlt év folyamán tartott vendéglőadások arra mutatnak, hogy a Missziói Intézetnek már jelentős Baráti Köre van. Reméljük, hogy ez a barátság nem egyoldalú: elsősorban barátaink kitaró imádságaira számítunk és ugyanakkor reméljük, hogy ki-ki lehetősége szerint támogat minket könyvadományokkal és részt vesz alkalmainkon, konferenciáinkon és tanfolyamainkon, amelyeket szervezni fogunk. Mindenkit szívesen várunk tehát a Missziói Intézet olvasótermében (kedd-csütörtök 14.00–17.00 között, Kálvin tér 7., a Gyülekezeti Ház II. em. jobb oldalán vagy előzetes megbeszélés szerint, tel.: 216-20-54).

*

(Levélcím: 1461 Budapest, Pf.: 150. Tel/fax: 216-20-54)